



## Over fabels en feiten

**'Kranten in Nederland dienen Brussel'**

p. 5

**'Ik was een gekochte journalist'**

p. 8

**De loopjongens van Ollongren**

p. 10

**'Overheid is grootste producent nepnieuws'**

p. 6

**Assange en het verraad van de media**

p. 9

**'Niet journalisten, maar elites maken het nieuws'**

p. 16

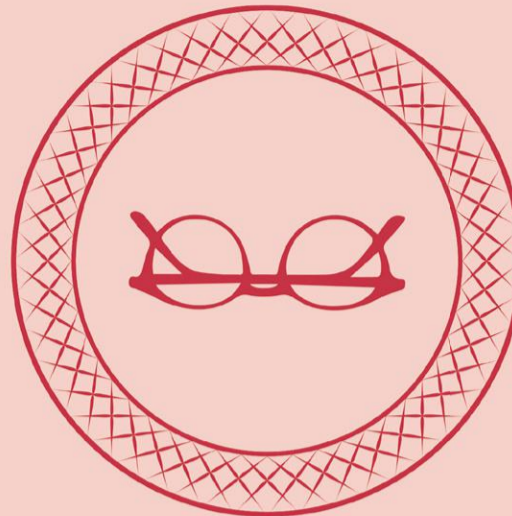


Steun De Andere Krant:

- Neem een abonnement op *De Andere Krant*
- Lees en bestel onze oude edities
- Kijk op [www.deanderekrant.nl](http://www.deanderekrant.nl)

# REDACTIONEEL

Tussen 1968 en 1989 was De Fabeltjeskrant een dagelijks terugkerende animatieserie die op de Nederlandse en Vlaamse televisie werd uitgezonden. De Fabeltjeskrant gaf het nieuws over de dagelijkse gebeurtenissen in het Grote Dierenbos in Fabeltjesland. Het nieuws werd voorgelezen door Meneer de Uil die op de voorpagina van deze krant staat.



## COLOFON

### De Andere Krant

www.deanderekrant.nl  
info@deanderekrant.nl  
facebook.com/deanderekrant

### Aan deze editie werkten mee

André Vltchek  
Cees Hamelink  
Eric van de Beek  
Madeleine Klinkhamer  
Sander Compagner  
Ulrich Mies  
Willy Van Damme

### Vormgeving

Sylvia Carrilho

### Verspreiding

Informatie over de verspreiding staat op onsnetwerk.nu.

### Abonnementen en donaties

Meer informatie is te vinden op [www.deanderekrant.nl](http://www.deanderekrant.nl)

### Disclaimer

Het copyright van de artikelen rust bij de auteurs zelf. Het copyright voor de overige inhoud ligt bij *De Andere Krant*.

### De Andere Krant

Deze editie over media is de negende uitgave van *De Andere Krant*. Eerdere edities over Rusland, het financieel systeem, 9/11, gezondheid, MH17, Vrijheid, Covid-19 en Latijns-Amerika zijn te bestellen via onze website. *De Andere Krant* is een burgerinitiatief zonder winst oogmerk. Alle (financiële) hulp kunnen we heel goed gebruiken om regelmatigiger te kunnen publiceren. Meer informatie is te vinden op [www.deanderekrant.nl](http://www.deanderekrant.nl)

Mijn persoonlijke motivatie om *De Andere Krant* uit te geven ontstond in 2014. Nadat uitkwam dat Nederland onder valse voorwendselen de oorlog met Irak was ingerommeld ben ik gaan twijfelen aan de berichtgeving in Nederlandse (en internationale) media. Door de onderwerpen die we met deze krant behandeld hebben (Rusland, het Financiële systeem, 911, Gezondheid, MH17, Vrijheid, Covid-1984) ontdekte ik dat de Irak oorlog niet op zichzelf stond. Met onze edities van *De Andere Krant* tonen dat er veel meer perspectieven zijn met betrekking tot deze dossiers. Een krant waarin we het fenomeen media zelf (en daarbij ook onze motivatie) duiden, kon niet uitblijven.

Dat we ons met *De Andere Krant* kritisch opstellen tegenover de bestaande media behoeft geen uitleg. Dat we kritisch gevolgd worden door deze mediapartijen is dan ook logisch en hoort bij een divers medialandschap. Wat we echter merken, is dat de aandacht die we krijgen weinig tot nooit over de inhoud van onze krant gaat. Het hebben van een andere mening wordt verdacht gemaakt. *NRC* heeft middels verschillende artikelen een connectie tussen *De Andere Krant* en Rusland proberen aan te tonen. Ondanks dat er geen enkel bewijs wordt geleverd, nemen andere mediapartijen dit frame over. Op pagina 10 en 11 reageren we op de fabeltjes die *NRC* schrijft over *De Andere Krant* (en waarom *NRC* volgens ons kwalificeert als de fabeltjeskrant).

Naast het frame van de “Russische desinformatie” worden kritische volgers van onze overheid, instanties en media ook weggezet met het frame “complotdenker”. Deze complotdenkers zijn volgens commentaren in de reguliere media nationalistisch, op zoek naar vastigheid, naar zingeving. “Complotdenkers proberen in een ingewikkelde wereld middels allesomvattende theorieën weer grip op de werkelijkheid te krijgen”, lezen we, opgetekend uit de mond van een socioloog.

Sinds ik met deze krant begon (en al even daarvoor) begeef ik mij in deze zogenaamde ‘complotwereld’. Wat ik in die wereld tegenkom, is een open en kritische houding, kritisch, zowel op de berichten van de reguliere media maar ook op alle berichten die via de alternatieve media naar buiten worden gebracht. Na de ontdekking dat iets waar ik geloof aan hechtte, diametraal anders in elkaar bleek te zitten, pas ik wel op om zomaar achter een andere ‘waarheid’ aan te lopen. Deze houding, van twijfel, kritisch denken en alles bevragen, is volgens mij exemplarisch voor de zogenaamde complotdenker. Zelf hoop ik zowel van iedere journalist als van iedere lezer en burger een kritische houding te zien. Waar begint het onderzoek van de journalist die complotten afwijst?

De berichtgeving in de media over de zogenaamde complotdenkers zorgt momenteel voor verwijdering. Er lijken steeds meer twee groepen te ontstaan. De zogenaamde complotdenkers tegenover de volgers van de reguliere media. Dat wij met onze krant en ik dus ook persoonlijk bijdraag aan deze verwijdering is, wat mij betreft een ongewild bijeffect van onze krant. Contacten tussen vrienden en binnen families komen onder druk te staan, simpelweg omdat de één er een andere mening op nahoudt dan de ander.

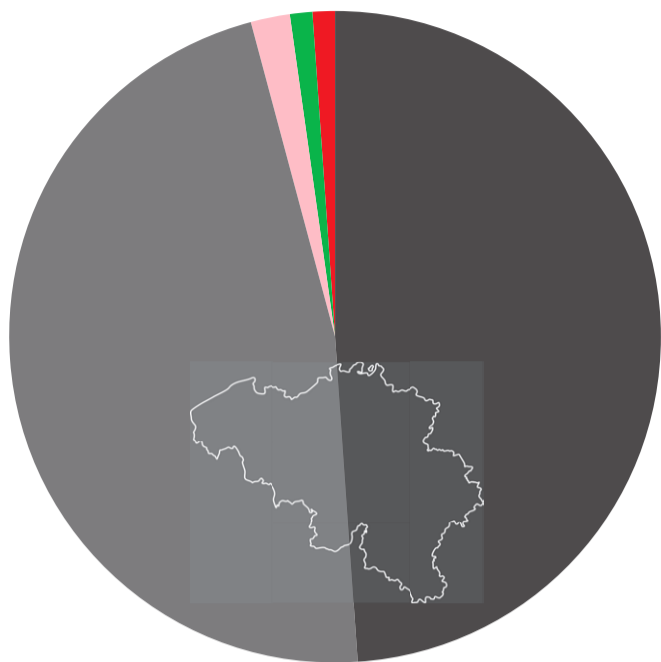
Door media als de onze als staatsgevaarlijk te typeren – tijdens een Radio1 verslag over *De Andere Krant* werd de AIVD gebeld met de vraag of we staatsgevaarlijk waren – wordt een uiterst bedenkelijke sfeer gecreëerd waar we in een samenleving verre van moeten blijven. In een democratie moet de macht kritisch gevolgd worden en mag een systeem (of de wording van een systeem) ter discussie gesteld worden. In een open samenleving zou dit, zolang het doel van de criticasters een vrije en open samenleving is, juist toegejuicht worden.

Zelf lees ik nog steeds de reguliere kranten en ik weet dat heel veel journalisten daar met de beste bedoelingen aan het werk zijn. Mijn oproep aan deze journalisten is om met ons en andersdenkenden het gesprek aan te gaan, op inhoud. Het buitensluiten van groepen mensen vanwege denkbeelden is een democratie onwaardig en op den duur gevaarlijk. Heel veel Nederlanders hechten geloof aan wat de mainstream media rapporteren. Als daarin geschipperd wordt met de waarheid is de onafhankelijkheid en daarmee de geloofwaardigheid zoek.

Van ons kunnen jullie verwachten dat we kritisch blijven en met open vizier de (verbale) strijd aangaan en altijd zullen open staan voor gesprek. Er is bij *De Andere Krant*, en bij onze collega's, geen behoefte aan op de man of vrouw spelen.

In deze editie kunt u lezen hoe volgens ons het medialandschap zo geworden is als het nu is. Graag horen we van u – lezer en journalist – uw inhoudelijke kritiek. Wij blijven ons hoe dan ook inzetten en hardmaken voor een open samenleving.

**Sander Compagner**



Geschatte marktaandeelen op Nederlandse krantenmarkt

Bron: NOM

● Mediahuis	49%
● DPG Media	47%
● Het Financieele Dagblad	2%
● Reformatorisch Dagblad	1%
● Nederlands Dagblad	1%
○ Barneveldse Krant	< 1%

Duopolie dagbladen

# Belgische eenheidsworst voor Nederland

Willy Van Damme

**Vrijwel alle Nederlandse kranten zijn in handen gekomen van twee Belgische uitgeverijen. Beide onderhouden nauwe banden met de bankierswereld en hebben een duister oorlogsverleden. Hun overnamen op de Nederlandse dagbladenmarkt zijn mogelijk gemaakt met Belgische staatssteun.**

Op de Nederlandse dagbladenmarkt zijn nog vier kranten in Nederlands eigendom: *Het Financieele Dagblad*, *Barneveldse Krant* en de christelijke bladen *Reformatorisch Dagblad* en *Nederlands Dagblad*. Alle overige kranten zijn in handen gekomen van twee Belgische uitgeverijen annex familiebedrijven: Mediahuis van Thomas Leysen en DPG Media (voorheen De Persgroep) van Christian Van Thillo.

Het is de realisatie van een duopolie, een marktformaat waarbij er slechts twee aanbieders zijn, waarvan de greep op de Nederlandse media zal toenemen. Dat toont zich nu al met de recente overname door DPG Media van de Nederlandse activiteiten van Sanoma, dat eigenaar is van de nieuwssite Nu.nl en tijdschriften als *Libelle*, *Margriet* en *Donald Duck*. Mediahuis maakte onlangs bekend dat het de kranten van de Nederlandse NDC Mediagroep heeft overgenomen.

En voor wie ziet wat Mediahuis en DPG Media in België controleren, lijkt ook Nederland dat te wachten te staan. Zo zijn beiden actief in televisie, radio en internetdiensten. Daarnaast zit DPG Media met Viking Mobile ook in mobiele telecommunicatie. Verder heeft DPG via Berlingske Media kranten in Denemarken. Mediahuis kocht in Luxemburg de mediabusines rond dagblad *Luxemburger Wort* en in Ierland Independent Media Group. Beide lokaal de grootste. En er volgt zeker nog meer.

## Samenwerkende duopolisten

De twee mogen dan misschien aartsrivalen zijn die azen op elke Europese te koop staande uitgever maar het valt wel op dat ze nog nergens opdoken

als rivalen. De groepen werken zelfs samen op de belangrijke markt van personeelsadvertenties. Zo werd in juni vorig jaar door beiden House of Recruitment Solutions opgericht waarin Mediahuis 51 procent bezit en DPG 49 procent. Het toont een groot onderling vertrouwen.

## Invloed bankiers

Hun relatie met de bankwereld valt ook op. Zeker bij Mediahuis waar Thomas Leysen de scepter zwaait. Hij is immers ook baas bij de KBC, een Belgische grootbank. Veel aandeelhouders van Mediahuis zijn bestuurder bij KBC, onder wie Philippe Vlerick en de belangrijke Belgisch-Limburgse familie Baert van de Vlaamse dagbladen *Het Belang van Limburg* en *Gazet Van Antwerpen*.

Bij DPG is Ludwig Criel voorzitter van zowel DPG als de Bank Degroof. Niet te vergeten is dat Herman Van Thillo, oom van Christian, niet alleen de familiebank Spaarkrediet verkocht aan KBC maar er tot 2004 bestuurder was. Bestuurder bij DPG Ieko Sevinga is tevens bestuurder bij de Rabobank. Aan kennis van de financiële wereld geen gebrek dus. En dan duikt er bij DPG ook nog Jan Louis Burggraaf op. Hij is een der grootste specialisten in Nederland van fusies en overnames van bedrijven. En bij die expansie komt de nadruk te liggen op het digitale. Met ad.nl, nu.nl en Wayne Parker Kent is hier de teneur al goed gezet. De bedoeling is zo weerwerkte bieden aan Google en Facebook die tweederde van de wereldwijde online advertentiemarkt in handen hebben.

De laatst bekende totaalcijfers van beide groepen zijn dan ook maar een momentopname die deze groei tonen. Zo had Mediahuis in 2019 een balanstotaal van 1.102 miljoen euro, tegen 851 miljoen het jaar voordien. Wat daarbij opvalt, is het hoge cijfer voor immateriële activa. Dit is de waarde van de niet-tastbare boedel, dus zonder tastbare zaken als gebouwen en computers. Deze is goed voor 609 miljoen euro in 2019 en 510 miljoen in 2018. Dat is meer dan de helft van de activa. Waarom die hoge waardering voor iets niet-materieels? En hoe bepaalde men dat? Bij DPG is de immateriële activa amper

42 miljoen euro op een balanstotaal van 1.293 miljoen. Dat is des te vreemder daar ook de omzet en winst van DPG (respectievelijk 1.637 miljoen en 42,9 miljoen) veel groter zijn dan die van Mediahuis (respectievelijk 864 miljoen en 15 miljoen).

## Belgische staatssteun

De vraag is natuurlijk hoe beide Belgische groepen hun internationale expansie financieren. En dat gebeurt deels via steun van de Vlaamse overheid. Zo is er een BTW-0-tarief voor de kranten en is er ook een speciale regeling via de post zodat de kranten amper iets hoeven te betalen voor de distributie. Tom Cochez, gewezen journalist bij *De Morgen* en nu actief bij de nieuwswebsite *Apache*, schat die subsidies op jaarlijks 400 miljoen euro. Op tien jaar is dat eventjes 4 miljard euro en daarmee koop je al wat. Pogingen om die overheidssteun te verbieden, mislukten door de wijze waarop die geldstromen verpakt waren. Deze steun is in de jaarcijfers dan ook niet te vinden en kan probleemloos gebruikt worden voor winstuitkeringen.

## Duister oorlogsverleden

In artikelen in de Belgische pers over de families Van Thillo en Leysen blijft hun oorlogsverleden vrijwel nooit onbenoemd. Die van de familie Leysen is gauw verteld. De familie verdiende goed aan de Duitse bezetter met de verkoop van

industriële schoonmaakmateriaal. André Leysen, vader van de huidige bestuurvoorzitter van Mediahuis, trad als 16-jarige toe tot de Hitlerjugend Flandern en volgde onderwijs aan de Antwerpse Deutsche Schule. Daar leerde hij Anna Ahlers kennen, telg van een Duitse familie van scheepsbevrachters. André Leysen nam na de oorlog afstand van het fascistisch verleden van zijn familie, trouwde met zijn geliefde en maakte van Ahlers een groot havenbedrijf. In 1976 redde hij de ter ziele gegane De Standaardgroep door de oprichting van de Vlaamse Uitgeversmaatschappij. Dit mediabedrijf kreeg later de naam Corelio en valt nu onder het Mediahuis, uitgever van onder meer *NRC* en *De Telegraaf*.

De familie Van Thillo, uitgever van onder meer *de Volkskrant* en het *Algemeen Dagblad*, heeft nooit publiekelijk afstand gedaan van haar bedenkelijke verleden. Ze ontweek alle commentaar hierop. Maar de feiten liggen er. *Apache* kwam in 2014 in het bezit van een gerechtelijk dossier waaruit blijkt dat in 1960 bij uitgeverij Sparta en de daarmee verbonden drukkerij Astra - de voorlopers van DPG - opvallend veel personen op belangrijke plekken zaten die waren veroordeeld wegens collaboratie met de Duitse bezetter. Dat was geen toeval. Sparta en Astra kwamen voort uit NV Patria, het bedrijf dat tijdens de Tweede Wereldoorlog de collaboratiekrant *De Dag* had uitgegeven. De

*Volkskrant* noemde Patria ooit 'de grootste moffendrukkerij van Antwerpen'. Cyriel Van Thillo, de grootvader van Christian, had in 1950 de aandelen gekocht van NV Patria.

Opa Van Thillo is zelf nooit veroordeeld wegens collaboratie. Hij was zo slim om slechts stiekem steun te verlenen aan de Duitse bezetter. Hij deed dit middels een bekende van de familie: Richard Celis, een Vlaams-nationalistisch topman. Cyriels oudere broer Renaat was tijdens de Tweede Wereldoorlog een topman van de collaboratie en leider van de 'Vrijwillige Arbeidsdienst voor Vlaanderen'. Hij kreeg nadien de doodstraf maar zat ondertussen al in Argentinië. Een andere oudere broer van Cyriel, Edmond, kreeg wegens verklikking aan de bezetter vijf jaar gevangenisstraf. Volgens documenten in het Belgisch Rijksarchief werd Cyriel Van Thillo later nog genoemd in een serie illegale wapendeals richting landen als Egypte en Jemen.

## 'Meer mainstream'

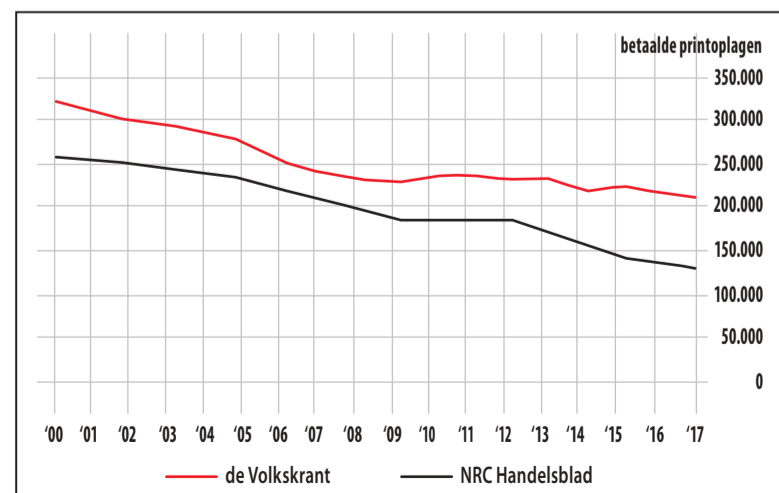
In 1987 nam opa Van Thillo's Sparta *Het Laatste Nieuws* over. Van de liberale vrijzinnigheid van die krant bleef al snel niets meer over. In 2000 vertrok journalist Guido Van Lieffering met slaande deuren bij Sparta's opvolger De Persgroep, nadat hij daar bijna dertig jaar de tijdschriftenpoot had geleid. Van Lieffering beschuldigde de top van De Persgroep ervan dat er steeds vaker commerciële inmenging op redactioneel vlak was. 'De hoofdbekenners van sommige uitgeverijen is al lang niet meer de maatschappelijke opdracht van de pers, maar [is] meer geld en macht verwerven.'

Intussen zijn de redacties van *De Standaard* en *De Morgen* door de eigenaars via hoofdredacteurs Peter Vandermeersch en Yves Desmet uitgezuiverd. Het gaat om de grootste uitzuivering in de Belgische persgeschiedenis, waarbij zeer veel kritische stemmen werden verwijderd. Freddy De Pauw van de buitenlandredactie van *De Standaard* herinnert zich dat zijn voormalige hoofdredacteur Dirk Achten - nu Belgisch ambassadeur in Den Haag - stelde dat de redactie Buitenland 'meer mainstream' moest zijn. Waarop De Pauw hem gevraagd zou hebben 'of kritisch zijn niet meer mocht'.

Van Thillo stelde over *De Morgen*: 'De redactie blijft zo sterk en vrij als ze zelf wil. Het laatste wat ik wil, is raken aan de ziel van onze titels.' *De Morgen* is nu echter zowat een blad vol met artikelen overgenomen van *de Volkskrant* en *Het Laatste Nieuws*. En Klaus Van Isacker, toenmalig door Van Thillo geplaatst hoofdredacteur, stelde bij de viering van 30 jaar *De Morgen* op 1 december 2008 in zijn hoeraanspraak op het einde: 'We hebben voor u talrijke verrassingen in petto.' Drie dagen later kondigde hij het ontslag aan van 26 journalisten. De kritische stem werd doodgeknepen.

De kranten in Nederland als in België zijn dan ook een soort eenheidsworst geworden die braafjes aan de leiband van de regeringen lopen en wier berichtgeving over landen als Rusland en China gelijklopend is. Je hebt de goeden, dat zijn die welke steun krijgen vanuit de NAVO. En de slechten, landen die door de NAVO bestreden worden en waarvan men de regeringen daarom ook 'regimes' noemt. En wees er zeker van: over die persfusies hebben beide regeringen achter de schermen overlegd. Kwestie van hun inhoud te bespreken en er zeker over zijn dat men gezagsgetroouw blijft. ◀

Willy Van Damme is een Belgische journalist. Hij verzorgt het blog: [willyvandamme.wordpress.com](http://willyvandamme.wordpress.com)



Kranten zijn in 2017 gestopt met het bekendmaken van hun betaalde printoplagen.



JIT toonde in 2018 twee raketonderdelen waarvan het OM nu zegt dat niet zeker is dat ze van de fatale raket waren.

Onderste steen MH17

# Vuurwerk in de rechtszaal

Eric van de Beek

**Vlucht MH17 is neergehaald met een Buk-raket, aangeleverd vanuit Rusland en afgevuurd vanuit een gebied in Oost-Oekraïne dat onder controle stond van de rebellen. Deze verhaallijn wordt al sinds dag één gepromoot door de Oekraïense geheime dienst SBU en Bellingcat. Met succes. De grote meerderheid is er al gedurende zes jaar van overtuigd dat het zo gebeurd is. Dit terwijl de rechter nog lang geen oordeel heeft geveld en er voldoende redenen zijn tot twijfel.**

Twijfelen over MH17 mag niet in Nederland. Want dan zaai je verwarring, verstoor je het officiële onderzoek of ben je het slachtoffer van Russische propaganda en een complotdenker. Je mag er zelfs niet op wijzen dat KLM en Malaysian Airlines nooit hadden moeten vliegen boven een oorlogsgebied waar al ten minste zestien militaire vliegtuigen waren neergehaald. Want dan, zo wordt gezegd, speel je Poetin in de kaart. Ook het feit dat de luchtverkeersleiding in Kiev het luchtruim boven Oost-Oekraïne heeft opengelaten voor verkeersvliegtuigen mag niet benoemd worden, want dat leidt de aandacht af van de ware schuldige van de ramp: 'de Russen'.

## Media als hulpsheriff

Zoveel is zeker: er woedt een propaganda-oorlog. In het Westen bestaat deze vooral uit het systematisch weglaten van alles wat conflicteert met het officiële verhaal. Heel slim, want dan kun je niet beschuldigd worden van leugens. Je kunt hooguit verdacht worden van het verkondigen van halve waarheden. Nederlandse journalisten hebben de afgelopen zes jaar weinig meer gedaan dan verslag doen van de persconferenties van het Joint Investigation Team (JIT), en het copy-pasten van de rapporten van Bellingcat, de club van Eliot Higgins, die gefinancierd wordt door onder

meer de Nationale Postcode Loterij, de Amerikaanse miljardair George Soros en CIA-mantelorganisatie NED. Kritiek op het officiële onderzoek hebben deze journalisten nooit geuit. In plaats daarvan hebben ze vooral steeds heel erg hun best gedaan het JIT te assisteren met het rondkrijgen van het bewijs. Het tegenovergestelde dus van wat journalisten horen te doen: het controleren van de macht.

De enigen die zich niet hebben laten afschrikken door het taboe het officiële verhaal in twijfel te trekken zijn Joost Niemöller, die het presteerde binnen drie maanden na de ramp een kritisch boek uit te brengen – alsook de burgerjournalisten Hector Reban, Max van der Werff en Stefan Beck, die zich als pitbulls hebben vastgebeten in de materie. Ze hebben dit moeten bekopen met een cordon sanitaire van de media. Hun ontdekkingen en inzichten zijn vakkundig voor het grote publiek verborgen gehouden. Als hun namen al werden genoemd dan was het in negatieve zin, of als het niet langer mogelijk was ze dood te zwijgen. Dat laatste was het geval bij Van der Werff over wie *NRC* en *de Volkskrant* pas begonnen te schrijven nadat de BBC hem genoemd had in een artikel.

## Rechtszaak tegen Bellingcat

Voor wie nog steeds denkt dat de SBU, Bellingcat en het JIT al zes jaar niets dan de waarheid vertellen: zie wat er in MH17-rechtszaak inmiddels al naar voren is gekomen. Deze heeft al veel vuurwerk opgeleverd, en wat mij daarbij steeds weer opviel is dat ik er de dag erna niets of vrijwel niets over terugvond in de kranten. Voor een goed begrip van de rechtszaak: degenen die de trekker hebben overgehaald of het bevel hebben gegeven MH17 neer te halen, staan niet terecht. Het JIT weet namelijk na zes jaar nog steeds niet wie dit zijn geweest. De enigen die terechtstaan zijn drie Russen en een Oekraïner die verantwoordelijk worden gehouden voor de aan- en afvoer van de Buk-luchtafweerininstallatie die de

fatale raket zou hebben afgevuurd.

De eerste dag van de MH17-rechtszaak, 9 maart, leverde meteen al spektakel op. Het Openbaar Ministerie maakte bekend dat drie Russen die eerder door Bellingcat aan de schandpaal waren genageld niets te maken hadden met de ramp en dan ook niet als verdachten worden beschouwd. Die muis lijkt nu een staartje te krijgen, want naar verluidt, zou een van de drie ten onrechte beschuldigde Russen, Igor Bezler, een rechtszaak willen beginnen tegen Bellingcat vanwege de lastercampagne die ze tegen hem hebben gevoerd.

## Op persconferenties van JIT getoonde onderdelen mogelijk niet van fatale raket

### Raketonderdelen geen bewijs

Spectaculair was ook de rechtszitting van 8 juni. Het OM legde die dag een verklaring af over vier onderdelen van een Buk-raket die op de persconferenties van het JIT gepresenteerd waren als zijnde onderdelen van de raket die MH17 had neergehaald, waaronder een uitlaat en een omhulsel van de motor. Onderzoekers hadden niet kunnen vaststellen dat dit onderdelen waren van de fatale raket, zo liet het OM tussen neus en lippen door weten. De onderdelen waren weliswaar geborgen in het rampgebied, maar misschien waren ze daar al beland voor of na de dag van de ramp. Je zou zeggen: vette koppen de volgende dag in de krant. Maar niets van dit alles. Zelfs geen klein berichtje of een paar regels in een groter artikel.

Ook schitterend door afwezigheid in de kranten en overige media is het feit dat het Oekraïense leger beschikt over talloze raketten van het Buk-ty-

pe 9M38M1 dat MH17 zou hebben neergehaald. De advocaten van Oleg Poelatov, de enige van de vier verdachten die zich laat verdedigen in de rechtszaal, wezen er op 23 juni fijntjes op hoeveel dit er waren: 96 stuks.

In de MH17-editie van *De Andere Krant* meldden wij al dat westerse inlichtingendiensten geen bewijs hebben voor de aanwezigheid van een Russische Buk-installatie in Oost-Oekraïne. Dit is duidelijk geworden uit een document van de Militaire inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) dat in handen kwam van de website Bonanza Media. Uit datzelfde document bleek dat er daar op en rond 17 juli 2014 wel acht Oekraïense Buk-installaties aanwezig waren, zij het niet op schootsafstand van MH17. Het OM heeft op 10 maart nog gereageerd op deze publicatie door te zeggen dat 'kortdurende operaties, waarbij een Buk-systeem wordt aangevoerd, ingezet en gelijk weer afgevoerd buiten de waarneming vielen van de MIVD'. Dat kan zo zijn. Maar als dit geldt voor Russische Buk-installaties, dan geldt hetzelfde voor Oekraïense Buk-installaties. Die zouden dan toch ook snel kunnen zijn aangevoerd, ingezet en gelijk weer zijn afgevoerd?

### Ooggetuigen gevechtsvliegtuig

Het is zelfs nog de vraag of MH17 is neergehaald door een Buk-raket van het type 9M38M1. De springkop van een dergelijke raket bevat zo'n 1870 vliedervormige deeltjes. Op de wrakstukken van MH17 zijn echter geen vliedervormige inslaggetuigen te zien en er zijn slechts twee vliedervormige deeltjes teruggevonden. Dat dit er maar twee zijn, verklaart het OM door te zeggen dat de overige deeltjes vervormd zijn door de explosie van de springkop en de doorboring van de vliegtuighuid. De advocaten van Poelatov wezen in dit verband echter op een rapport van het Nederlands Forensisch Instituut dat is opgenomen in het strafdossier, maar niet openbaar is gemaakt. De auteur van het rapport, Mattijs Koeberg, beweert daarin dat MH17 geraakt kan zijn door een raket

*Het Openbaar Ministerie maakte bekend dat drie Russen die eerder door Bellingcat aan de schandpaal waren genageld, niets te maken hadden met de ramp en dan ook niet als verdachten worden beschouwd*

van het type R-33 of R-37. Deze kan zijn afgevuurd door een Su-27. Dit is een type gevechtsvliegtuig dat in gebruik is bij de Oekraïense luchtmacht.

Er zijn tientallen mensen die beweerd hebben één of twee gevechtsvliegtuigen te hebben gezien rond het moment dat MH17 neerkwam. Deze ooggetuigen zijn lange tijd door Bellingcat en de media weggezet als leugenaars en idioten omdat op radarbeelden geen gevechtsvliegtuigen te zien zijn. De gedachte dat deze onder de radar hebben gevlogen, is al die tijd kennelijk niet bij ze opgekomen. In elk geval heeft de rechtbank beslist dat de aanwezigheid van gevechtsvliegtuigen serieus onderzocht moet worden. De advocaten van Poelatov hebben hierom gevraagd, en de rechter heeft ze toegestaan hierover getuigen op te roepen voor verhoor.

Het wil niet zeggen dat een Oekraïens gevechtsvliegtuig MH17 heeft neergehaald. Het kan ook zijn dat een Oekraïens gevechtsvliegtuig MH17 heeft gebruikt als menselijk schild – en dat de rebellen schietend op dit vliegtuig per ongeluk MH17 hebben geraakt. De rechter heeft toestemming verleend deze theorie te onderzoeken, omdat al voor 17 juli 2014 de rebellen in Oost-Oekraïne zich hadden beklagd over het misbruik van passagiersvliegtuigen door de Oekraïense luchtmacht.

Op de laatste rechtszitting, die van 28 september, maakten de advocaten bekend dat zij voor het eerst uitgebreid hebben gesproken met hun cliënt in Rusland en dat zij tot het inzicht zijn gekomen dat er onjuistheden in het strafdossier zitten en essentiële zaken ontbreken. Zij lieten daarbij doorschemeren dat ze niet alleen de betrokkenheid van hun cliënt bij het MH17-drama zullen betwisten, maar ook het hoofdschaar van de door Rusland aangevoerde Buk-installatie die vanuit rebellengebied MH17 heeft neergehaald. Op de rechtszitting van 3 november zullen de advocaten nieuwe onderzoekswensen aan de rechtbank voorleggen. Dat belooft vuurwerk zoals we dat nog niet eerder hebben gezien. Wat ik verwacht wat er zal gebeuren: de advocaten zullen proberen aan te tonen dat er is gerommeld met beeldmateriaal en telefoontaps van de SBU. Het heeft er namelijk alle schijn van dat ze voorzien zijn van een vroegere datum en uit hun context zijn gehaald. ◀

**Graag zou ik verslag blijven doen van de MH17-rechtszaak. Maar Bonanza Media, die mijn stukken publiceerde, is ermee gestopt vanwege een tekort aan donaties. Als er een fondsenwerver is die dit leest, neemt u alstublieft contact op met Bonanza Media. Wilt u als lezer doneren?**

• Voor MH17-videoproducties: [www.bonanzamedia.com](http://www.bonanzamedia.com)  
• Voor mijn MH17-artikelen: [ericvandebeek.nl](mailto:ericvandebeek.nl)

# INTERVIEW

Eric van de Beek

**Café Weltschmerz verheugt zich in een toenemende populariteit. Sommige video's op het YouTube-kanaal worden honderdduizenden keren bekeken. 'We openen binnenkort een nieuwe opnamestudio op Schiphol,' zegt oprichter Max von Kreyfelt. 'Het leuke daarvan is dat we aan de mainstream laten zien dat ze ons niet in een donker hoekje kunnen krijgen.'**

Max von Kreyfelt is boos. Heel boos. Op het kabinet, vanwege de coronamaatregelen, en op iedereen die zich daarnaar voegt. 'Het is een bestuurlijke idiotie die te gek is voor woorden.' Bij het Amsterdamse hotel De Hallen zullen ze dat weten ook. Als we daar op het terras zitten, wordt ons gevraagd een coronachecklist in te vullen. 'Pipo de Clown' vult Von Kreyfelt in op de plek waar om zijn naam gevraagd wordt. Als de dienstdoende ober daarmee geen genoegen neemt en een nieuw formulier aanreikt met het verzoek het naar waarheid in te vullen, weigert hij resoluut. Waarop de ober hem mededeelt dat hij dan niet kan blijven zitten. 'Mooi, dan gaan we weg,' geeft Von Kreyfelt hem te verstaan, de daad bij het woord voegend.

Voor de vaste kijkers van Café Weltschmerz zal het geen verrassing zijn te horen dat de oprichter van het populaire YouTube-kanaal niet gelukkig is met de coronamaatregelen. De ene na de andere gast schuift daar aan om uit te leggen dat mondkapjes geen verschil maken, dat de anderhalvemeterregel nergens op slaat, dat corona niet veel erger is dan de seizoensgriep, dat er allang een geneesmiddel is, dat de enige belanghebbende van vaccinaties de farmaceutische industrie is, en dat het kabinet ernstige schade toebrengt aan economie, volksgezondheid, rechtstaat en samenleving.

De kritiek op de coronamaatregelen heeft het dissidente videokanaal geen windeieren gebracht. Het aantal kijkers is drastisch toegenomen. Sommige video's over dit onderwerp zijn honderdduizenden keren bekeken. 'Cafébaas' Von Kreyfelt vindt dat geen wonder: het succes van Weltschmerz is een direct resultaat van 'de traditionele media die tekortschieten'. En hij neemt ze dat erg kwalijk. Ze zijn 'medeverantwoordelijk' voor alle ellende die het kabinet aanricht. 'Individueel verantwoordelijk' zelfs. Als ze zich kritischer hadden opgesteld, dan had de publieke opinie zich tegen de kabinetsmaatregelen gekeerd.

'Ik heb zelf corona gehad,' zegt Von Kreyfelt. 'Ik heb er twee dagen last van gehad. Er zijn mensen die eraan doodgaan, maar dat gebeurt ook jaarlijks door de griep. De coronamaatregelen zijn disproportioneel. Ze maken de hele samenleving kapot en brengen de toekomst van de jongere generaties in gevaar.'

## 'Platform voor complottheorieën'

De kritische houding van Café Weltschmerz over de coronamaatregelen wordt niet door iedereen gewaardeerd. Vooral niet door *NRC*, dat inmiddels een reputatie heeft opgebouwd met aanvallen op dissidente media. In het artikel 'Corona, is dat niet gewoon een seizoensgriepje?' omschrijft het journalistenduo Wilmer Heck en Andreas Kouwenhoven Café Weltschmerz als 'het platform voor complottheorieën over het virus'. En dat is zorgelijk, vinden ze, omdat de interviews daar 'onmis-



Max von Kreyfelt. FOTO ERIC VAN DE BEEK

Max von Kreyfelt:

## 'Kranten in Nederland dienen Brussel'

kenbaar van invloed zijn op het coronadebat'. Heck en Kouwenhoven verwijzen daarbij naar een brief die minister Kajsa Ollongren eerder dit jaar naar de Tweede Kamer stuurde met de boodschap dat de 'maatschappelijke stabiliteit' vraagt om een overheid die de burger beschermt tegen misleidende boodschappen. Het journalistenduo vraagt zich tegen die achtergrond af of het 'niet vreemd' is dat het Café Weltschmerz wordt toegestaan gebruik te maken van een studio-ruimte van de televisiezender SALTO, die subsidie ontvangt van de gemeente Amsterdam.

Het artikel van *NRC* leest als een oproep aan de autoriteiten om in te grijpen, vindt Von Kreyfelt. Maar het maakt hem niet uit, zegt hij, want hoe meer lawaai de kranten maken, des te groter de populariteit van Weltschmerz. 'Ik beschouw het als een aanmoediging om op dezelfde manier door te gaan.'

Niettemin verliest Café Weltschmerz binnenkort zijn tweede studio in Den Haag. Het pand, dat gelegen is naast het Binnenhof met uitzicht op de Hofvijver, heeft een culturele bestemming en wordt mede gebruikt door een groep galeriehou-

ders. Een aantal van hen zou, volgens Von Kreyfelt, hebben aangegeven af te willen van Café Weltschmerz omdat ze het YouTube-kanaal niet zien als een kunstproject en ook omdat ze bang zijn beschadigd te worden door het negatieve imago van Weltschmerz in de mainstream.

Ook YouTube roert zich. Die heeft vier gesprekken over corona verwijderd, waaronder twee van interviewer Ab Gietelink met huisarts Rob Elens die pleit voor de vroegtijdige behandeling van COVID-19-patiënten met hydroxychloroquine en zink. Gietelink en Elens spanden een kort geding aan tegen YouTube maar verloren dit. Gietelink zei in een uitzending van Café Weltschmerz te vermoeden dat de uitspraak van de rechter geïnspireerd is op een artikel in *NRC* over de rechtszaak, waarin *NRC* de medicijncocktail van Elens wegzette als gevaarlijke kwakzalverij.

'Je ziet weer dezelfde demonisering als destijds met Pim Fortuyn,' zegt Von Kreyfelt. 'En het zijn weer dezelfde media die hiervoor verantwoordelijk zijn.' Een vaste gast van Café Weltschmerz en prominent criticus van de coronamaatregelen is – naar verluidt – onlangs gemolesteerd en heeft een steen door zijn ruit gekregen. Een ander zou zijn ontkomen aan een aanslag; de remmen van zijn auto waren onklaar gemaakt.

Von Kreyfelt laat zich hierdoor niet afschrikken, en ook het verlies van

zijn opnamestudio aan de Hofvijver lijkt hem weinig te doen. 'De ruimte in Den Haag blijft bij Weltschmerz,' zegt Von Kreyfelt. 'Ik maak er een galerie van, Gallery Von Kreyfelt, waar ik onder de titel Café Weltschmerz politieke kunst ga tentoonstellen.'

## Studio op Schiphol

Voor de studio in Den Haag komt een studio op Schiphol in de plaats. Von Kreyfelt heeft een bedrijfspand aangeboden gekregen van directeur Peter Poot van vastgoedbedrijf Chipshol. Die laatste heeft gedurende 25 jaar een bitter juridisch gevecht gevoerd tegen Schiphol en de Nederlandse Staat over stukken grond rond de luchthaven. Het aangeboden pand is zo groot dat Von Kreyfelt ruimte wil gaan delen met andere alternatieve media. 'Het mooie daarvan is dat we aan de mainstream kunnen laten zien dat ze ons niet in een donker hoekje krijgen. Dat wij aan het groeien zijn en dat zij op termijn plaats zullen moeten maken.'

## 'Kranten dienen Brussel'

Hoe heeft het zo mis kunnen gaan met de reguliere media? Waarom veronachtzaamt die zijn waakhondfunctie? Von Kreyfelt heeft daarover een theorie. 'Er is geen pluriformiteit meer,' zegt hij. 'Want bijna alle Nederlandse kranten zijn in handen gekomen van twee Belgische uitgevers die nauw samenwerken. Die worden ook nog eens zwaar gesubsidieerd door de Belgische regering. Waarom? Dat zal ik je uitleggen. Ik heb jarenlang in Brussel gewoond. Ik weet hoe het daar was voordat de Europese Unie er kwam. De stad, en eigenlijk het grootste deel van België was verpauperd. Dat veranderde in 1992. Er stond een bloeiende business rondom de EU-instellingen, van lobbyclubs, juridische adviesbureaus, toeleveringsbedrijven enzovoort. Brussel is inmiddels goed voor 35 procent van het nationale inkomen. De Belgische regering wil dat graag zo houden. Ze doet dat door de media naar haar hand te zetten. Die moeten het draagvlak voor de EU in stand houden. Daarom is de Belgische overheid de Belgische krantenuitgeverijen gaan subsidiëren, zodat die overnames kunnen doen in het buitenland. Dat is in Nederland goed gelukt. Diezelfde Belgische uitgeverijen doen nu hetzelfde in Denemarken en Ierland.'

De Nederlandse kranten hebben een redactiestatuut dat ze moet beschermen tegen directe inmenging van hun eigenaren. Maar daar gelooft Von Kreyfelt niet in. 'Wie betaalt, die bepaalt. Ik heb journalisten van *NRC* en de *Volkskrant* gesproken die zeiden dat ze schrijven in opdracht van de uitgevers van hun kranten, en niet in opdracht van de kranten zelf. Je ziet dat in de berichtgeving terug. Als Den Haag 'nee' zegt tegen een verzoek vanuit Brussel om te betalen voor de financiële problemen van landen in het zuiden van Europa, dan worden we in eigen land door Belgische kranten uitgescholden voor gierig. Voor mij staat vast: deze kranten dienen niet de belangen van het Nederlandse volk, maar die van Brussel.'

Waarom begint Café Weltschmerz geen publieke omroep, zoals Ongehoord Nederland? 'We hebben nu alle vrijheid,' zegt Von Kreyfelt. 'Afgezien dan van de paar keer dat YouTube onze video's heeft verwijderd. Als publieke omroep moet je door zoveel hoepels springen om zendtijd te krijgen. Daar heb ik geen zin in. En met vijftigduizend leden krijg je een uur zendtijd in de week. Wat heb je daaraan? Je wordt dan nog gecontroleerd ook. Door de NPO. Daar zal je dus nooit de wereld mee veranderen.' ◀

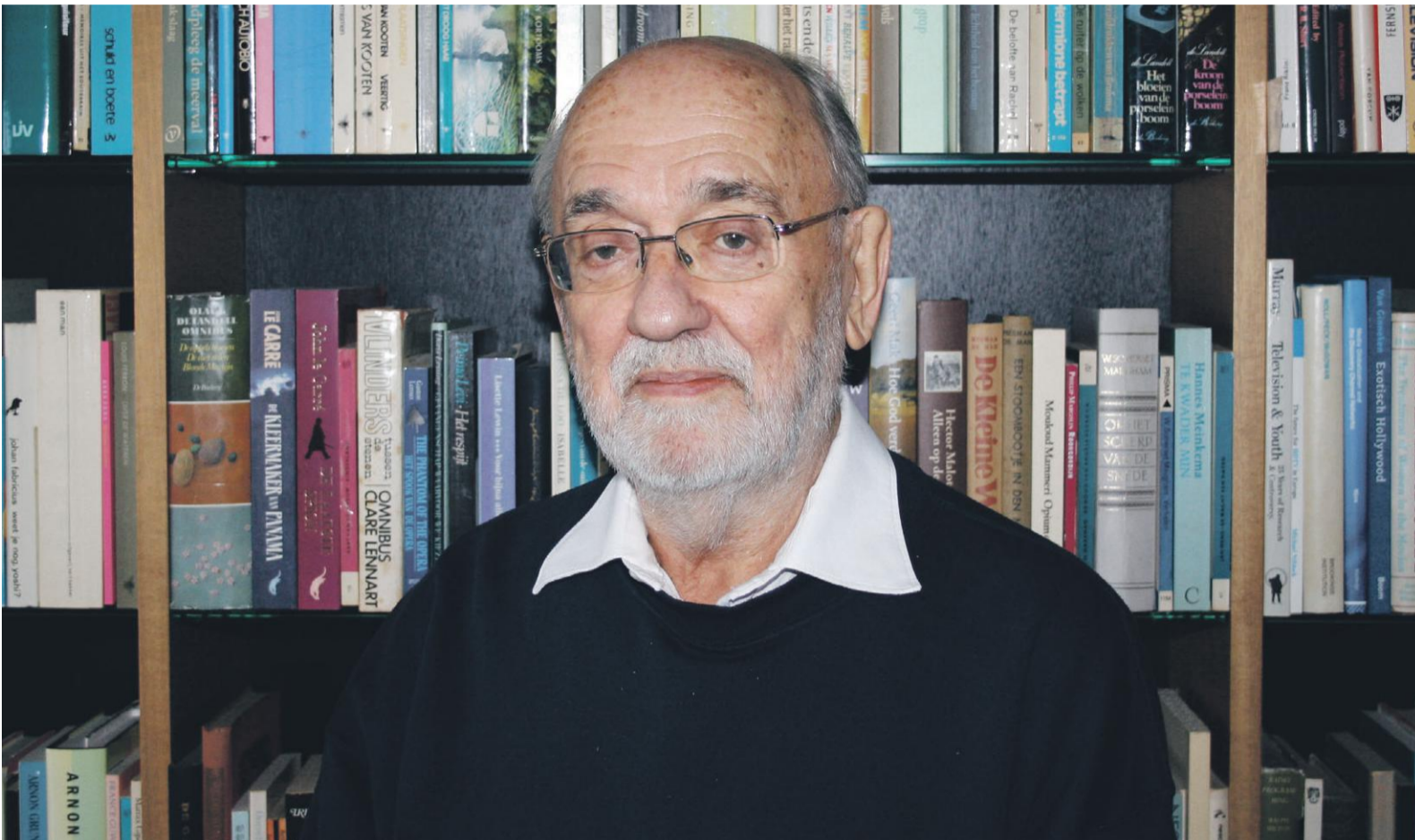
### MAX EN WELTSCHMERZ

Max von Kreyfelt is kunstenaar en ondernemer. In 1973 studeerde hij af aan de kunstopleiding De Ateliers in Haarlem. In de jaren tachtig begon hij een designwinkel, Leitmotiv. Hij verkocht de winkel, begon een marketing- en adviesbureau, dat hij ook verkocht om daarna, weer onder de naam Leitmotiv, designlampen en -meubels te maken. In 2014 richtte hij Weltschmerz op. Het idee daarvoor ontstond na de financiële crisis van 2008, uit onvrede over het functioneren van de journalistiek. Die leverde geen systeemkritiek, waardoor er niets veranderde in het bankwezen. Von Kreyfelt bedacht dat er na de crisis van 2008 weer een wereldwijde ramp zou kunnen plaatsvinden. 'En als het zover zou zijn, zou ik willen dat er een plek was waar alles echt tegen het licht gehouden wordt.' Von Kreyfelt is hoofdredacteur, eindredacteur, producent en hoofd personeelszaken van het platform. Geld om studio's te huren en de crewleden een bescheiden gage te betalen komt van donateurs. Inmiddels zijn op het YouTube-kanaal van Café Weltschmerz meer dan vijftienduizend gesprekken te zien.

## INTERVIEW

Cees Hamelink:

## ‘Overheid is grootste producent van nepnieuws’



Cees Hamelink FOTO ERIC VAN DE BEEK

dat loopt geheid uit op censuur. En dat is een groot kwaad.

**Het is vooral Rusland dat ervan beschuldigd wordt nepnieuws te verspreiden. De EU, en landen als de VS en Nederland financieren organisaties die Russische propaganda moeten ontzenuwen. Wat vindt u daarvan?**

Het doet erg denken aan de Koude Oorlog. De Sovjets hadden een departement van desinformatie. De Amerikanen hebben nooit willen toegeven dat ze ook zoiets hadden. Die spraken liever van ‘democratische informatie’ en ‘vrije informatie’. Maar die radiostations van de Amerikanen *Voice of America* en *Radio Liberty* – die trouwens nooit opgehouden zijn te bestaan – waren geen haar beter. Dus de Russische vertekening van het nieuws werd dan tegengegaan door vormen van informatie die evenzeer onevenwichtig waren.

Belastinggeld naar *fact checking*-organisaties [organisaties die nagaan of informatie waarheidsgetrouw is, *red.*] en zogenaamde onafhankelijke media is weggegooid geld. Er wordt vanuit gegaan dat die *fact-checkers* buitengewoon betrouwbare journalisten zijn, en die onafhankelijke journalisten onafhankelijk. Maar wie bepaalt dat? De overheden door wie ze betaald worden?

Eric van de Beek

**Emeritus hoogleraar internationale communicatie Cees Hamelink vindt dat overheden en journalisten de hand in eigen boezem moeten steken, in plaats van anderen te beschuldigen van nepnieuws. En mediaconsumenten moeten zich kritischer opstellen.**

**U adviseert geen NOS Journaal meer te kijken. Waarom niet?**

Als je het NOS Journaal kijkt om te weten wat er in de wereld gebeurt, dan is het zonde van je tijd. We deden vroeger wel onderzoek naar wat mensen opsteken van het NOS Journaal. We vroegen dan: ‘Wat herinnert u zich te hebben gezien?’ Het enige wat mensen zich dan vaak bleken te herinneren was het weerbericht.

**Naast u op de bank ligt een exemplaar van de Volkskrant. U ontraadt de mensen niet de krant te lezen?**

Je kunt beter de krant lezen dan naar het NOS Journaal kijken. Journaals selecteren het nieuws op de beschikbaarheid van bewegende beelden. Dat beperkt de manier waarop je met de werkelijkheid omgaat. Kranten hebben dat probleem niet. En daarnaast bieden ze meer context en diepgang. Van de andere kant: kranten, en met name *de Volkskrant*, zijn erg opiniërend geworden. De mening van journalisten interesseert mij niet wezenlijk. Ik zie liever dat ze nauwkeurig beschrijven wat er gaande is.

Later op de dag worden ook nog het *NRC* en *Het Parool* bij mij bezorgd. En éénmaal wekelijks komt er een aantal buitenlandse kranten binnen, en veel tijdschriften. Je kunt je rijk rekenen

met het idee dat je goed op de hoogte bent als je maar genoeg kranten in huis haalt. Maar dat is misschien wel een illusie. De kranten die in de middag komen, zijn niet zo heel veel anders dan *de Volkskrant*. Ze behandelen dezelfde thema’s en hanteren dezelfde invalshoeken. Vaak weinig kritisch en afstandelijk.

**Van uw hand verscheen in 2006 het boek *Regeert de leugen*? Die titel was geïnspireerd op een uitspraak van de toenmalige koningin Beatrix, die daarmee haar ongenoegen kenbaar maakte over het functioneren van de pers in Nederland. Dat de leugen regeert, is dat voor u een vraag of een weet?**

Ik had het boek willen noemen ‘De leugen regeert’. Maar dat mocht niet van de VARA. Deze ooit socialistische omroep bleek de woordencombinatie ‘De leugen regeert’ als merk te hebben gedeponereerd bij het Benelux-merkenbureau en zich deze dus eigenlijk particulier te hebben toegeëigend. Maar bij nader inzien bleek de vragende vorm van de formulering toch een betere titel voor het boek. De uitspraak van de koningin veronderstelt dat de media de grote leugenaars zijn. Dat is niet helemaal waar. Zelf liegen doen ze meestal niet. Wat journalisten vooral doen, is het verspreiden van de leugens van anderen, met name van overheden. Dat zijn altijd de grootste leugenaars geweest, de grootste producenten van wat we nu nepnieuws noemen. Op zijn minst kun je dus zeggen dat de media medeplichtig zijn aan het verspreiden van nepnieuws. Zie de oorlogen uit het recente verleden, in Srebrenica, Kosovo, Irak, Libië, en nu ook in Syrië en Oekraïne. De journalisten waren of zijn daar zelf

niet de grote leugenaars. Dat zijn de spindoctors en pr-professionals van overheden, inlichtingendiensten en andere instanties. Zij creëren ware, maar ook veel onware verhalen over genocide, systematische verkrachtingen en andere gruwelijkheden. Journalisten verspreiden die verhalen, vaak zonder die op feitelijke

*“De mediaconsument die vooral hapklare brokken informatie en vermaak wil hebben, die tevreden is met brood en spelen en die niet wil weten hoe de wereld werkelijk in elkaar steekt, roept de leugens over zich af.”*

te toetsen. De media gaan veel te gemakkelijk mee met de vijandbeelden die de politiek hanteert. Er is altijd wel een ‘monster’ in de aanbieding. Naarmate de vijand gevaarlijker wordt afgeschilderd, neemt de bereidheid toe onder de bevolking om ten strijde te trekken.

Het probleem is: de grote leugenaars zijn nieuws, ook al hebben zij niets nieuws te vertellen. Zij krijgen steeds weer een ruim podium. Zij hebben een oneindig groter bereik dan hun critici. Alles wat Donald Trump roept, is nieuws. Ongeacht of

het waar is wat hij zegt. Het gaat de hele wereld over. Vergelijk dat met het bereik van een intellectueel als Noam Chomsky of een kritische journaliste als Amy Goodman van *Democracy Now!* Hun analyses kunnen nog zo goed zijn, de aandacht die zij krijgen, valt in het niet bij die van de Amerikaanse president.

**In plaats van de schuld te zoeken bij zichzelf hebben de politiek en media de aanval geopend op alternatieve websites die nepnieuws zouden verspreiden. Schuilt daarin een gevaar?**

Het bestrijden van nepnieuws door overheden zie ik als een groter kwaad dan het bestaan van nepnieuws. Overheden hebben altijd geprobeerd elke vorm van nieuws te manipuleren, te beïnvloeden. Ze kunnen dus het argument van nepnieuws gebruiken om nieuws te bestrijden dat helemaal niet nep is.

Het sluiten van kranten of platleggen van websites zal niet snel gebeuren bij ons in het Westen. In een land als de VS bijvoorbeeld is dat heel lastig met het Eerste Amendement. Maar toch beschikken overheden over veel manieren om journalisten onder druk te zetten. Ik herinner mij dat in de jaren zeventig journalisten die lastige vragen stelden op persconferenties in het Witte Huis hiervoor ‘gestraft’ werden door de Belastingdienst op ze af te sturen. Er waren journalisten die hierdoor in de problemen kwamen. Want als je heel strikt naar de belastingaangifte van mensen gaat kijken, dan vind je altijd wel wat.

Het wordt een linke aangelegenheid als overheden een zekere steun krijgen voor het ingrijpen in de publieke nieuwsvoorziening, want

**Hoe zou het nepnieuws dan moeten worden tegengegaan?**

‘Het publiek speelt een belangrijke rol in de bedrijvigheid van de media. Als mensen de waarheid liever niet willen horen of zien, maakt een leugen meer of minder niet zoveel uit. De mediaconsument die vooral hapklare brokken informatie en vermaak wil hebben, die tevreden is met brood en spelen en die niet wil weten hoe de wereld werkelijk in elkaar steekt, roept de leugens over zich af. Het begint met mensen die ‘s ochtends de krant op de mat krijgen en gemakshalve aannemen: ‘Het zal wel waar wezen.’ Dan kun je die krant net zo goed niet lezen.

**Journalisten nemen iedereen de maat, inclusief websites die nepnieuws zouden verspreiden. Maar wie controleert de journalisten? U zou geen voorstander zou zijn van een factchecker die de mainstream-media controleert?**

De aloude vraag is: wie bewaakt de bewakers? Dat factchecking kan zo’n enorme industrie worden, dat je vervolgens weer een controlemechanisme nodig hebt op de factcheckers. Je vertrekt ook vanuit een geweldige aanmatiging. Jij publiceert een verhaal, en ik denk: het deugt niet. En dan ga ik na of het deugt. Daar kan ik dan een heel ander verhaal tegenoverstellen. Maar is het dan zeker dat de gegevens waar ik mijn verhaal op baseer wel kloppen? Alles staat of valt uiteindelijk bij de instelling van de afnemers van het nieuws. Zonder kritische burgers, geen kwaliteitsjournalistiek. ◀

**Dit is een ingekorte versie van een interview dat eerder verscheen op de verdwenen website Novini.nl.**

# REPORTAGE



## 'ANTILLEN BUITENRENS VS'

De VS beschouwen de eilanden Aruba, Curaçao en Bonaire als 'third frontier of the US' en als 'geopolitical frontier of the US' [Nederlands: de derde en geopolitieke grenspost van de VS, red.]. Dit zou blijken uit een document van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken dat is ingezien door de Venezolaans-Amerikaanse journaliste en juriste Eva Golinger. De *Andere Krant* heeft haar gevraagd dit document met ons te delen maar we hebben hierop geen reactie ontvangen.

Oorlogsdreiging Venezuela

## Aruba, springplank voor VS

André Vltchek

**Het ligt op een steenworp afstand van Venezuela en wordt wel genoemd 'Aruba, one happy island'. Althans in advertenties, want in werkelijkheid is het eiland helemaal niet zo gelukkig met zichzelf. Deze voormalige Nederlandse kolonie in de Caraïbische Zee voelt zich door en door gefrustreerd en onzeker over haar identiteit.**

In vergelijking met Cuba of zelfs Jamaica durven mensen hier niet vrijuit te spreken; als ze instemmen met een interview doen ze dat onder de strikte voorwaarde van anonimiteit. Aruba heeft geen vrede met zichzelf of met de wereld. Via Nederland maakt het eiland deel uit van de NAVO; het is afhankelijk van haar Europese, overzeese meester. Als gevolg daarvan intimideert het haar zusterland: haar mooie en trotse buur Venezuela.

De zee grens tussen Aruba en Venezuela is thans hermetisch gesloten; vluchten tussen de twee landen zijn voor onbepaalde tijd geannuleerd. Een gigantische raffinaderij van CITGO, een concern dat Venezolaanse ruwe olie verwerkte, is voor een groot deels stilgelegd. Sommige delen ervan roesten weg. 'Vanwege het embargo van de VS,' wordt ons keer op keer verteld.

In Aruba stond CITGO eens garant voor forse inkomens. En het aangename klimaat en de indrukwekkende stranden trokken jaarlijks honderdduizenden buitenlandse toeristen, voornamelijk uit de Verenigde Staten. Maar het toerisme heeft een flinke klap gekregen door COVID-19.

Een andere *big business* floreert nog steeds: Aruba's optreden als Nederlandse 'kolonie', die zich aanbiedt als militaire lanceerbasis van de NAVO tegen het socialistische Venezuela. Zowel Aruba als Curaçao treden op als gastheer van

US Southern Command, een krijgsmachtcommando van de VS gericht op Latijns-Amerika. Dit 'beleid' levert geld op, en er is weinig kritiek op. 'Wij horen bij Holland,' verklaart een taxi-chauffeur, die ons van het vliegveld naar het hotel reed. 'Waarom zouden we protesteren?'

We ontmoeten een prominente lokale zakenman, die getrouwd is met een Venezolaanse dame. Hij wil niet bij naam genoemd worden, maar spreekt op boze toon en met passie:

'Venezuela wordt omringd door rechtse, fascistische regimes. Op Curaçao staan 1500 Nederlandse sol-

kingsapparatuur aan de zuidkant van het eiland, die gericht staan op Venezuela. In de plaats Savaneta fotografeer ik de ingang van het Korps Mariniers, de permanente Nederlandse militaire basis, die op korte termijn in actie kan komen. Aruba ligt bezaaid met 'slapende' militaire installaties: van de enorme landingsbaan en het militaire terrein op de Internationale luchthaven Koningin Beatrix tot de cruiseschipterminal in de hoofdstad Oranjestad, die op korte termijn NAVO-oorlogsschepen kan herbergen. Ik observeerde en fotografeerde het militaire deel van het vliegveld.

Koninkrijk der Nederlanden, dus ja, het is daarmee een NAVO-lidstaat. Protesten tegen de NAVO of voor Venezuela zijn er niet - dit is zo'n klein landje. Als je protesteert, word je meteen op de foto gezet; je verschijnt op een Facebookpagina of in de krant, en het is afgelopen met je. Curaçao kreeg in 2010 de kans om onafhankelijk te worden maar nam die niet. Er is een referendum geweest. Maar een minderheid van 40 procent stemde voor onafhankelijkheid.'

Onze vriendin, mevrouw Yury Bracho, is van Venezolaanse afkomst en de prominentste sociale activiste op Aruba. Ze uit zich verontwaardigd:

'Ik begrijp niet waarom Aruba de grenzen met Venezuela heeft gesloten. Maar nog erger gedraagt zich Curaçao, dat vuile klusjes opknapt voor de Amerikanen en Nederlanders. Er is iets wat u moet weten over de politieke positie van de Venezolanen hier: Deze mensen zijn echt bang en bezorgd. Ze zeggen dat ze tegen de Venezolaanse regering zijn om hun vluchtelingenstatus te behouden. In werkelijkheid zijn ze helemaal niet tegen de Venezolaanse regering.'

We doorkruisen verschillende delen van het eiland. We spreken veel Venezolaanse migranten. Velen van hen leven in erbarmelijke omstandigheden. Ze leven een 'schaduwbestaan' in het paradijs. Maar het brute, krankzinnige westerse embargo en de sancties tegen hun vaderland maakten hen wanhopig. Ze verlieten hun ooit welvarende land voor een onzekere toekomst. Eenmaal op Aruba werden de meesten ontdaan van hun waardigheid.

Op 3 mei 2020 sprak de Venezolaanse vicepresident Delcy Rodríguez klare taal. Zij waarschuwde de regering van Aruba voor het verlenen van logistieke steun aan huurlingen die uit zijn op een staatsgreep: 'Wij zullen krachtig optreden tegen alles wat de territoriale veiligheid, soevereiniteit en vrede van Venezuela in gevaar brengt.' Al in 2009 haalde president

### VS: 'NEDERLAND ACTIEVER TEGEN CHÁVEZ'

Ambtsbericht Amerikaanse ambassade Den Haag, 22 augustus 2005: 'Als Caribische macht hebben de Nederlanders goede redenen om het voortouw te nemen in een poging om tegenwicht te bieden aan de traditionele Spaanse dominantie in de EU inzake Latijn-Amerikaanse kwesties. Maar de VS en anderen zullen hen moeten aansporen om deze rol op zich te nemen. De Nederlanders zijn operationele partners in de regionale drugsbestrijding en hebben onlangs aangetoond dat ze in staat zijn om op korte termijn strijdkrachten (F-16's) in te zetten. Door de Nederlanders ervan te overtuigen de destabiliseringsinspanningen van Chávez actiever tegen te werken, kunnen we een betrouwbare Europese partner in de regio krijgen.' **Bron: Amerikaanse ambassade Den Haag. Het als 'geheim' geclassificeerde ambtsbericht is gepubliceerd door WikiLeaks.**

daten klaar om te vechten. Er is een constante dreiging maar ik geloof niet dat er echt iets zal gebeuren. Venezuela wordt flink gesteund door Rusland, China en Iran. Ze zullen het niet op een wereldoorlog laten aankomen.'

We brengen de enorme, spookachtige raffinaderij ter sprake die we een paar dagen eerder fotografeerden. Onze vriend verklaart bitter:

'CITGO is nog maar drie of vier jaar hier gevestigd en huurt hier een paar panden. Het is een dochteronderneming van het Amerikaanse CITGO, dat gerund wordt door totaal corrupte Venezolanen in de VS. Zonder olie uit Venezuela ligt de hele boel stil daar.'

In het oog springt het grote aantal zendmasten, radars en andere bewa-

alles daar is in volle paraatheid voor militaire actie.

We ontmoeten op Aruba een prominente supporter van Venezuela, een echte Chavista [aanhanger van oud-president van Venezuela Hugo Chávez, red.], die zijn hart uitstort in onze gehuurde auto. Ook hij verzoekt niet bij naam genoemd te worden:

'Tijdens de door de VS gesteunde mislukte coup tegen Venezuela eerder dit jaar, was er een gespannen situatie hier. De premier van Aruba zei dat als er een oorlog uitbrak, zij Nederland zou oproepen om het eiland te beschermen. Sommige mensen waren bang. We wisten niet of de situatie zou escaleren.'

Aruba maakt deel uit van het

Hugo Chávez uit naar het Westen: 'Nederland en de VS plannen militaire agressie tegen Venezuela vanuit de Nederlandse Antillen.'

Madeleine Klinkhamer, medeoprichtster van Vrede met Venezuela, legt uit waarom haar organisatie betrokken is bij Venezuela:

'In Latijns-Amerika zijn miljoenen mensen verlost van armoede door landen als Venezuela die daarvoor de inkomsten uit hun eigen natuurlijke hulpbronnen hebben aangewend. Het militair-industriële complex probeert nu de controle terug te pakken. De economische oorlog tegen Venezuela is opgevoerd en de coup pogingen en dreigementen aan het land nemen in aantal toe. Deze *might is right*-mentaliteit [mentaliteit die uitgaat van het recht van de sterkste, red.] ondermijnt de internationale rechtsorde en de soevereiniteit van landen.'

En zo is het. Decennialang werd de ene na de andere linkse regering van Latijns-Amerika omvergeworpen. Van de Dominicaanse Republiek tot Chili - overal werden bloedbaden aangericht. Hier moet een einde aan komen. Als het niet goedschiks kan, dan maar kwaadschiks. Het westerse imperialisme moet worden gestopt en afgeschrikt. En zijn slaafse 'kolonies' moeten ervan overtuigd worden dat het dienen van agressieve, moorddadige meesters niet loont.

Aruba is geen paradijs. Het is een eiland dat is ingericht naar Noord-Amerikaanse smaak: die van toeristen, maar ook van militaire planners en oorlogshiters. En het naar rechts opgeschoven Nederland speelt de rol van bemiddelaar. Het behandelt zijn voormalige koloniën als een pooier, stelt deze ter beschikking voor een immorele strijd tegen Venezuela.

Het is Venezuela, dat mooi is. Soms bij helder weer kun je vanaf hoger gelegen terrein zijn oevers zien liggen. Ik ken Venezolaanse steden; ik ken de kusten en eilanden, de hoge bergen, vlaktes, watervallen en machtige rivieren. En ik ken zijn politieke systeem, dat eigen is aan Zuid-Amerika. Als Venezuela valt, dan valt heel Zuid-Amerika. Het Venezolaanse socialisme moet worden verdedigd met alle middelen. ◀

**Dit artikel verschijnt postuum. De auteur André Vltchek overleed in zijn slaap op 22 september 2020 tijdens een nachtelijk taxirit in Turkije, aan de zijde van zijn vrouw. Vltchek wilde naast Aruba ook Curaçao bezoeken, maar dat ging niet door vanwege de corona-restricties. Vltchek toonde de destructieve gevolgen van het westerse imperialisme waar de mainstream-media vaak de andere kant opkeken. Hij schreef op een unieke, gepassioneerde manier. Vltchek zal door velen worden gemist.**

# INTERVIEW

Udo Ulfkotte:

## ‘Ik was een gekochte journalist’

Eric van de Beek

De Duitse journalist Udo Ulfkotte onthulde in zijn bestseller *Gekochte Journalisten* hoe hem geleerd werd ‘te liegen, te verraden en niet de waarheid te vertellen aan het publiek’. Als journalist van de *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, een van Duitslands grootste dagbladen, liet hij zich souffleren door inlichtingendiensten, om het nieuws te manipuleren in het nadeel van landen die een conflict hebben met de VS. Volgens Ulfkotte is de Westerse media door en door corrupt. ‘Sommige media zijn niets meer dan propagandadiensten van politieke partijen, geheime diensten en financiële instellingen.’

**Gekochte journalisten, wie zijn dat?**  
‘We hebben het hier over marionetten, journalisten die alles zeggen of schrijven wat hen gevraagd wordt door hun opdrachtgevers.’

**U was zelf een gekochte journalist, en nu bent u een klokkenluider.**

‘Ik schaam me dat ik er zelf deel van uitmaakte. Dat ik een gekochte journalist was. Helaas kan ik het niet ongedaan maken. Het is ook geen excuus dat mijn superieuren bij de *Frankfurter Allgemeine* wisten wat ik deed en het goedkeurden. Nu ben ik, voor zover ik weet, de eerste die zichzelf beschuldigt en die bewijst dat vele andere journalisten medeschuldig zijn.’

**Hoe werd u een gekochte journalist?**

‘Het begon al snel nadat ik in dienst was gekomen van de *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. Ik leerde dat het heel normaal was om in te gaan op uitnodigingen voor luxe reisjes en om als wederdienst positief te berichten. Ik werd uitgenodigd door het German Marshall Fund of the United States voor een reis door de Verenigde Staten. Ze betaalden al mijn onkosten en brachten mij in contact met Amerikanen aan wie ze me graag wilden voorstellen. Zo is het begonnen, en ik was lang niet de enige. De meeste journalisten van grote en gerespecteerde media onderhouden nauwe contacten met het German Marshall Fund of the United States, de Atlantik-Brücke (in Nederland: de Atlantische Commissie, *EvdB*) of andere zogeheten Atlantische organisaties. Veel van die journalisten zijn zelfs lid of *fellow*. Ik ben zelf *fellow* van het German Marshall Fund.

Als je eenmaal in zo'n netwerk zit, dan raak je bevriend met Amerikanen die zorgvuldig voorgeselecteerd zijn. Zo ontstaat er een samenwerking met mensen van wie je denkt dat het je vrienden zijn. Ze strelen je ego, geven je het gevoel dat je belangrijk bent voor ze. En van het een komt het ander. Vroeg of laat vraagt iemand je een gunst te verlenen. ‘Zou je iets voor me willen doen?’ Als je dat hebt gedaan, komt er weer een ander die je vraagt hem ergens mee te helpen. Zo word je geleidelijk geherenspoeld. Voordat ik er erg in had, zag ik in de krant artikelen verschijnen waar mijn naam boven stond, maar die waren geschreven door agenten van inlichtingendiensten, en dan voornamelijk de Bundesnachrichtendienst [de Duitse buitenlandse inlichtingendienst, *red.*].’



Udo Ulfkotte

**Uw leidinggevenden wisten hiervan?**

‘Zeker. Zoals ik het zie – terugblikkend – stuurden ze mij er zelfs opuit om te spioneren. Zo werd ik op het vliegtuig gezet naar Irak. In die tijd werd Saddam Hoessein nog gezien als een *good guy*, als een trouwe bondgenoot van de Verenigde Staten. De Amerikanen steunden hem in de oorlog tegen Iran. Op zo'n 35 kilometer van de grens, in het Iraanse Zubaidat, was ik getuige van een Iraakse gifgasaanval, waarbij duizenden Iraniërs omkwamen en gewond raakten. Ik deed precies wat mij was opgedragen. Ik maakte foto's van de gasaanval. Maar terug in Frankfurt bleek dat mijn superieuren weinig interesse toonden in de gruwel daad waarvan ik getuige was geweest. Ik mocht er een artikel over schrijven, maar hiervoor werd mij nauwelijks de ruimte geboden, alsof het nieuws waarmee ik kwam er nauwelijks toe deed. Tegelijk vroegen ze mij de foto's die ik had gemaakt over te dragen aan het Verband der Chemischen Industrie, de branchevereniging van chemiebedrijven in Frankfurt. Ik wist toen al dat het gifgas dat zoveel Iraniërs het leven had gekost afkomstig was uit Duitsland.’

**Waarom ziet u dit als een bewijs dat u eropuit gestuurd werd om te spioneren? Welk commercieel belang zouden die foto's kunnen hebben gehad voor de Duitse chemische industrie?**

‘Ik heb geen idee.’

**Wat is uw mening over persreizen? Deelnemende journalisten verdedigen zich door te zeggen dat ze zich heel goed een onafhankelijke mening kunnen vormen en dat ze nergens toe verplicht worden.**

‘Ik heb duizenden persreises gemaakt en heb nooit negatief geschreven over degenen die de reises bekostigden. Je bijt niet in de hand die je voedt. Zo begint de corruptie. Dat is precies

*“Voordat ik er erg in had, zag ik in de krant artikelen verschijnen waar mijn naam boven stond, maar die waren geschreven door agenten van inlichtingendiensten”*

de reden waarom publicaties als *Der Spiegel* hun redacteurs niet toestaan persreises te accepteren die ze niet zelf betalen.’

**In uw boek noemt u vele journalisten die op de loonlijst staan van Washington. Hoe zit dat met Moskou en Beijing? Waarom lezen we daar niets over? Spenderen de Amerikanen meer geld aan het beïnvloeden van journalisten?**

‘Ik beweer niet dat Rusland en China geen journalisten kopen. Maar ik heb daar zelf geen ervaring mee. Ik beschrijf alleen wat ik weet en waarvan ik bewijzen heb.’

**Klokkenluiders lopen grote risico's. Hoe zit dat met u? Is er geprobeerd publicatie van het boek te voorkomen?**

‘Nadat ik de *Frankfurter Allgemeine* had verteld over de publicatie van mijn boek, stuurden hun advocaten mij een brief waarin ze dreigen met allerlei juridische maatregelen als ik de goede naam van medewerkers zou aantasten of bedrijfsgeheimen zou prijsgeven. Maar het maakt mij niet uit. Want ik heb geen kinderen voor wie ik moet zorgen. En ik verwacht ook niet nog heel lang te leven. De

gifgasaanval die ik meemaakte in Iran heeft ook mijn gezondheid ernstig geschaad. Ik heb sindsdien drie hartaanvallen gehad. Je zou kunnen zeggen dat ik de enige nog levende Duitser ben die kan navertellen hoe het is om getroffen te worden door Duits gifgas.’

**In uw boek noemt u volop namen van omgekochte journalisten. Hoe gaat het met ze? Worden ze ontslagen? Proberen ze hun naam te zuiveren?**

‘Het is geen enkele Duitse mainstreamjournalist toegestaan mijn boek te bespreken. Dit op straffe van ontslag. We hebben nu dus een bestseller waar geen enkele journalist over mag spreken of schrijven. Nog schokkender: er zijn gerespecteerde journalisten die volledig van de radar zijn verdwenen. Het is een interessante situatie. Ik had gedacht en gehoopt dat ze mij zouden aanklagen en voor de rechter slepen. Maar ze weten niet wat ze moeten doen. De *Frankfurter Allgemeine* heeft zojuist aangekondigd dat er tweehonderd medewerkers worden ontslagen, omdat ze in een hoog tempo grote aantallen abonnees verliezen. Maar aangeklaagd word ik niet. Ze weten dat ik alles kan onderbouwen met bewijzen.’

**Tot dusver is uw boek in Nederland slechts door één landelijk dagblad besproken. Volgens *Het Parool* heeft u theorieën over van alles en nog wat, van de mysterieuze verdwijning van bigbandleider Glenn Miller in 1944, tot de oorzaak van de bacteriële Ehec-epidemie uit 2011. Ook spreekt *Het Parool* snerend over uw ‘strijd tegen de euro en de islam’, en over uw betrokkenheid bij een extreemrechtse organisatie, Pax Europa. Verder neemt de krant u kwalijk dat u dezelfde vrienden heeft als islamcriticus Ayaan Hirsi Ali.**

‘Laat me niet lachen. Ik heb nooit een eigen theorie geopperd over de

verdwijning van Glenn Miller. Ik heb slechts de Bundesnachrichtendienst geciteerd over deze zaak. Zie mijn boek *Verschlussache BND* [Nederlands: Geclassificeerd document BND, *red.*]. Die *Parool*-journalist slaat ook de plank volledig mis over Pax Europa. Daar ben ik al jarenlang geen lid meer van, juist omdat ze mij te rechts zijn geworden. Ook weet ik niets van de vriendenkring van Ayaan Hirsi Ali – ik ken deze mevrouw ook helemaal niet. Ik heb haar simpelweg nooit ontmoet. Het enige wat klopt aan het artikel is mijn afkeer van de islam. Maar ik vraag mij af hoe die journalist zou denken over de islam als hij in mijn voetsporen had getreden. In Herat, Afghanistan, werd ik door de Taliban gedwongen mijn christelijk geloof te verlaten en mijzelf te bekeren tot de islam. Ze dreigden mijn keel door te snijden en mij te onthoofden met een zwaard.’

**In Duitsland is er heel wat te doen geweest over de manier waarop de media berichten over Rusland en Oekraïne. De programmaraad van de publieke zender ARD betichtte de ARD van eenzijdige berichtgeving, de Duitse raad voor de journalistiek veroordeelde *Der Spiegel* vanwege de inmiddels beruchte cover *Stoppt Putin jetzt!*, er worden protestdemonstraties gehouden bij kantoren van nieuwsorganisaties – en er zijn berichten over redacties die omkomen in de boze brieven van kijkers, lezers en luisteraars. Hoe verklaart u dit?**

‘Veel van mijn landgenoten hebben het gehad met nieuwsmedia die, in plaats van objectief te berichten, stemming maken en de geesten rijp maken voor een oorlog met Rusland. Dat is de waarheid. Je kunt het zien aan de snelheid waarmee deze media de laatste maanden grote aantallen abonnees verliezen.’

**U heeft samen met een aantal vooraanstaande vakgenoten 3 oktober uitgeroepen tot Tag der Wahrheit. Jullie riepen journalisten op in ‘leugensaking’ te gaan en alleen nog maar de waarheid te vertellen. Hoe is dit verlopen?**

‘We hebben geen verschil in de verslaggeving waargenomen die dag. Maar ik ontvang wel steeds meer vertrouwelijke emails van collega's die mij om advies vragen. Ze willen weer naar zichzelf in de spiegel kunnen kijken en zijn daarom op zoek naar een bijpassende baan.’

**Denkt u dat de alternatieve media een volwaardig alternatief kunnen bieden voor de mainstreammedia? Zijn mensen beter geïnformeerd als ze uw advies opvolgen en de krant de deur uitdoen en de journalisten wegzappen? Zijn er websites of blogs die u uw lezers zou willen aanbevelen?**

‘Ik denk echt dat het is afgelopen met de betaalde journalistiek. En nee, ik onthoud me van aanbevelingen voor websites of blogs. Maar in het algemeen wil ik wel zeggen dat ik het internet fantastisch vind.’ ◀

Dit interview met Udo Ulfkotte verscheen eerder op de verdwenen website *Novini.nl*. Ulfkotte overleed in 2017, een paar dagen voordat de interviewer hem zou ontmoeten voor een tweede interview.





Proces tegen voorman Wikileaks

# Assange en het verraad van de media

Cees J. Hamelink

**Julian Assange bracht oorlogsmisdaden aan het licht en vervolgens ontmaskerden de meeste mainstreammedia zich als onbetrouwbare bondgenoten van de persvrijheid.**

Het proces tegen Julian Assange van WikiLeaks is cruciaal voor de persvrijheid. De meeste Nederlandse media schijnen in deze vrijheid niet langer geïnteresseerd te zijn. Dat werd in de afgelopen maanden steeds duidelijker toen de 'mainstreammedia' zich in hun berichtgeving over corona voegden naar de propaganda van de overheid en haar organen zoals het RIVM. Kritische vragen behoorden niet langer tot het journalistiek repertoire, vooral niet tijdens de persconferenties van Mark Rutte en Hugo de Jonge. Andersdenkenden werden geëtiketteerd als halvegaren en complotdenkers. De optie van een medicijn tegen corona en het opbouwen

van eigen immuniteit raakten volledig buiten beeld door alle aandacht voor de jacht op het vaccin, het wereldwijd hunkeren ernaar en de angst voor de 'tweede golf'.

Als eeuwige optimist heb ik een moment gedacht dat de journalistiek zich zou hervinden toen het echt spannend werd rond hun collega Assange. Maar helaas bleken serieuze rapportages en commentaren niet te vinden. Ik had het kunnen weten na het hoofdredactionele NRC-commentaar over de uitlevering van Assange aan de VS. 'De gang naar de Amerikaanse rechter is de enige juiste uitweg uit het labyrint dat Assange om zich heen heeft geschapen,' schreef de krant. 'Hij zal zich publiekelijk, net als Manning [Amerikaans inlichtingenanalist-klokkenluider Chelsea Manning, red.], dienen te verantwoorden. En er op moeten vertrouwen dat ondanks alles de Amerikaanse rechterlijke macht, in alle openbaarheid, wel degelijk de rechtvaardigheid dient.'

Het is goed om tegenover deze lichtvaardige opvatting over het

rechtssysteem in de VS – als het spionagezaken betreft – de mening te lezen van professor Nils Melzer: 'Na deze zaak te hebben onderzocht, in mijn hoedanigheid van speciaal rapporteur voor marteling van de Verenigde Naties, ben ik absoluut ervan overtuigd dat Assange, indien uitgeleverd aan de VS, zal worden blootgesteld aan een oneerlijk proces en detentieomstandigheden die neerkomen op marteling of een andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing.'

## Sta aan zijde echte journalist

Kort voordat de hoorzittingen over de mogelijke uitlevering van Assange aan de VS begonnen, hield de Australische senior journalist John Pilger een toespraak waaruit ik graag het volgende citeer:

'Assange zette zijn vervolgers te schande. Hij kwam met de ene premier na de andere. Hij legde het bedrog bloot van de door de media gepromote oorlogen en de moordzuchtige aard van de Amerikaanse oorlogen, de corruptie van dictators,

het kwaad van Guantánamo. Hij dwong ons in het Westen om in de spiegel te kijken. Hij ontmaskerde de officiële waarheidsvertellers in de media als collaborateurs: degenen die ik de 'Vichy-journalisten' zou noemen [naar de Franse plaats waar maarschalk Pétain in de Tweede Wereldoorlog collaborerde met de Duitsers, red.]. Geen van deze bedriegers geloofde Assange toen hij waarschuwde dat zijn leven in gevaar was, dat het 'sekschandaal' in Zweden een valstrik was en dat hij afstevende op een Amerikaans hellegat. En hij had gelijk, en herhaaldelijk gelijk. De uitleveringshoorzitting in Londen van 7 september is de laatste daad van een Anglo-Amerikaanse campagne om Julian Assange te begraven. Het is geen eerlijk proces. Dit is wel degelijk wraak. De Amerikaanse aanklacht is duidelijk vervalst, een aantoonbare schijnvertoning.'

John Pilger riep zijn vakgenoten op om goede, ongehoorzame en morele journalistiek te produceren, zoals Julian Assange. 'Ondertussen is het onze verantwoordelijkheid om aan de

*Als eeuwige optimist heb ik een moment gedacht dat de journalistiek zich zou hervinden toen het echt spannend werd rond hun collega Assange. Maar helaas bleken serieuze rapportages en commentaren niet te vinden*

zijde te staan van een echte journalist, wiens pure moed een inspiratiebron zou moeten zijn voor ons allen die nog steeds geloven dat vrijheid mogelijk is. Ik juich hem toe.'

Het lijkt me de hoogste tijd voor een dergelijk beroep ook op de Nederlandse journalistiek. De beroepsgroep moet zich opnieuw uitvinden als onafhankelijke en kritische beoefenaars van een uiterst serieus en belangrijk beroep met grote maatschappelijke verantwoordelijkheid. In bizar complexe tijden hebben burgers betrouwbare bemiddelaars nodig die het verband kunnen leggen tussen de ingewikkelde werkelijkheid en onze dagelijkse leefwereld. De wereld is een gemaskerd bal en het is de rol van de media te onthullen wie en wat er achter die maskers zit. Van journalisten mag worden verwacht dat zij betrouwbare partners zijn voor de burger die op zoek is naar het demasqué van de moderne samenleving. Dat ontmaskeren geeft de grote leugenaars minder kans de eigen burgers te misleiden en ongestraft burgers in andere landen te vermoorden.

Journalisten zijn de grote verhalenvertellers van onze tijd. Het is van groot belang dat de burger erop kan vertrouwen dat de vertellers te goeder trouw zijn. Beste journalisten, bewijs ons dat u de verhalen naar beste weten en geweten aan ons doorgeeft. 'De krant brengt de leugen in het land' is een populaire gedachte bij veel mensen. Laat zien dat u beter kunt! ◀

Cees J. Hamelink is emeritus hoogleraar Communicatiewetenschap aan de Universiteit van Amsterdam.

## KORT NIEUWS

### Met één mond praten

Hoofdredacteur Pieter Klok van *de Volkskrant* legde op 19 maart uit waarom er in zijn krant zo weinig kritiek is te vinden op de coronamaatregelen. Overheid, wetenschap en journalistiek moeten 'met één mond praten' over corona, verklaarde hij in het radioprogramma *Spraakmakers*. Normaal gesproken niet, maar in het geval van corona wel, vanwege de 'grote angst in de samenleving'. Volgens Klok kun je van de mensen niet verwachten dat ze zelf een oordeel vormen over het kabinetsbeleid aan de hand van deskundigen die het onderling oneens zijn. 'Laten we onze energie steken in het elkaar helpen hier doorheen te komen,' stelde Klok voor. 'En niet in de vraag wat de goede aanpak is. Dat kan het RIVM zelf heel goed bepalen.'

### Assange verschijnt, Britse tv foetsie

Ze gingen de hele wereld over: de beelden van Julian Assange, de voorman van Wikileaks, die in 2019 onder luid protest werd weggesleept uit de ambassade van Ecuador in Londen. Die beelden hadden we nooit te zien gekregen als deze niet waren vastgelegd door nieuwsagentschap Ruptly, een onderdeel van de Russische staatszender RT. Er was geen enkel Brits camerateam aanwezig. Journalist Jim Watson van *The Guardian* noemde dit 'beschamend' en vroeg zich af hoe dit mogelijk was. Er zou een samenwerkingsovereenkomst zijn geweest tussen BBC, ITN en Sky News, zo ving hij op uit 'diverse bronnen bij de Britse omroepen'. Ze zouden om de beurt hebben gepost met een camerateam bij de ambassade, en op een gegeven moment de moed hebben opgegeven. Watson belde ook met Ruptly. Waarom hadden zij als enigen de beelden? Het antwoord was heel simpel: zij hadden ervoor gezorgd dat er altijd een camerateam klaarstond bij de ambassade. 'We zagen cameraploegen komen en gaan, maar wij bleven,' aldus Ruptly-nieuwschef Laura Lucchini.

### Russische trollen, made in the US

De Democratische Partij in de VS heeft duizenden Russische nepaccounts gecreëerd om de republikein Roy Moore te beschadigen tijdens de campagne voor de Senaatsverkiezingen van 2017, meldde *The New York Times* in 2018. Doordat Moore ineens gevolgd werd op Twitter door de duizenden nepaccounts, werd de indruk gewekt dat hij de steun had van het Kremlin. Het plan hem te beschadigen lukte. Moore verloor de verkiezingen van de Democratische kandidaat Doug Jones.



Karin Hildur (Kajsa) Ollongren, Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

NRC op Russenjacht

# De loopjongens van Ollongren

Eric van de Beek

**Rusland verspreidt nepnieuws om ons tegen elkaar uit te spelen en onze verkiezingen te beïnvloeden, stelt minister Kajsa Ollongren al drie jaar lang. Omdat ze zelf geen bewijs kan leveren voor deze bizarre complottheorie besloten twee journalisten van NRC haar te hulp te schieten.**

Zij die zich de Tweede Wereldoorlog nog kunnen herinneren, hebben niet zelden een aversie tegen *De Telegraaf*. Dit omdat die krant gecollaboreerd heeft met de Duitse bezetter. Idem dito ten aanzien van *NRC*, toen nog de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* geheten, die zich aan hetzelfde schuldig maakte en daarom een tijdelijk verschijningsverbod opgelegd kreeg. Maar wat *NRC* uniek maakt is dat deze krant eigenlijk al fout was voor de Duitse bezetting. De joodse redacteur Marcus van Blankenstein werd door de hoofdredactie ontslagen omdat hij kritisch schreef over Hitler-Duitsland.

Dat is lang geleden. Maar haar foute verleden heeft *NRC* nooit van zich afgeschud. Waar de krant voor en tijdens de oorlog heulde met een buitenlandse grootmacht, was dat na 1945 niet anders. Eerst heette die grootmacht Duitsland, en daarna was dat de Verenigde Staten. In 1970 verankerde de hoofdredactie de horigheid aan de VS in de zogeheten 'Beginselen', waarin de krant zegt 'de grondslag van het Atlantisch bondgenootschap' te 'aanvaarden'. Lees: de Amerikaanse dominantie in Europa via de NAVO te bestendigen.

Dat werd meteen ook duidelijk in de manier waarop redacteuren in de jaren zeventig geacht werden te schrijven over de militaire dictaturen in Latijns-Amerika. Zo werd Jan van der Putten door toenmalig hoofdredacteur André Spoor de laan uitgestuurd omdat zijn kritische berichtgeving 'niet overeenkomstig de Atlantische lijn' was – en er werd hem daarbij gezegd dat hij de Chi-

leense dictator Pinochet maar eens 'serieus' moest gaan nemen.

Vorig jaar nog deed de *NRC*-hoofdredactie een oproep Julian Assange van WikiLeaks uit te leveren aan de Verenigde Staten. Dat was nogal een statement. *NRC* riep de Britse autoriteiten op een journalist die Amerikaanse oorlogsmisdaden had onthuld als een crimineel te behandelen en uit te leveren aan het land dat verantwoordelijk is voor deze oorlogsmisdaden.

## Bange NRC-lezers

Uit een recent onderzoek van Instituut Clingendael blijkt dat de angst voor Rusland nergens zo groot is als juist onder de lezers van *NRC* (op de lezers van het *Reformatorisch Dagblad* na). Geen wonder. Het komt door de manier waarop de redactie schrijft over Rusland: als een land waar een grote dreiging van uitgaat. En dat is precies het geluid wat ze bij de NAVO en in Washington willen horen. Want zonder geloofwaardige vijand verliest de NAVO haar bestaansrecht, is er geen rechtvaardiging voor Amerikaanse troepen op Europees grondgebied en komt de Amerikaanse wapenindustrie in de rode cijfers.

## Pieter Omtzigt kaltgesteld

De krant maakt dan ook gretig gebruik van thema's als MH17 en 'Russisch nepnieuws' om de schrik erin te houden en de haat tegen het land verder aan te wakkeren. En toeval of niet: in 2017, drie dagen voordat minister Kajsa Ollongren het jachtseizoen opende op Russisch nepnieuws, verscheen in *NRC* een artikel waarin CDA-Kamerlid Pieter Omtzigt ervan beschuldigd werd een podium te hebben gegeven aan een nepgetuige van de ramp met MH17. Geheel ten onrechte, zoals later bleek, maar het gevolg was wel dat Omtzigt politiek kaltgesteld werd. Hij mocht niet langer namens zijn fractie het woord voeren over MH17. Tot grote teleurstelling van velen. Er was geen ander Kamerlid dat zich zo kritisch had getoond over de rol van het kabinet-Rutte bij het boven krijgen van de

*“Door alles wat tegen de gevestigde orde ingaat te bestempelen als Russische desinformatie, wordt aangestuurd op zelfcensuur en inperking van de persvrijheid”*

'onderste steen'.

De karaktermoord van *NRC* op de populaire Omtzigt staat niet op zichzelf. *NRC* publiceert sinds vorig jaar het ene na het andere artikel over 'Russische beïnvloeding'. Nederlanders die een andere kijk hebben op MH17 of op andere aan Rusland gerelateerde onderwerpen, krijgen vroeg of laat *NRC*-journalisten Wilmer Heck en Andreas Kouwenhoven op hun dak. Niet uit interesse voor hun ideeën, maar om uit te vissen met wie ze in contact staan en waar ze hun geld vandaan halen. De achterliggende gedachte hierbij lijkt steeds te zijn dat deze mensen optreden als doorgeefluik van Russische propaganda zonder dat ze er zelf erg in hebben (de zogeheten 'nuttige idioten'), of omdat het Kremlin ze ervoor betaalt. Kortom: achter elke boom schuilt een Rus. Het is een vorm van paranoia die doet denken aan de donkere dagen van het Mccarthyisme in de VS, toen senator Joseph McCarthy een heksenjacht voerde op Amerikaanse burgers die hij verdacht van communistische activiteiten of sympathieën.

## Aanval op oppositiepers

Er gaat een perfide tactiek schuil achter de hysterie over Russisch nepnieuws. Het is een manier om dissi-

dente geluiden de kop in te drukken. Door alles wat tegen de gevestigde orde ingaat als Russische desinformatie te bestempelen, wordt aangestuurd op zelfcensuur en inperking van de persvrijheid.

*NRC* heeft inmiddels tot driemaal een aanval uitgevoerd op *De Andere Krant*. De eerste keer was naar aanleiding van de eerste editie die was gewijd aan Rusland. Daarin uitte hoofdredactrice Eva Hartog van *The Moscow Times* haar zorgen over het beeld dat Nederlanders hebben van Rusland. Nederlanders die haar bezoeken zijn vaak 'heel erg verbaasd' over hoe Moskou eruitziet en hoe open Russen zijn als je met ze praat over de politieke situatie. 'Dat zijn allemaal mensen die *de Volkskrant* of het *NRC* lezen, het Nederlandse nieuws goed volgen. Zeg maar: de intellectuele elite van Nederland (...) Het is voor die mensen bijna een shock Rusland zelf te ondergaan. Ze merken al snel dat er hier ook nuance is, dat hier ook debat bestaat en dat het hier geen primitieve dictatuur is.'

Kennelijk werkte dit interview en andere artikelen in de krant als een rode lap op een stier, want meteen kreeg hoofdredacteur Sander Compagner een argwanende Wilmer Heck aan de telefoon die vroeg hoe de krant gefinancierd werd. 'Via crowdfunding', antwoordde Compagner naar eerlijkheid. Het leidde tot een artikel met de tendentieuze kop 'Een eigen krant voor pro-Russisch Nederland'.

## 'Antisemitische bioboer'

Hecks tweede artikel over *De Andere Krant* was ronduit smadelijk. Hij bracht de krant in verband met antisemitisme. Heck schreef dit keer over een van de toen ruim 150 donateurs van de krant, bioboer Hugo Jansen, die hoofdredacteur Compagner had toegezegd financieel bij te springen in het geval er te weinig zou worden opgehaald aan donaties om de kosten van de krant te dekken. Heck onthulde dat deze Jansen onder pseudoniem op zijn eigen blog een strijd voert tegen wat hij noemt de 'joodse elite'.

Het moet voor Heck een teleurstel-

ling zijn geweest dat de borgsteller van *De Andere Krant* geen Rus was, en zelfs geen Nederlander die zich laat betalen door het Kremlin of zakelijke belangen heeft in Rusland. Maar gelukkig was het een persoon die zich 'in antisemitische bewoordingen' uitliet. Zo kon de 'pro-Russische' krant alsnog verdacht worden gemaakt. Het is dezelfde truc die Heck en Van Kouwenhoven uithaalden met Omtzigt. Door de CDA-politicus in verband te brengen met iemand die zogenaamd niet deugde (een MH17-nepgetuige) werd de suggestie gewekt dat hij dan zelf ook wel niet zou deugen. *Guilty by association*.

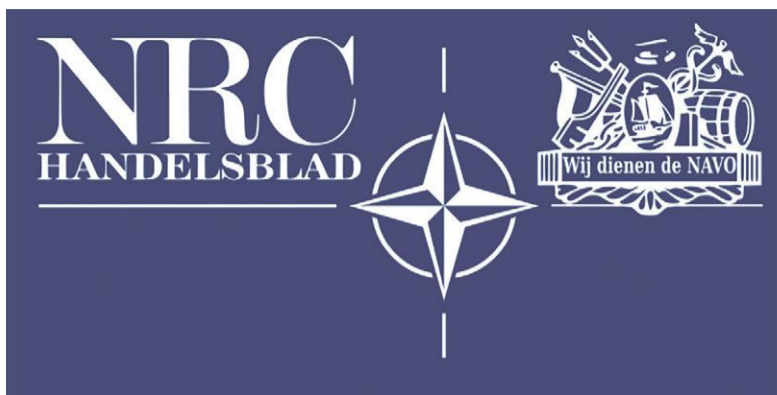
Overigens was Jansen een roepende in de woestijn met zijn blog over de 'joodse elite' en heeft niets hiervan de kolommen van *De Andere Krant* bereikt. Door hem volop in de schijnwerpers te plaatsen heeft *NRC* er juist voor gezorgd dat hij nu met zijn boodschap een veel groter publiek bereikt. Ik heb *NRC* Ombudsman Sjoerd de Jong gevraagd wat hij ervan vindt dat zijn krant een podium heeft geboden aan iemand die zich 'in antisemitische bewoordingen' uitlaat, compleet met een linkje naar diens blog. Ik ontving van De Jong een vriendelijke en ook uitgebreide brief terug, maar op deze vraag heeft hij niet geantwoord.

## 'Onder invloed van Kremlin'

De obsessie van *NRC* met *De Andere Krant* duurt voort tot de dag van vandaag. In september van dit jaar verscheen in *NRC* een artikel onder de titel 'Hoe Russische desinformatie hier in een gratis krant belandt'. De auteurs Wilmer Heck en Andreas Kouwenhoven stellen dat *De Andere Krant* contacten onderhoudt met 'Russische organisaties en personen die van buitenlandse inmenging worden beschuldigd' en dat er 'desinformatie' over corona in de krant staat die 'soms' te herleiden is tot Rusland. *NRC* werpt naar aanleiding hiervan de vraag op: 'Wordt deze krant beïnvloed door het Kremlin?' – en laat vervolgens gastdocent Ben de Jong van Universiteit Leiden zeggen: 'Het lijkt er sterk op dat deze krant

# OPINIE

*Waarom refereert NRC in haar Beginselen alleen aan de NAVO? Waarom niet aan de Nederlandse Grondwet, de Europese Grondwet en het Handvest van de Verenigde Naties?*



NRC-logo met daarin gefotoshopt het NAVO-logo en steunbetuiging aan NAVO.

onderdeel is van een Russische beïnvloedingsoperatie, maar dat bewijzen is vaak lastig. Je kunt je natuurlijk wel afvragen: Waar halen ze het geld vandaan voor die grote oplagen?

## Complotdenkster Ollongren

Het is een smadelijke verdachtmaking, en het artikel leest als een oproep aan de autoriteiten om *De Andere Krant* aan te pakken. Het is ook duidelijk door wie de auteurs zich hebben laten inspireren: minister Ollongren. Zij stuurde in mei een brief naar de Tweede Kamer waarin ze beweerde dat Rusland de coronapandemie aangreep om Europese landen tegen elkaar uit te spelen. In een aantal Nederlandstalige sociale mediagroepen zouden 'Russische narratieven' over de strijd tegen het virus worden gedeeld. Ze noemde geen voorbeelden van zulke groepen en evenmin van concrete gevallen van desinformatie. Alleen dat ze dit had vernomen via de AIVD.

Het is dus een complottheorie waarvoor Ollongren geen enkel bewijs heeft aangevoerd. Elke serieuze journalist zou de minister met haar eigen brief om de oren moeten slaan, en net zo lang doorvragen totdat voor iedereen duidelijk is dat de keizer geen kleren draagt. Maar bij *NRC* redeneerden ze zoals gewoonlijk omgekeerd. Heck en Kouwenhoven waren graag bereid de minister te hulp te schieten. Daags na publicatie van hun artikel meldde oud-hoogleraar Kees van der Pijl op Twitter dat een 'kennelijk dissidente *NRC*-journalist' hem had toevertrouwd 'dat de krant vanuit Den Haag was aangespoord om eens iets te doen aan de alternatieve media'.

*De Andere Krant* heeft nooit ene roebel uit Rusland ontvangen. De Russische overheid financiert geen enkel Nederlands medium. Het omgekeerde gebeurt wel: de Nederlandse overheid financiert media in andere landen. Welke dat zijn, houdt ze geheim. Maar soms wordt duidelijk welke dat zijn of waren: onder meer gaat het om de krant *Novaya Gazeta* in Rusland en Hromadske TV in Oekraïne. Verder heeft nooit een Rus *De Andere Krant* gevraagd ergens over te schrijven of een artikel te plaatsen. Welbeschouwd beweert *NRC* dat ook nergens, maar ze wekken wel heel sterk de suggestie.

## EU vs. Disinfo

Volgens *NRC* plaatst *De Andere Krant* 'soms' desinformatie die afkomstig is uit Rusland en noemt slechts één voorbeeld: het artikel 'Wereldpaniek in vier bedrijven' van oud-hoogleraar en voormalig *NRC*-journalist Karel van Wolferen in de Covid1984-editie. Van Wolferen zou in dat artikel Russische desinformatie hebben verwerkt over een vaccinatieprogramma voor kinderen. Echter, niets is minder waar. Van Wolferen schreef dat in september 2019 een publiek-private organisatie genaamd ID2020 een vaccinatieproject had aangekondigd in Bangladesh. Het project zou worden

uitgevoerd door GAVI, een internationale alliantie van vaccinatieverstrekkers. De gevaccineerde kinderen zouden 'een biometrisch gekoppelde digitale identiteit' krijgen. Volgens *NRC* is dit Russisch nepnieuws omdat EUvsDisinfo zegt dat dit zo is. Dat is werkelijk idioot. Heck en Kouwenhoven zijn blind afgegaan op deze anti-Russische 'nepnieuwsaakhond' van de Europese Unie, die al zo vaak de mist is ingegaan. De Tweede Kamer heeft nota bene een motie aangenomen die oproept EUvsDisinfo op te heffen vanwege het voortdurende geblunder daar. Als het *NRC*-duo had geïnformeerd bij ID2020 en GAVI, dan was hen meteen duidelijk geworden dat wat Van Wolferen schreef gewoon klopte. Bovendien citeren ze Van Wolferen helemaal verkeerd. Die zegt namelijk nergens dat 'de farmaceutische industrie' en 'het bankwezen' schuilgingen achter het door ID2020 aankondigde project. Het is onbegrijpelijk waar ze dit vandaan halen.

## Massaproductie nepnieuws

*NRC* plaatst doorlopend nepnieuws, en dan vooral afkomstig uit de VS. Over massavernietigingswapens van Saddam, over satellietbeelden die laten zien hoe een Buk-raket MH17 raakte, over Assad die in het Syrische Douma een gifgasaanval had uitgevoerd en over een plasseksvideo met Trump in Moskou. *NRC* heeft nota bene een correspondent in dienst gehad die jarenlang willens en wetens desinformatie verspreidde over China. Oscar Garschagen heeft van 2015 tot 2017 personen sprekend opgevoerd die hij nooit had geïnterviewd, citaten van de ene persoon in de mond gelegd van een ander, alsook citaten van diverse personen toegeschreven aan niet-bestaande bronnen. Dus wie denken de heren van *NRC* dat zij zijn dat zij *De Andere Krant* de maat kunnen nemen over desinformatie?

## 'Buitenlandse inmenging'

Dan is er nog de beschuldiging dat *De Andere Krant* in contact staat met 'Russische organisaties en personen die van buitenlandse inmenging worden beschuldigd'. Dat is een mooie! *NRC* telt ten minste twee auteurs die  *fellow* zijn van het German Marshall Fund of the United States. Ik heb hoofdredacteur René Moerland gevraagd hoeveel fellows er in totaal ter redactie rondlopen, en hoe het zit met de contacten van de krant met andere Amerikaanse organisaties zoals het John Adams Institute, Carnegie Europe en NAVO-lobbyorgaan de Atlantische Commissie, maar ik heb op geen enkele vraag antwoord gekregen.

*De Andere Krant* loopt inderdaad wel eens een Rus tegen het lijf, en ook andere buitenlanders, al dan niet met een Nederlands paspoort. Maar wat is daar mis mee? Anders dan de Amerikaanse contacten die *NRC* erop nahoudt - die gericht zijn op het aan de man brengen van vijandbeelden

- onthoudt *De Andere Krant* zich van elk contact met paniek- en haatzaaiers. Zijn de Russen met wie *De Andere Krant* in contact staan uit op binnenlandse inmenging? *NRC* noemt de beweging Global Rights of Peaceful People (GRPP) 'van de Nederlandse Russen Natalia Vorontsova en Nikita Ananjev en de etnische Russin uit Oost-Oekraïne Jelena Plotnikova'. Zoals *NRC* zelf zegt: het betreft hier Nederlanders. Hoe zouden die zich schuldig kunnen maken aan 'binnenlandse inmenging'? Wat wil *NRC*? Dat zij een demonstratieverbod opgelegd krijgen omdat ze allochtoon zijn?

En wat heeft initiatiefneemster van *De Andere Krant*, de autochtone Madeleine Klinkhamer, precies verkeerd gedaan door mee te doen aan een demonstratie van GRPP? Klinkhamer is een vredesactiviste. Haar inzet is - naar eigen zeggen - 'de volgende oorlog voorkomen'. Dat lijkt mij een nobeler streven dan dat van de *NRC*, die eropuit is de spanningen met Rusland op te drijven en vredesactivisten als Klinkhamer verdacht te maken.

*NRC* beschuldigt GRPP ervan demonstraties te organiseren 'voor Russische belangen'. Waaruit blijkt dat? De enige activiteiten die mij bekend zijn van GRPP zijn de door *NRC* genoemde demonstraties voor de MH17-rechtbank op Schiphol en het bekendheid geven aan het in Nederland zo goed als onbekende Odessa-drama van 2 mei 2014. Tenminste 48 anti-Maidandemonstranten, meest etnische Russen, zijn op die dag levend verbrand nadat ze door Oekraïense nationalistenaan vakkoningsgebouwen waren ingejaagd dat vervolgens in brand werd gestoken. Vreemd genoeg laat *NRC* dit laatste onvermeld. Mogen de lezers van *NRC* niet weten wat pro-Maidankrachten hebben aangericht in de Oekraïense havenstad? Mogen ze geen begrip krijgen voor de motivatie van etnische Russen in Oost-Oekraïne om zich af te scheiden van Kiev?

Wat ik ervan begrepen heb, is dat de GRPP-activisten, waartoe dus ook autochtone Nederlanders als Klinkhamer behoren, ontdaan zijn over de anti-Russische stemming in het land. Zo vinden zij het onterecht dat er al gedurende zes jaar naar Rusland en de separatisten in Oost-Oekraïne gewezen wordt als daders van de ramp met MH17, terwijl de rechtszaak nog maar net begonnen is en de rechter nog niemand schuldig heeft bevonden. Was is er mis met hun protest bij de rechtbank op Schiphol? Zij delen immers het streven van premier Mark Rutte: 'De onderste steen moet boven'.

Volgens 'bronnen' van *NRC* zou de GRPP rechtstreeks in contact staan met 'Russische inlichtingsofficieren'. Welke 'bronnen' zijn dat? Staat *NRC* misschien zelf in rechtstreeks contact met 'inlichtingsofficieren' die ze dit soort zaken influistert? En zo ja, waaruit blijkt dat die inlichtingsofficieren van *NRC* de waarheid spreken?

*NRC* beweert dat Klinkhamer de vrouw is van een VN-diplomaat. Als Heck en Kouwenhoven die informatie hebben van de door hun genoemde 'bronnen' dan zijn dat zeer onbetrouwbare bronnen. Klinkhamer is weliswaar 'de vrouw van', maar niet 'de vrouw van een VN-diplomaat'. Wat doet het er trouwens toe met wie zij getrouwd is? Vanwaar dit gespit in het privéleven van mensen? Daarvoor hadden we toch al de *Story* en de *Privé*?

## Sputnik-columnist

Ook de auteur van dit artikel wordt in het *NRC*-artikel genoemd. Er staat dat ik schrijf voor 'het Russische staatsmedium Sputnik'. En dat klopt. Ik ben daar sinds april van dit jaar columnist en heb er nooit een geheim van gemaakt; mijn naam staat gewoon boven de columns. Sputnik is inderdaad een Russisch staatsmedium, zoals de NOS een Nederlands staatsmedium is, BBC een Brits staatsmedium en Al Jazeera een Qatarees staatsmedium. Over die media hoor ik *NRC* niet klagen, en ook niet over de door de Amerikaanse overheid gefinancierde media Bellingcat, Voice of America en Radio Free Europe alias Radio Liberty. Wat is er dan zo verkeerd aan Sputnik? Die website zou, volgens *NRC*, 'berucht' zijn 'vanwege het verspreiden van propaganda en onjuiste informatie'. Als 'bewijs' voor die claim, dragen Heck en Kouwenhoven geen enkel voorbeeld aan, maar plaatsen ze een

*NRC telt ten minste twee auteurs die fellow zijn van het German Marshall Fund of the United States. De hoofdredacteur NRC beantwoordt geen vragen over contacten met Amerikaanse personen en organisaties*

linkje naar een artikel in de Britse krant *The Guardian* waarin het Britse ministerie van Buitenlandse Zaken stelt dat Sputnik 'een actieve rol speelt in het verspreiden van desinformatie'. Ook weer zonder voorbeelden te noemen. Kennelijk konden Heck en Kouwenhoven geen desinformatie vinden in mijn Sputnik-columns, want anders had ik het vast wel gehoord.

Overigens ben ik niet op uitnodiging voor Sputnik gaan schrijven, maar na het versturen van een open sollicitatie. Daaraan voorafgaand heb ik jarenlang pro deo geschreven voor de alternatieven omdat de Nederlandse mainstream media mijn artikelen niet willen plaatsen. Kennelijk heb ik de verkeerde politieke oriëntatie en/of ben ik overgekwalificeerd. Maar niet getreurd: Ik geniet bij Sputnik als columnist ongekende vrijheid. Niemand die mij opdraagt of zelfs vriendelijk verzoekt iets te schrijven of te verwijderen.

## Russische evenbeeld van NRC

Maar wie zonder zonde is, werpe de eerste steen. De Rus Aleksandr Malkevitsj schreef een kort artikel in de MH17-editie van *De Andere Krant* en hem werd de gelegenheid geboden te spreken op het MH17-congres van *De*

*Andere Krant*. Het is terecht als *NRC* daar kritisch over is. Want niet alleen is deze Malkevitsj een totale leek op het gebied van MH17 en verkondigt hij daarover grote onzin. In de tweede plaats is hij precies zoals *NRC* hem omschrijft: 'een speler in Ruslands propagandamachine'. Zeg maar: het Russische evenbeeld van de Nederlandse Heck en Kouwenhoven.

Overigens hebben ook de Nederlandse overheid en de Rechtbank Den Haag iets uit te leggen, zo begreep ik uit de reacties in de Tweede Kamer. Want ook zij zijn onoplettend geweest door Malkevitsj een visum en een accreditatie te verstrekken.

## Beginselen NRC

Tot slot nog even over de Beginselen van *NRC*, waarin de redactie zegt 'de grondslag van het Atlantisch Bondgenootschap te 'aanvaarden'. 'Waarom refereert *NRC* alleen aan de NAVO?', vroeg ik de *NRC* Ombudsman. Waarom staat er in de Beginselen niets over de Nederlandse Grondwet, de Europese Grondwet en het Handvest van de Verenigde Naties? Aanvaardt *NRC* die dan niet? Of beschouwt ze die van ondergeschikt belang en te onbelangrijk om te vermelden? Ik heb die vraag herhaaldelijk voorgelegd en op verschillende manieren, maar ik heb er nooit een antwoord op gekregen. Ook de hoofdredactie hult zich hierover in stilzwijgen.

*NRC* is een zeer bedenkelijk medium. De redactie collaboreert met een vreemde mogendheid - en is ook gevaarlijk, omdat ze de spanningen opdrijft met een kernmacht en stevast de kant van de autoriteiten kiest door dissidente geluiden verdacht te maken. De autoriteiten zullen *NRC* echter geen strobreed in de weg leggen. De krant geniet de volledige steun van de minister van Nepnieuwszaken. Er is maar één manier waarop *NRC* teruggefloten kan worden, en dat is via de lezers. Een krantenabonnement opzeggen is niet moeilijk. Een telefoontje volstaat: 088-572 0 572.

Overigens nodigen wij de AIVD van harte uit ons te ver Wittigen over personen die zij als staatsgevaarlijk beschouwt, mochten die zich in onze directe omgeving bevinden, en dit niet indirect via *NRC* te communiceren. Wij zullen dan gepaste maatregelen nemen. Mits ons bewijs worden getoond, want anders dan Heck en Kouwenhoven vertrouwen wij niemand op zijn blauwe ogen. ◀

## CV ERIC VAN DE BEEK

- Eric van de Beek was al journalist voordat hij kon lezen en schrijven. Dagelijks tekende hij na wat hij had gezien in de Fabeltjeskrant. Als student journalistiek vroeg hij zich af waar de journalistiek toe diende, aangezien nieuws zelden gaat over aangename zaken en zelden of nooit kennis of inzichten oplevert die mens en maatschappij vooruithelpen. Hij wijdde er zijn afstudeerscriptie aan, getiteld 'Genoeg van het Nieuws'.
- Pas na jaren in de journalistiek te hebben gewerkt, waaronder bij Elsevier, werd voor Eric duidelijk welke oorzaken schuilgaan achter het mechanisme van nieuws als zinloos vermaak.
- Met communicatiewetenschapper Tabe Bergman stelde hij in 2018 de bundel *Nepnieuws-explosie* samen, een zorgvuldig door de mainstream media verzwegen boek.

## KORT NIEUWS

## De Groene zaait haat

Onder de titel 'Hoe Russische trollen inspelen op westerse angsten' publiceerde weekblad *De Groene* in 2018 een artikel waarin beweerd werd dat Russische trollen 'de politieke flanken flink opstoken met voor Nederland relevante onderwerpen zoals de MH17-ramp en het racisme- en immigratiedebat, wat vrijwel alleen maar neerkomt op steun aan alternatief-rechts en de PVV'. Het ANP maakte er een persbericht van en 'het nieuws' werd daarna door tal van landelijke media overgenomen. Factchecker Peter Burger van Universiteit Leiden preef het op Twitter aan als 'een boeiend onderzoek'.

Burgerjournalisten Max van der Werff en Marcel van den Berg doorzochten onafhankelijk van elkaar de dataset waarop de auteurs zich zeiden te baseren. Zij kwamen tot dezelfde conclusie: slechts twee tweets over MH17 waren in het Nederlands geschreven. Of eigenlijk waren het nog niet eens tweets. Het waren retweets van een tweet van *de Volkskrant*. Van der Werff vroeg *De Groene* te rectificeren, maar redactiechef Evert de Vos liet het artikel staan en de auteurs Robert van der Noordaa en Coen van de Ven mochten blijven schrijven voor het blad. Het journalistieke vaktijdschrift *Villamedia* wijdde vervolgens nog een lovend artikel aan Van der Noordaa's 'trollenjacht'. Multimiljonair Rob Defares die het artikel sponsorde, was niet bereikbaar voor een reactie.

## Britse trollenfabriek

Met behulp van Edward Snowden onthulde journalist Glenn Greenwald begin 2014 dat in Groot-Brittannië een trollenfabriek gevestigd is die luistert naar de naam Joint Threat Research Intelligence Group (JTRIG). Deze organisatie van de Britse geheime dienst GCHQ bouwt nepwebsites, onderhoudt valse socialemediaprofielen en plaatst YouTube-video's als propagandamiddel. Het doel is om informatiestromen op internet van koers te veranderen. Via tweets, nieuwsberichten, video's en andere media wordt getracht de publieke opinie te beïnvloeden. JTRIG gaat daarbij geen middel uit de weg. Zo wordt bewust de reputatie van mensen verwoest. Voor dit doel kan de dienst hun foto's op sociale media vervangen, valse blogs schrijven of familie, vrienden en collega's mailen. Voor het in diskrediet brengen van bedrijven zet JTRIG als middelen in: 'vertrouwelijke informatie lekken naar de pers'; 'negatieve informatie posten op daarvoor geschikte fora'; en 'deals tegenhouden/het ruïneren van zakenrelaties'. Greenwald schrijft dat de Amerikaanse inlichtingendienst NSA nauw betrokken is bij deze activiteiten van JTRIG.

## Doofpot OPCW

## Nepgifgasaanval Syrië



VS, Verenigd Koninkrijk en Frankrijk blokkeerden in de VN-Veilighedsraad de videoboodschap van voormalig OPCW-directeur José Bustani.

Eric van de Beek

**Het misschien wel grootste internationale schandaal van 2019 speelde zich af vlak voor onze neuzen: in Den Haag bij 'de waakhond voor chemische wapens' OPCW, niet ver van het Binnenhof. Er werden in de Tweede Kamer vragen over gesteld. Maar het NOS Journaal, de kranten, weekbladen en actualiteitenrubrieken zwegen. Het is de grootste doofpot die ik van dichtbij heb meegemaakt, en het is zeer verontrustend. Niet alleen kunnen we spreken van een internationaal schandaal, maar ook van een leugenschap en zelfcensuur van de Nederlandse pers die zijn weerga niet kent.**

Op 14 april 2018 lanceerden de VS, Frankrijk en Groot-Brittannië een raketaanval op Syrië, als vergelding voor een vermeende gifgasaanval op Douma, Syrië, waarvoor ze de Syrische regering verantwoordelijk hielden. Vlak voor de aanval waarschuwden de Russen dat ze zouden terugschieten als er een voor hun bedreigende situatie ontstond. Niet alleen zouden ze inkomende raketten onderscheppen; ze zouden ook de lanceerinstallaties van de raketten onschadelijk maken.

Waar de wereld tijdens de Cubacrisis van 1962 de adem inhield, leken de meesten zich in de aanloop naar de tevoren aangekondigde raketaanval van geen gevaar bewust. En dat was dit keer geen wonder, omdat de media – anders dan in 1962 – zelf nauwelijks bewust leken te zijn van de ramp die dreigde.

Wat had kunnen uitlopen op een wereldoorlog, eindigde met een sissers. Er werden geen Russische doelen geraakt en voor Syrië bleef de schade van de aanval beperkt, mede doordat veel inkomende raketten werden onderschept door de Syrische luchtafweer van Sovjetmakelij.

## Bedrog Witte Helmen

Hoewel de waakhond voor chemische wapens OPCW geen dader aanwees in haar eindrapport gepubliceerd in maart 2019, suggereerde zij wel dat de Syrische luchtmacht verantwoordelijk was voor het afwerpen van twee cilinders met chloorgas op de

toen door het Leger van Islam bezette voorstad van Damascus.

We weten inmiddels dat dit een leugen is, die in de wereld is gebracht door de gelauwerde 'hulporganisatie' Witte Helmen. Zij hadden een filmpje gemaakt van kinderen met ademhalingsmoeilijkheden en verklaard dat dit was vanwege een gifgasaanval. De legendarische Britse reporter Robert Fisk bezocht het ziekenhuis waar de kinderen waren gefilmd. Een door hem geïnterviewde arts verklaarde dat de kinderen het benauwd hadden gekregen door stofwolken, veroorzaakt door een bombardement. Een jongetje dat te zien was in de video kwam in 2018 met zijn vader naar Den Haag, op uitnodiging van de Russische ambassadeur. Hij en anderen uit de video bleken springlevend.

## Ernstiger dan de doofpot rond koningin Juliana en Greet Hofmans

## Doofpotrapport OPCW

In mei 2019 werd een intern document van OPCW gepubliceerd door Working Group on Syria, Propaganda and Media, een onderzoeksgroep van Britse academici, dat vervolgens op WikiLeaks verscheen. De auteur, OPCW-inspecteur Ian Henderson, die ter plekke onderzoek had gedaan, concludeerde dat er een 'grotere kans' was dat 'beide cilinders handmatig (...) zijn geplaatst dan dat ze zijn gedropt vanuit de lucht'. Dat was een understatement. Een van de cilinders die Henderson aantrof op het bed in een slaapkamer, bleek niet door het gat te passen in het dak waar deze zogenaamd doorheen was gevallen.

Na Henderson trad vorig jaar een tweede klokkenluider uit het OPCW-onderzoeksteam naar voren die zich beklagde over het eindrapport van zijn organisatie. Hij toonde in Brussel interne e-mails, tekstuit-

wisselingen en achtergehouden conceptverslagen aan een panel van de Courage Foundation, dat onder leiding stond van voormalig OPCW-directeur-generaal José Bustani. Uit de documenten bleek dat de OPCW geen enkel spoor had gevonden van het gebruik van chemische wapens en dat het management het eindrapport had laten herschrijven door anonieme personen en zonder de inspecteurs die ter plekke onderzoek hadden gedaan, hierbij te betrekken. Het door Bustani geleide panel oordeelde hard. Het bracht een verklaring uit waarin het panel het management van de OPCW beschuldigde van 'onaanvaardbare praktijken'.

Saillant detail: aan de vooravond van de Amerikaanse inval in Irak, stond Bustani onder grote druk van de VS om af te treden, omdat hij niet meeging in de leugen van de massavernietigingswapens van Saddam Hoessein. 'We weten waar je kinderen wonen,' zou toenmalig staatssecretaris John Bolton hem hebben toegebeten. De geschiedenis lijkt zich te hebben herhaald. De klokkenluiders van de OPCW zeggen dat ze geïntimideerd zijn door drie Amerikaanse functionarissen die niet duidelijk maakten voor welke organisatie of organisaties ze werkten.

## Zwijgende media

Het CDA en de SP hebben vragen gesteld over de op WikiLeaks gepubliceerde documenten. OPCW-inspecteur Ian Henderson sprak in januari van dit jaar de VN-Veilighedsraad toe. Begin deze maand zou ook Bustani de Veiligheidsraad toespreken over het Douma-incident, maar een door het Verenigd Koninkrijk georganiseerde stemming stak daar een stokje voor. De Britse krant *Daily Mail* meldde dat inmiddels twintig stafmedewerkers van de OPCW vraagtekens hebben gezet bij het eindrapport van hun eigen organisatie. Maar de Nederlandse media zwegen. Waarom? 'Omdat de buitenlandredacties tegenwoordig niets meer voorstellen,' zo vertrouwde een redacteur van een landelijke krant mij toe. Ik vroeg hem daarop: 'Waarom maak je de chef van jouw buitenlandredactie dan niet even wakker?' Waarop het stil bleef aan de andere kant.

Ana van Es van *de Volkskrant* werd op Twitter geattendeerd op de door WikiLeaks gepubliceerde

OPCW-documenten. 'Kritiek op het OPCW-rapport is waanzinnig interessant,' reageerde ze. 'Alleen lijkt het erop dat de kritiek van de klokkenluiders wel degelijk in [het] rapport is verwerkt. Zie Bellingcat met een recente bespreking.' Van Es' reactie is tekenend voor de staat waarin de Nederlandse journalistiek verkeert. Of het nu om de oorlog in Syrië gaat of om het MH17-dossier: men verwijst blind naar het door de Amerikaanse regering gefinancierde Britse onderzoekscollectief Bellingcat, zonder zelf nog onderzoek te doen. Laat staan zich af te vragen waarom de Amerikaanse regering Bellingcat financiert, en waarom ze dat doet via National Endowment for Democracy (NED), een mantelorganisatie van de CIA.

De enige Nederlandse krant die aandacht besteedde aan het OPCW-schandaal was *NRC*. De eerste keer maakte de krant terloops melding van het gelekte rapport van Henderson op een manier die de Britse onderzoeksgroep die het rapport gepubliceerd had, verdacht maakte als een 'met Rusland en Syrië sympathiserende organisatie'. De tweede en laatste keer dat de krant schreef over het schandaal was naar aanleiding van het rapport dat het OPCW-management had uitgebracht over het onderzoek dat de organisatie had ingesteld naar het optreden van de klokkenluiders. *NRC* presenteerde simpelweg de conclusies van het management. Hoewel dit duidelijk een aanval was op de klokkenluiders, stelde de krant hen niet in de gelegenheid te reageren op de aantijgingen. De krant heeft verder ook geen enkele aandacht besteed aan de bevindingen van het panel van de Courage Foundation, de toespraak van Henderson in de VN-Veilighedsraad, de publicaties op Wikileaks, de vragen die er in de Tweede Kamer zijn gesteld en het zwijgen dat Bustani is opgelegd door de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk in de VN-Veilighedsraad.

Nederland is niet het enige land waar het schandaal bij de OPCW in de doofpot is gestopt. Een journalist van het Amerikaanse weekblad *Newsweek*, Tareq Haddad, nam ontslag omdat hij er niet over mocht schrijven.

In ons land kennen we de Greet Hofmans-affaire. Hoofdredacteurs verboden het journalisten te schrijven over dat koningin Juliana begin jaren vijftig in de ban was van een gebedsgenezers. De OPCW-doofpotaffaire is echter vele malen ernstiger. Peter Hitchens, die erin slaagde meerdere artikelen over het schandaal gepubliceerd te krijgen in de Britse krant *Daily Mail* vatte het kernachtig samen: 'De OPCW zou op een dag en in een ander geval een beslissende rol kunnen spelen bij het besluit ten oorlog te gaan.' De OPCW mag geen speeltje worden van de VS, om naar willekeur en onder valse voorwendselen oorlogen te beginnen. Als de media en de politiek dit niet aanklaarten, dan ziet het er somber uit. ◀

Bovenstaand artikel is een samenvatting van het artikel 'Fake WMDs All Over Again: How Dutch Newspapers Supported Western Propaganda on an Alleged Chemical Attack in Syria' van Tabé Bergman en Eric van de Beek in het wetenschappelijke tijdschrift *Frontiers in Communication*.



Oorlog Syrië

# Westerse media als woordvoerders van Al Qaeda

Willy Van Damme

**Dat de media de waarheid regelmatig een draai geven, de zaak verbloemen en halve waarheden verkondigen, oftewel liegen, is al bekend. Wat zij echter presteerden in hun berichtgeving over de oorlog in Syrië, is bijna te schokkend voor woorden.**

Bewust hebben kranten als *Trouw*, *De Telegraaf*, *NRC*, *de Volkskrant*, evenals de televisiejournals, een karikatuur gemaakt van de werkelijkheid in Syrië. Vrijwel zonder uitzondering wordt elke verschrikking die daar plaatsheeft in de schoenen geschoven van de Syrische regering en de Russen. De oorlog wordt gebracht als een verhaal van de goeden – het beschaafde Westen dat opkomt voor de rechten van de opstandige burgerbevolking – tegen de slechten, de regering van president Bashar al-Assad, die wordt afgeschilderd als een gelijke van de terroristische organisatie ISIS. Niet toevallig is dat precies het verhaal dat de machthebbers in Washington, Londen, Parijs, Brussel en Amsterdam keer op keer aan de pers voorkauwen. Verhalen worden zomaar, zonder enige controle naar de waarachtigheid, in de krant geplaatst. Desnoods vooraan, en met de vetste koppen mogelijk.

## Slechte en goede bommen

Er is geen tv-zender in het Westen die geen beelden heeft uitgezonden van Omran, het bloed bevelte jongetje uit Aleppo. De boodschap daarvan was duidelijk: kijk eens hoe barbaars de Syrische en Russische luchtmachten tekeergaan boven Aleppo. De Cana-

dese journaliste Eva Bartlett spoorde Omran en zijn vader op. Het jongetje maakte het goed, stelde ze vast in haar artikel voor *MintPress*, maar Omrans vader toonde zich kwaad dat zijn zoon gebruikt was voor propaganda. De vader verklaarde dat militanten van Al-Nusra op hem hadden ingeprepraat om voor de camera te verklaren dat Omran een slachtoffer was van een bombardement van de Syrische luchtmacht. We moeten de eerste foto of video nog zien in de westerse pers van een Syrisch jongetje of meisje als slachtoffer van een Amerikaans, Nederlands, Belgisch, Frans of Brits bombardement. De boodschap van de media is steeds geweest: Syrische en Russische bommen zijn slecht, en westerse bommen zijn goed.

Zowel in het geven van de feiten als in het woordgebruik bewezen Nederlandse kranten de voorbije jaren dat zij de woordvoerders zijn van Al Qaeda in Syrië. De kranten doen er alles aan om de aanwezigheid van

Al Qaeda in Syrië zoveel mogelijk te verbergen. En dit tegen beter weten in. Wie denkt dat zij gewoon naïef zijn en te goeder trouw, kent het dossier niet. Alle belangrijke feiten die zwart op wit aantonen wat er echt aan de hand is, worden vakkundig uit de media gehouden.

## Menseneter als held

De oorlog in Syrië toont perfect de totale onbetrouwbaarheid van onze media. In plaats van op te treden als waakhonden van de democratie, de zogenoemde vierde macht, zijn zij de verspreiders van leugens over massaslachtingen en gruwel in Syrië. Koppensnellers en menseneters als een Aboe Sakkar van de Faroeek-brigades – de man liet zich fier filmen voor YouTube terwijl hij het hart van een Syrisch soldaat rauw at – worden voorgesteld als de helden van een revolutie. Gans de verzamelde westerse pers loofde Aboe Sakkar en zijn Faroeek-brigades toen zij in 2013 de

wijk Baba Amr in Homs verdedigden. Over Sakkars nadien gebleken eetlust zwegen de media – uiteraard – unisono. Hij is immers een held, nietwaar?

Hoewel men in kranten en weekbladen regelmatig teksten ziet verschijnen over ethiek in de journalistiek, is de realiteit anders. De journalistieke praktijk staat er zelfs haaks op. Op journalistenopleidingen hebben handboeken het bijvoorbeeld steeds over 'hoor en wederhoor', 'objectiviteit' en het controleren van bronnen. De werkelijkheid is het tegenovergestelde, zeker in het verhaal over Syrië. Zo spreken kranten en weekbladen, radio en televisie niet over de 'Syrische regering' maar over het 'regime'. Een pejoratieve term die de vooringenomenheid toont. Niemand immers zal het bij *NRC*, *Trouw* of *De Telegraaf* in het hoofd halen om te schrijven over het 'regime' van Angela Merkel, Mark Rutte of Donald Trump. In de praktijk is echter elke regering die door de VS en de EU aangevallen wordt voor onze massamedia een 'regime', geleid door een 'brutale dictator', een 'monster' of een 'moordenaar'. Een andere term is toegestaan maar dan liefst een zo vies mogelijk.

Terwijl de Syrische regering steeds als een regime wordt omschreven en de massamedia voor ISIS steevast 'terreurgroep' gebruiken, bezigen diezelfde media dat laatste woord niet in verband met de andere salafistische terreurgroepen in Syrië. Een voorbeeld hiervan is de berichtgeving over Khan Sheikhoun in verband met de vermeende aanval daar met het zenuwgas sarin. Terwijl de stad volledig onder controle stond van Hayat Tahrir al-Sham, de Syrische afdeling van Al Qaeda, werd dat door *NRC* netjes verborgen. In april 2017 schreef de krant 22 artikelen die deels of geheel over die kwestie gingen. In de artikelen viel slechts tweemaal het woord Al Qaeda, zonder te schrijven dat de stad onder hun controle was en alleen meldend dat ze in die provincie sterk stonden. Woorden als 'rebel-lenleger' (negenmaal), 'Vrij Syrisch Leger' (tweemaal), 'burgers', 'groepen' en 'verzet' vielen wel. Dat klinkt nu eenmaal mooi.

## Chemische aanval? Dader onmiddellijk bekend

De westerse media nemen al sinds de Syrische oorlog in maart 2011 uitbrak, kritiekloos de verhaaltjes over gepropageerd door Al Qaeda en de Syrische tak van de Moslimbroederschap. Typerend is de berichtgeving over de vermeende aanval met sarin van 4 april 2017 op de eerdergenoemde – door Al Qaeda bezette – stad Khan Sheikhoun. Deze was volgens het Westen en Al Qaeda het werk van de Syrische luchtmacht. In 11 van de 22 artikels die *NRC* in april 2017 schreef over de kwestie was het blad zeker dat Al Qaeda de waarheid sprak. Dat het eerste bericht over die vermeende aanval met sarin kwam van de Britse

arts Shajul Islam had nochtans op alle en zeker de Nederlandse redacties alarmbellen moeten doen afgaan. Hij was immers door het Britse gerecht beschuldigd van lidmaatschap van een terreurgroep en het ontvoeren van de Nederlandse fotograaf Jeroen Oerlemans, die nadien in Libië werd gedood.

Saillant is ook hoe *NRC* op 6 april 2017 de sarin-aanval in Oost-Ghouta van bijna vier jaar daarvoor besprak. Zo schreef Ko Colijn dat het een bombardement door de Syrische luchtmacht betrof. Maar in diezelfde editie van *NRC* heeft Karel Knip het dan weer over in Oost-Ghouta gebruikte granaten. Wat tweemaal fout is, omdat het een aanval betrof met een grondraket die maximaal twee kilometer ver kon vliegen en dus met praktische zekerheid was afgevuurd door salafisten. De beide auteurs hadden dit kunnen weten als ze even de moeite hadden genomen het VN-rapport van 12 december 2013 eropna te slaan. Kennis hiervan vergt echter onderzoek en expertise.

## De journalist als papegaai

De enigen in Syrië van wie journalisten zonder enige discussie alles overnemen, zijn de salafistische terreurgroepen. De velen in Syrië die de regering steunen, worden zorgvuldig uit de kolommen geweerd. Dit tot in het absurde toe. Neem de Nederlandse jezuïet Frans van der Lugt, die leefde in een door Al Qaeda en vrienden bezette zone van de stad Homs. De enige die hem in die jaren aan het woord liet over zijn steun voor de regering was de Nederlandse journalist Arnold Karskens, op 13 mei 2011 in een interview voor het verdwenen dagblad *De Pers*. De overige media negeerden de pater compleet. Tot hij op 7 april 2014 vermoord werd, vermoedelijk door de salafisten. Opeens verschenen overal stukken. Maar geen zorg, zijn steun voor de regering werd nu zoveel mogelijk verzwegen.

Dit hele verhaal toont dat Nederlandse en Belgische journalisten simpelweg doen wat de regering van hen verwacht, namelijk het officiële beleid ten volle steunen. Kritiek hierop is uit den boze. Zelfs wanneer journalisten van de machthebbers koppensnellers en terreurorganisaties zoals Al Qaeda moeten steunen, doen zij dat zonder morren. Dat het steunen van terroristen een zwaar crimineel feit is, en de journalisten hiermee mensenlevens in gevaar brengen en het eigen land destabiliseren, vormt voor hen geen probleem. Het zijn hondstrouwe dienaars van de macht. ◀

Dit artikel is een ingekorte en bewerkte versie van een hoofdstuk uit de bundel *Nepnieuwsexplosie, over nepnieuws in de mainstreammedia*. Willy Van Damme is een onafhankelijke journalist. Hij verzorgt het blog: [willyvandamme.wordpress.com](http://willyvandamme.wordpress.com)

## BRITSE PR VOOR TERRORISTEN

Vier door de Britse overheid gefinancierde bedrijven hebben jarenlang de pr verzorgd voor de zelfverklaarde 'hulporganisatie' Witte Helmen en terroristische groepen waaronder Jabhat al-Nusra (de Syrische tak van Al Qaeda). Dit blijkt uit geheime documenten van het Britse ministerie van Buitenlandse Zaken die afgelopen maand gepubliceerd werden door Anonymous. De pr-bedrijven zijn zowel betrokken geweest bij het opjutten van de Syrische bevolking als bij het beïnvloeden van de publieke opinie in het Westen. De bedrijven trainden en adviseerden woordvoerders van strijdgroepen, produceerden persberichten, runden radiostations, organiseerden interviews en evenementen, gaven boeken en tijdschriften uit, beheerden socialemediakanalen en verspreidden posters, flyers en stickers. Een van de bedrijven claimde in contact te staan met 1600 journalisten en influencers. Een ander bedrijf noemde Reuters, CNN, BBC, *The New York Times*, *The Guardian* en Al Jazeera als belangrijke contacten. Eerder was al gebleken dat westerse landen, waaronder Nederland, Toyota's, wapens en andere materieel hadden geleverd aan terreurgroepen in Syrië. Zie het artikel op [thegrayrayzone.com](http://thegrayrayzone.com): 'Leaked docs expose massive Syria propaganda operation waged by Western govt contractors and media.' [tinyurl.com/yy4pr6tc](http://tinyurl.com/yy4pr6tc)

**"If we journalists had done our job (...) perhaps we would not have gone to war."**

– Dan Rather, CBS



## ANALYSE



'Fellows' in de Nederlandse pers

# Roeptoeters van de VS

Eric van de Beek

**Minister Kajsa Ollongren heeft zich meermaals ongerust getoond over de invloed van Rusland op de publieke opinie en de verkiezingen in ons land. Zij heeft dit nooit hard kunnen maken, en toch blijven de Nederlandse media haar kritiekloos citeren. Zij hebben dan ook boter op hun hoofd. Zij weten als geen ander dat ons land volledig gedomineerd wordt door een andere buitenlandse mogendheid: de VS.**

De Duitse journalist Udo Ulfkotte gaf in zijn boek *Gekochte Journalisten* een kijkje in de keuken van het Duitse mediabedrijf. Als *fellow* van het German Marshall Fund of the United States werkte hij nauw samen met inlichtingendiensten om het nieuws te manipuleren in het voordeel van de VS.

In Nederland gaat het er niet veel anders aan toe. Bij vrijwel alle landelijke media zijn fellows actief van het German Marshall Fund of the United States. Het zijn journalisten die op uitnodiging van deze Atlantische lobbyorganisatie een rondreis hebben gemaakt door de VS van een maand, anderhalf maand of twee maanden en die daarna, thuis in eigen land, nog een studieprogramma van een half jaar hebben gevolgd. Volgens de eigen website is het Marshall Memorial Fellowship 'het vlaggenschip' van het German Marshall Fund. Het 'bereidt' kandidaten voor op een 'leiderschapsrol' in de 'trans-Atlantische betrekkingen' en 'introduceert' ze in de VS.

Sommige Nederlandse fellows – overigens lang niet allemaal journalisten; ook academici en politici horen tot de club – melden trots hun ervaring met het German Marshall Fund op hun cv of LinkedIn-profiel.

Anderen houden deze liever zoveel mogelijk voor zich. Dat is wel zo verstandig, want sinds Ulfkotte uit de school heeft geklapt over zijn ervaringen als *fellow*, lijkt er weinig reden meer om zich erover op de borst te slaan.

## Nederlandse 'fellows'

In 2015 nodigde ik de hoofdredacteurs van alle landelijke media uit voor een interview over de contacten die hun redacties onderhouden met het German Marshall Fund en een soortgelijke lobbyclub, de zogeheten Atlantische Commissie. De hoofdredacteurs die ik benaderde waren: Peter Vandermeersch (*NRC*), Sjuul Paradijs (*De Telegraaf*), Cees van der Laan (*Trouw*), Xandra Schutte (*De Groene Amsterdammer*), Arendo Joustra (*Elsevier*), Philippe Remarque (*de Volkskrant*), Christiaan Ruesink (*AD*), Frits van Exter (*Vrij Nederland*), Marcel Gelauff (*NOS Nieuws*) en Harm Taselaar (*RTL Nieuws*). Alleen Harm Taselaar reageerde. Hij verklaarde dat er bij zijn weten geen fellows rondlopen bij *RTL Nieuws*. Wel zegt hij zelf een keer met collega's te zijn rondgeleid in de VS op uitnodiging van de Atlantische Commissie. De kosten heeft hij uit eigen zak betaald: 2.800 euro. Voor toenmalig RTL-presentator Rick Nieman werd de reis betaald door de Amerikaanse ambassade. Taselaar ervoer de reis van de Atlantische Commissie als 'zeer informatief'. 'In een week tijd werd ons de hele politieke infrastructuur van het land uit de doeken gedaan,' zegt hij. 'We hebben gesproken met medewerkers van universiteiten en de Kamer van Koophandel. Maar natuurlijk ook met Democratische en Republikeinse congresleden. Zij vertelden ons dat ze vinden dat Europa zich zwak opstelt ten aanzien van Rusland.' Van Russische zijde zegt Taselaar nooit dergelijke uitnodigingen te krijgen. 'Ik zou het zeker interessant vinden

daar ook eens rond te kijken.'

In elk geval werken of werkten er tot voor kort fellows bij ten minste vijf grote landelijke media. Hun namen zijn bij de auteur van dit hoofdstuk bekend. Een buitenlandcorrespondente van *NRC* liet mij desgevraagd weten dat ze geen contact meer onderhoudt met het German Marshall Fund, maar *fellow* is en ook nooit meer van die titel afkomt. Wel levert ze al sinds jaren diensten aan een Amerikaanse denktank. Dit kan opmerkelijk worden genoemd, aangezien ze als correspondentente soms over dezelfde onderwerpen schrijft als waar ze zich mee bezighoudt voor de denktank.

## Invloed VS op verkiezingen

Ook met de Nederlandse verkiezingen bemoeit de VS zich actief, zoals onlangs nog bleek in het geval van Forum voor Democratie. De Amerikaanse ambassadeur had de ambassade beschikbaar gesteld voor een fondsenwerving voor de verkiezingscampagne van de partij. Twee maanden voor het referendum over het associatieakkoord met Oekraïne in maart 2016 ontstond ook enige ophef over een persreis van vijf Nederlandse journalisten naar dat land. De NOS-website meldde dat de reis georganiseerd was door de Amerikaanse ambassade in Den Haag, en dat deze bovendien had aangeboden de reizen verblijfskosten van de deelnemers te betalen. De journalisten zouden onder meer in Kiev een ontmoeting hebben met de toenmalige president van het land, Petro Porosjenko. De NOS had bedankt voor de persreis. Maar *Elsevier*, *AD*, *De Telegraaf*, *Nederlands Dagblad* en het *Reformatorisch Dagblad* hadden ieder een journalist gestuurd. Mee was ook de voor *de Volkskrant* schrijvende historicus Dirk-Jan van Baar, ondanks de door de NOS opgetekende verklaring van die krant dat bedankt was voor

de persreis. In *de Volkskrant* van 14 februari 2016 stond een gloedvol betoog te lezen van deze historicus over 'de geest van Maidan', het revolutionaire elan achter de opstand in Kiev van 2013 en 2014, die gedragen zou worden door 'alles wat jong en mooi en swingend' is.

## Ambassade VS als reisbureau

Het is opmerkelijk dat de NOS berichtte over de reis. De Amerikaanse ambassade organiseert en financiert namelijk voortdurend uitstapjes voor journalisten. Niets nieuws dus eigenlijk, deze persreis naar Oekraïne. In de bundel *Tussen de regels: vijf jaar verslaggeving in de Volkskrant* staat beschreven dat eind 2002, enkele maanden voor de Amerikaanse invasie van Irak, de toenmalige Chef buitenland van *de Volkskrant*, Arie Elshout, zich bevond in het Pentagon, het Amerikaanse ministerie van oorlog. Hij was daar beland als deelnemer aan een persreis van een week met een groep Europese journalisten. Elshout en zijn collega's werden psychologisch voorbereid op de oorlog die zou komen. 'Het was duidelijk dat een aanval op Irak onvermijdelijk werd,' tekende journalist Leonard Ornstein op uit Elshouts mond. 'De vraag was niet of maar wanneer die zou plaatsvinden.' Slim van het Pentagon het zo te brengen. Als journalisten er eenmaal van overtuigd zijn dat een oorlog onvermijdelijk is, zullen ze minder snel geneigd zijn zich hardop af te vragen of die oorlog er wel moet komen.

De Amerikaanse ambassade treedt al tientallen jaren op als gratis reisbureau voor journalisten. De legendarische journalist Willem Oltmans noteerde in zijn dagboek van 1980: 'Zes journalisten zijn op kosten van de Amerikaanse ambassade in Den Haag, de NATO Information Service en de Atlantische Commissie voor

een reis naar Washington uitgenodigd. Daaraan kan je dus zien wie de CIA en de inlichtingendiensten hier te lande 'bruikbaar' beschouwen om begrip op te brengen voor wat Washington wil.'

Oltmans sprak over 'soortgelijke uitnodigingen' van Moskou. Zijn die er nog steeds? De Russische ambassade in Den Haag en het persbureau Novosti in Moskou laten desgevraagd weten geen persreizen te organiseren of te financieren.

## Ambassade VS als persfonds

Behalve persreizen biedt de Amerikaanse ambassade journalisten en anderen ook de mogelijkheid tegen betaling bepaalde boodschappen uit te dragen. Zoals de blijde boodschap dat TTIP, het vrijhandelsverdrag van de VS met de EU, fantastisch zou zijn voor iedereen. De uitnodiging aan 'universiteiten, ngo's en individuen' om TTIP aan de man te brengen, heeft in 2016 op de websites van Amerikaanse ambassades in diverse EU-landen gestaan, waaronder die in Nederland. In Duitsland heeft dit tot veel ophef geleid. Vakbonden en activisten spraken er schande van. In Nederland bleef het stil.

## Ambassade VS als restaurant

Eentjes in de ambtswoning van de Amerikaanse ambassadeur behoren ook tot het repertoire van de Amerikanen om journalisten en andere opinieleiders voor hun standpunten te winnen. Eric Smit heeft zo'n diner beschreven op zijn website *Follow The Money* in het artikel 'Een #TTIP-diner bij de Amerikaanse ambassadeur'. De Russische ambassade laat desgevraagd weten nooit lunches of diners te organiseren voor journalisten en andere opinieleiders in de ambtswoning van de Russische ambassadeur.

Amerikaanse ambassades gaan zelfs zover dat ze zogenaamde 'onafhankelijke media' financieren. Of de Amerikanen dit momenteel ook in Nederland doen, is niet bekend. Ze lijken zich vooral te richten op landen die niet geheel binnen de Amerikaanse invloedssfeer vallen. Zoals het Oekraïne van voor de Maidan-revolutie. Uit het financiële jaarverslag van de Oekraïense tv-zender Hromadske TV blijkt dat de Amerikaanse ambassade in Kiev begon met het financieren van de zender in augustus 2013. Zo'n drie maanden later, op 22 november, ging de zender van start, met het uitzenden van de beelden van de dag ervoor van de eerste demonstranten op het Maidan-plein in Kiev. Overigens heeft ook de Nederlandse ambassade in Kiev financieel bijgedragen aan Hromadske TV, vanaf november 2013.

## Mantelorganisatie CIA

Amerikaanse steun aan buitenlandse media verloopt niet altijd via de ambassades. Tal van mantelorganisaties verzorgen de financiën, zoals de National Endowment for Democracy (NED), waarover grondlegger Allen Weinstein in 1991 in een interview met *The Washington Post* zei: 'Veel van wat we tegenwoordig doen, werd 25 jaar geleden heimelijk gedaan door de CIA.' Een van de media die door NED wordt gefinancierd, is het onderzoekscollectief Bellingcat, dat al zes jaar lang hofleverancier is van nieuws over MH17. Dat de Amerikaanse overheid een belangrijke financier is van Bellingcat, zul je in geen enkele Nederlandse krant lezen. ◀

Dit artikel is een ingekorte en bewerkte versie van een hoofdstuk uit de bundel *Nepnieuwsexplosie, over nepnieuws in de mainstreammedia*.

# INTERVIEW

Jaap van Ginneken:

## ‘Ruimte voor tegenspraak is zeer beperkt’

Eric van de Beek

**De massa is niet dom. Het kwaad komt vooral van de elites. Althans, zo dacht de grondlegger van de communicatiewetenschap in Nederland, Kurt Baschwitz. Volgens hem waren een vrije pers en de vrijheid van meningsuiting voldoende voorwaarden voor een goed geïnformeerd publiek. Jaap van Ginneken bestudeerde het werk van Baschwitz en schreef een boek over hem.**

Psycholoog dr. Jaap van Ginneken is een vreemde eend in de bijt van de communicatiewetenschap. Waar de meesten van zijn generatiegenoten hun systeemkritiek op de nieuwsmedia afzwoeren, bleef Van Ginneken een luis in de pels van de journalistiek. Zijn in 1996 verschenen boek *De schepping van de wereld in het nieuws*, waarin hij 101 vertekeningen van het nieuws' uiteenzette, werd tot leerboek aan scholen voor journalistiek in tal van landen.

In 2018 verscheen Van Ginneken's biografie over Kurt Baschwitz, *Kurt Baschwitz - Peetvader van journalistiek en communicatie*. Beschreven wordt het bewogen leven van deze joodse Duitser, die tijdens de Eerste Wereldoorlog als correspondent naar het neutrale Nederland kwam, terug in de Weimarrepubliek opklom tot hoofdredacteur van het gezaghebbende weekblad voor krantenuitgevers, in 1933 terugkeerde naar Nederland op de vlucht voor de nazi's, tijdens de Duitse bezetting zat ondergedoken, korte tijd in kamp Westerbork zat opgesloten, na de bevrijding als eerste in Nederland een journalistiekopleiding begon en aan de wieg kwam te staan van de communicatiewetenschap in ons land.

**U heeft een boek geschreven over Kurt Baschwitz, die u als een van de grondleggers beschouwt van de communicatiewetenschap in Nederland, en die als eerste een journalistopleiding begon. Wat is het belangrijkste dat u van hem hebt geleerd?**

Het belang van ruimte voor systematische tegenspraak. Die is er vaak niet. Baschwitz heeft dat gemerkt tijdens de opkomst van het nazisme en antisemitisme in Duitsland. Ik heb dat bijvoorbeeld gemerkt aan de vooravond van de Tweede Golfoorlog. Ik heb toen vergeefs lopen leuren met een Nederlands artikel waarin ik uitvoerig beargumenteerde dat die massavernietigingswapens van Saddam Hoessein waarschijnlijk helemaal niet bestonden. Niemand wilde het hebben. Het verscheen uiteindelijk *pro forma* in een klein wetenschappelijk blad.

Noam Chomsky *cum suis* hebben vastgesteld dat er in de mainstream-media impliciete 'limits of acceptable discourse' worden gehanteerd, dat de ruimte voor tegenspraak vaak maar zeer beperkt is. Dat geldt bij uitstek bij hoog-emotionele kwesties in het internationale nieuws, en aan de vooravond van interventies en oorlogen. Het blijkt vaak pas decennia later dat de werkelijkheid daarbij geweld werd aangedaan.

**Opvallend aan Baschwitz is dat hij een vrije pers en de vrijheid van**

**meningsuiting als voldoende voorwaarden lijkt te zien voor een goed geïnformeerd publiek. Hoe ziet u dat? Is dat niet een beetje naïef?**

Baschwitz leefde in een tijd van totalitarisme, crisis en oorlogen. De vrije pers en de vrijheid van meningsuiting stonden toen heel erg onder druk. Later is het allemaal een stuk ingewikkelder geworden. Coöptatie is volgens mij een van de effectiefste maar goeddeels onzichtbare controlemechanismen in onze maatschappij geworden. Fabrikanten coöpteren wetenschappers die laten zien dat hun producten gezond en geenszins schadelijk zijn. De rijksten in de VS coöpteren instellingen die hun visie onderbouwen en veel breder verspreiden dan logisch is. Toppolitici coöpteren staf en lagere echelons die inschikkelijk zijn. In al die gevallen wordt er formeel nergens dwang gebruikt, en blijft de fameuze keuzevrijheid schijnbaar onaangetast.

**Bijzonder aan Baschwitz is dat hij tegen de tijdsgeest inging van het interbellum, toen de democratie onder druk stond, vooral in Duitsland. Intellectuelen zagen 'het volk' veelal als een bedreiging, als een blinde, kolkende massa die met propaganda in de goede richting moest worden gestuurd.**

Baschwitz zag het inderdaad precies andersom. De gewone mensen waren volgens hem begiftigd met gezond verstand en medemenselijkheid. De massa is niet dom, maar wordt steeds door de terreur van een kleine minderheid op één hoop gedreven. Het kwaad kwam vooral van de elites, de intellectuelen inbegrepen. Als het volk al moest worden aangestuurd dan vond Baschwitz dat het moest gebeuren door een beroep te doen op hun goedheid, niet door misbruik te maken van hun zwaktes.

**U beschrijft dat Baschwitz ten tijde van de Weimarrepubliek zag hoe in Duitsland banken, ondernemers en overheden telkens opnieuw probeerden om een vinger in de pap te krijgen bij de pers, op zoek naar politieke steun. Hoe ver reikt volgens u de invloed van de elites?**

Uit het Amerikaanse 'Project Censored' komt naar voren dat kwesties die zowel het bedrijfsleven als de overheid heel erg onwelgevallig zijn niet snel het nieuws halen. Terwijl er continu vaste contacten zijn tussen journalisten en 'establishment', zijn er veel minder contacten tussen journalisten en alternatieve nieuwsbronnen. Het grootste deel van het nieuws wordt bepaald door persberichten, persconferenties, officiële gebeurtenissen en uitingen van westerse overheidsinstellingen en bedrijven.

**In hoeverre zijn wij allen gehersenspoeld, ofwel propagandaslachtoffers? In hoeverre worden wij in ons denken beïnvloed door de machthebbers?**

In de communicatiewetenschap wordt vaak gewezen op het proces van agendasetting: het establishment en de media bepalen niet zozeer wát we denken, maar wáárover we denken, de onderwerpen die ons bezighouden.

**Popartiest Frank Zappa zei: 'De politiek is de afdeling amusement van het bedrijfsleven'. Staart de**



Jaap van Ginneken FOTO ERIC VAN DE BEEK

*“Weinig beroepsgroepen zijn zo zelfgenoegzaam en lichtgeraakt als journalisten. Kritische boeken of studies van buiten de beroepsgroep worden vaak unaniem neergesabeld.”*

**pers zich blind op de poppetjes in de politiek?**

Ja. Een steeds groter deel van het nieuws bestaat niet uit serieuze informatie maar uit 'celebrity-theater'. Neem de voormalige premier van Italië, Silvio Berlusconi. Media en publiek waren nauwelijks geïnteresseerd in diens vermeende banden met de mafia en het geheime P2-genootschap, maar des te meer in zijn orgies met minderjarige meisjes. Of neem de voormalige president Bill Clinton. Zijn affaire met een stagiaire overschaduwde lange tijd alles wat zich in de Amerikaanse politiek afspeelde. Zelfs de kat en de hond van de Amerikaanse president krijgen meer aandacht in de internationale media dan sommige grote landen elders bij elkaar.

**Terug naar Baschwitz - die verbleef een deel van de Eerste Wereldoorlog als correspondent in Nederland. U beschrijft hoe hij zich verbaasde over het gemak waarmee geallieerde propaganda in de Nederlandse kranten verscheen. Zoals het verhaal dat de Duitsers hun gesneuvelde soldaten tot veevoer verwerkten. En ook over de cartoons, zoals in de Telegraaf over Duitsers afgebeeld als neanderthalers die vrouwen verkrachtten en hun slachtoffers kruisigden. Er lijkt weinig te zijn veranderd sindsdien?**

In mijn boek *Verborgene Verleiders* heb ik een apart hoofdstuk gewijd aan oorlogspropaganda. Ik beschrijf daarin hoe de VS steeds weer met succes de media gebruiken door met hele en halve leugens - 'nieuwe bedreigingen voor het Westen' - hun oorlogen verkopen. Het proces van agendasetting speelt daarin een belangrijke rol. De regering van de Verenigde Staten bepaalt meer dan enige andere instelling in de wereld wat mensen bezighoudt. Om een voorbeeld te noemen: iedere paar maanden maakt de Amerikaanse regering bekend dat uit haar satellietwaarnemingen blijkt dat deze of gene vijandige mogendheid 'gevoelige' technologie importeert, militaire installaties bouwt of legerdivisies in grensgebieden plaatst en daarmee een bedreiging voor anderen vormt. Vaak nemen de media dergelijke beschuldigingen klakkeloos over. Diezelfde bronnen en media vestigen haast nooit de aandacht erop dat de VS en hun bondgenoten ook voortdu-

rend bezig zijn met de ontwikkeling van niet-conventionele wapensystemen en met de verplaatsing van militaire eenheden op een manier die door anderen als een bedreiging kan worden waargenomen.

**Vergis ik mij of wordt er in de communicatiewetenschap nauwelijks nog studie gemaakt van oorlogspropaganda?**

Er wordt vrijwel niets aan gedaan. Daarom trappen de regering en het parlement ook steeds opnieuw in leugencampagnes om bepaalde militaire interventies te rechtvaardigen. Keer op keer op keer, zonder dat er iets geleerd wordt. Na een paar jaar zijn die politici weer weg. Vaak worden ze pas kritisch als ze geen verantwoordelijkheid meer dragen.

**U schrijft: 'Weinig beroepsgroepen zijn zo zelfgenoegzaam en lichtgeraakt als journalisten. Kritische boeken of studies van buiten de beroepsgroep worden vaak unaniem neergesabeld.' U spreekt uit ervaring?**

Ik leerde al snel dat als je je polemieken op Nederlandse personages en media richtte je dat snel kreeg terugbetaald. Als je je polemieken op het buitenland richtte, bijvoorbeeld op wat er in de VS gebeurde, dan was dat veel veiliger. ◀

**Dit is een ingekorte versie van een interview dat eerder verscheen op de websites DeNieuweReporter.nl en Novini.nl.**

# INTERVIEW

Tabe Bergman:

## ‘Niet journalisten, maar elites maken het nieuws’

Eric van de Beek

**Volgens communicatiewetenschapper Tabe Bergman zijn het de politieke en economische elites die bepalen wat we te zien en horen krijgen op tv, radio en in de krant. De media zijn niet veel meer dan een doorgeefluik. Het ‘domme volk’ snapt vaak beter wat er gaande is dan journalisten.**

Edward Herman en Noam Chomsky hebben in het boek *Manufacturing Consent* aangetoond dat in de Verenigde Staten de nieuwsmedia de belangen dienen van de politieke en economische elites – en ook hebben zij, aan de hand van hun ‘propagandamodel’ uitgelegd hoe dit is te verklaren. Volgens Tabe Bergman werkt het in Nederland niet veel anders. Niet in de laatste plaats omdat de media in Nederland, net als in de VS, in handen zijn van een steeds kleinere groep economische elites, die het winststreven voorop hebben staan.

**U bent universitair hoofddocent aan de Brits-Chinese Xi’an Jiaotong-Liverpool University, in een land, China, dat niet bepaald bekend staat om zijn vrije pers. Je zou zeggen dat het bij ons in Nederland veel beter gesteld is met de vrijheid van journalisten om te bepalen waarover ze berichten.**

China heeft een van de strengste regimes van perscensuur ter wereld. Hier is het de maatschappelijke taak van de media om de Communistische Partij te steunen door het volk te winnen voor het beleid dat wordt bepaald in Beijing. De belangrijkste taak van de Chinese media is dus heel anders dan die in het Westen: niet de macht controleren, maar de macht steunen. Het is een vreselijke situatie. Het toont maar weer aan dat het onmogelijk is om het belang te overschatten van een wettelijk vastgelegd recht op persvrijheid als een voorwaarde voor een werkelijk vrije samenleving.

Maar het slechte voorbeeld dat China geeft, is geen reden voor Nederlanders om zich op de borst te slaan. Dat wij wettelijke persvrijheid hebben, leidt bij velen tot een soort blindheid. Het onderwijs, de politiek en de media benadrukken allemaal hoe vrij Nederland wel niet is. De onderliggende boodschap is, bewust of niet: wees maar tevreden met wat je hebt. Maar de commerciële journalistiek zal je nooit vertellen hoe onvrij ze werkelijk is. De grote westerse leugen is dat wettelijke persvrijheid een voldoende voorwaarde is voor een democratische samenleving.

In een beroemde zin is de huidige Chinese journalistiek gekarakteriseerd als gevangen ‘between the Party line and the bottom line’. Die *bottom line* zijn de adverteerders. Chinese media worden tegenwoordig namelijk voor een groot deel gefinancierd door adverteerders. Maar wat betreft politiek nieuws voert de Partij natuurlijk nog de beslissende boventoon. De Nederlandse journalistiek hoeft



Tabe Bergman

naar geen politieke partij te luisteren, maar de bottom line, het feit dat de journalistiek commercieel is, oefent een grote en negatieve invloed uit op de kwaliteit van de berichtgeving.

**Maakt het voor het nieuws wat uit of media in handen zijn van de staat of van bedrijven? Welke is de minste van twee kwaden?**

Dat hangt af van de historische omstandigheden. Ik heb liever dat CNN in handen is van Time Warner dan van de Chinese staat, maar ik heb ook liever dat de BBC, met waarborgen van onafhankelijkheid, in handen is van de Britse staat dan van Time Warner. De media zullen pas in de buurt van werkelijke vrijheid komen als ze onafhankelijk zijn van zowel de staat als het bedrijfsleven, of welk ander machtscentrum dan ook in de samenleving.

*“Journalisten weten wat er van ze verwacht wordt, welke verhalen een kans maken en welke niet, en dat het geen zin heeft om voor Don Quichot te spelen”*

**Waarom is het zorgelijk dat de media in handen zijn van steeds minder spelers? Hoe beïnvloedt dit de nieuwsvoorziening?**

Inmiddels is de Nederlandse krantenmarkt een semi-monopolie geworden: De Persgroep en Mediahuis, beide Belgisch, maken de dienst uit. Deze twee nu overgebleven partijen zullen elkaar nauwelijks meer concurreren. Dat zou ze allebei geld kosten en een ultieme overwinning zit er niet in. Dit is een schoolvoorbeeld van een markt die niet vrij is. Wie heeft het kapitaal om die twee uit te dagen? Waarom zouden die twee veel geven om de gemiddelde lezer?

Als het al zin heeft om de journalistiek te zien als een markt, dan is het beter als er veel relatief kleinere mediabedrijven zijn die onderling met elkaar concurreren, hopelijk door goede journalistiek te bedrij-

ven. Hoe meer aanbieders, hoe meer macht de gemiddelde lezer heeft. Als er geen bedrijven zijn die de markt domineren, is het makkelijker voor nieuwe partijen om de markt te betreden en hopelijk lezers beter nieuws te leveren.

**Wat is er bezwaarlijk aan het winst oogmerk van mediabedrijven? Zorgt dat er juist niet voor dat de mensen het nieuws krijgen wat ze willen? Je zou zeggen: hoe meer tevreden klanten, des te meer lezers, kijkers en luisteraars – en des te groter de winst.**

De media claimen dat ze mensen geven wat die willen, maar de media weerspiegelen vaak niet wat er leeft in de samenleving. Zo was een meerderheid van de Nederlanders tegen de invasie van Irak in 2003. Dit ondanks de kritiekloze houding van de Nederlandse pers over de valse claims van de Amerikanen dat Saddam Hoessein zou beschikken over massavernietigingswapens. Het is een geval van het ‘domme volk’ dat het snapte. Terwijl de meeste journalisten niet doorhadden wat er gaande was, namelijk een Amerikaanse propagandacampagne die honderdduizenden mensen het leven heeft gekost, een land heeft geruïneerd, en de weg heeft vrijgemaakt voor ISIS.

Afgezien daarvan werkt het simpelweg niet om mensen het nieuws te geven dat ze willen, alsof je een product aanbiedt dat dan wordt geconsumeerd. Nieuws is geen product, het is een *public good*. Nieuws is de zuurstof van de democratie. Het idee dat je een prijskaartje kan hangen aan informatie over oorlog en vrede, gezondheid, de toekomst van de planeet enzovoort, is belachelijk. Je kan bovendien niet van mensen verwachten dat ze van journalisten eisen dat die nou eindelijk eens dat corrupte bedrijf aan de kaak stellen. Hoe kunnen mensen vragen om het nieuws dat ze nodig hebben om te begrijpen hoe de wereld in elkaar zit, als ze logisch gezien niet kunnen weten wat dat nieuws is? Het is de taak van journalisten om mensen het nieuws te geven dat ze nodig hebben zodat ze een doordachte keus kunnen maken in het stembokje.

**Zijn er signalen dat in Nederland eigenaren ingrijpen in de nieuwsvoorziening, of dat, in het geval van de publiek gefinancierde NOS, de overheid het NOS Journaal aanstuurt?**

Het gebeurt waarschijnlijk zelden dat eigenaren direct ingrijpen in de journalistieke praktijk. Dat is ook niet nodig. De hoofdredacteur zet de grote lijnen uit in overeenkomst met de wensen van het management, anders is hij of zij niet lang hoofdredacteur. Een hoofdredacteur heeft een hele klim gemaakt om die positie te bereiken: hij of zij weet wat er wordt verwacht. Een hoofdredacteur is medeverantwoordelijk voor het bedrijfsresultaat. Welke hoofdredacteur wordt niet afgerekend op dalende oplages?

Hetzelfde geldt voor zover ik weet voor het NOS Journaal of de actua-



# INTERVIEW

liteitenprogramma's van de omroepen. Wellicht wordt direct ingrijpen weleens geprobeerd, maar dit zijn uitzonderingen. De Nederlandse staat heeft geen zeggenschap over benoemingen in de omroepbesturen, maar toch zijn het ook bij de omroepen sinds oudsher de elites die aan het roer staan, hoe welmenend die mensen ook mogen zijn. Zoals bij de VARA. Daar zie je mensen in het bestuur die advocaat zijn of professor, betrokken zijn bij de PvdA, of die leidinggevende posities bekleden bij een milieubeweging, een uitgeverij of een pensioenfonds. Het zijn kortom niet het soort mensen dat snel zal morrelen aan de fundamenten van het economische systeem en Nederlandse buitenlandbeleid.

## Waarborgen redactiestatuten niet de onafhankelijkheid van redacties ten opzichte van de eigenaren?

De redactiestatuten zijn in principe een goed idee. Ze zijn bedoeld om redacties af te schermen tegen directe inmenging van de eigenaren. Maar zover ik weet, zijn ze vooral een dode letter. Eigenaren hoeven helemaal niet direct in te grijpen. Het probleem is dat sluipenderwijs het marktdenken de journalistieke praktijk heeft doordrongen. Journalisten weten wat er van ze verwacht wordt, welke verhalen een kans maken en welke niet, en dat het geen zin heeft om voor Don Quichot te spelen.

Het is inmiddels een publiek geheim dat het idee van de journalistiek als waakhond van de democratie allang achterhaald is. Journaliste Mathilde Sanders heeft een ontluisterende serie blogs geschreven over de Nederlandse journalistiek en haar eigenaren. Zo schrijft ze dat docenten aan een postdoctorale opleiding journalistiek hun kandidaat-studenten simpelweg uitlechten als die begonnen over de journalistiek als controleur van de macht. In zo'n klimaat doen redactiestatuten er weinig toe. Er is de wet en dan is er de praktijk.

## Volgens Herman en Chomsky oefenen adverteerders grote invloed uit op de nieuwsvoorziening. Volgens u is dit in Nederland niet anders?

Ook in Nederland is de journalistiek sterk afhankelijk van advertentie-inkomsten. Dit geldt zelfs voor de publieke omroepen, die een vierde van hun inkomsten halen uit advertenties. De commercialisering in Nederland is minder ver doorgevoerd dan in de VS, maar dat is een schrale troost. De invloed van adverteerders is groot maar ook subtiel, dat is de schoonheid van het systeem. Er even vanuit gaande dat de media inderdaad mensen geven wat ze willen, dan gebeurt dat alleen als adverteerders óók akkoord zijn met de inhoud. Bijvoorbeeld, kritiek op het kapitalisme is natuurlijk niet oké voor bedrijven zoals Shell en Philips. Als het sporadisch gebeurt, oké, maar niet structureel.

Adverteerders hoeven niet direct in te grijpen in de nieuwsvoorziening om hun wensen kenbaar te maken. Mediabedrijven weten wat goed valt bij adverteerders: celebrity-glossy's en zo. Dus zet je zo'n tijdschrift op en geen maatschappelijk bevlogen blad. Kritiek op het kapitalisme past simpelweg niet in de bladformule, dus journalisten halen het zich niet eens in het hoofd zulke verhalen te pitchen.

De invloed van adverteerders bestaat dus vooral in het feit dat ze bepalen welke publicaties overleven in de markt en welke ten onder gaan. Neem *Het Vrije Volk* in Nederland. Die krant werd goed gelezen maar ging toch ten onder, ten dele omdat de lezers voornamelijk bestonden uit

arbeiders, die relatief weinig te besteden hadden. Adverteerders waren gewoon niet zo geïnteresseerd.

## Toch heeft *Het Vrije Volk* kennelijk lange tijd kunnen voortbestaan zonder veel advertenties. Kennelijk kon je en kun je misschien nog steeds kranten maken die groten-deels drijven op betalende lezers.

Het was de tijd van de verzuiling, toen economische motieven minder belangrijk waren en meer mensen bereid waren een krantenabonnement te nemen. Meer in het algemeen: we moeten niet vergeten dat het economische systeem waaronder de Nederlandse media gebukt gaan niet zo effectief is als bijvoorbeeld het Chinese censuursysteem. In het Westen is meer mogelijk, ook binnen de gevestigde journalistiek zelf. Het grote gevaar in Nederland is dat mensen denken dat het niet nodig is.

Wat betreft het heden en de toekomst: Is het mogelijk economisch te overleven door goede journalistiek te bedrijven? Natuurlijk! Of het nog mogelijk is om een kritische papieren krant te maken met grote oplage, uitsluitend gefinancierd door lezers? Ja, ik denk dat dit zeker ook mogelijk is, maar waarom zouden we het ons extra moeilijk maken? Het internet biedt betere mogelijkheden voor een kritische journalistiek. In de VS doen de tv-programma's *Democracy Now!* en *The Young Turks* het goed. Het internet staat vol met fantastische journalistieke verhalen en inzichtelijk commentaar. Goede informatie is beschikbaar, maar het bevindt zich in de marges van, of helemaal buiten de mainstreammedia.

## Naast de invloed van media-eigenaren en adverteerders, is volgens u ook het derde kenmerk van het propagandamodel van toepassing op de Nederlandse media: 'sourcing'. Journalisten leunen voor hun informatie zwaar op overheden, bedrijven en andere vertegenwoordigers van de gevestigde orde.

Officiële bronnen zijn prominent aanwezig in de verslaggeving. Dat is ook geen wonder. Tegenover elke Nederlandse journalist staan minimaal een paar pr-functionarissen. De Nederlandse overheid spendeert jaarlijks honderden miljoenen euro's belastinggeld aan public relations. Journalisten zien dat terug in het grote aantal persberichten dat ze te verwerken krijgen. Journalisten besteden veel tijd aan het bezoeken van persconferenties en andere pseudo-nieuwsevenementen, georganiseerd door overheden, bedrijven en andere instituten.

Voor commerciële media, die

de kosten zo laag mogelijk willen houden, zijn die persberichten en persconferenties uiterst welkom, omdat ze zorgen voor een constant aanbod van ruw nieuwsmateriaal, dat weinig bewerking nodig heeft, en dat geleverd wordt door organisaties met een zorgvuldig gecreëerd imago van betrouwbaarheid.

De rijken beïnvloeden de journalistiek dus met wat sommige academici 'verborgen subsidies' noemen. Ze leveren het ruwe nieuwsmateriaal gratis aan de journalisten. Dit werkt alleen omdat de media zo op de centen moeten letten, anders gaan ze ten onder in de markt. Journalisten kunnen niet te kritisch zijn over de hofleveranciers van het nieuws. Parlementaire verslaggevers en politici hebben een symbiotische relatie. Ze

*"De journalistiek weerspiegelt vooral de verschillen van meningen van de elites onderling. Als de elites niet onderling van mening verschillen dan is er geen nieuws"*

hebben elkaar nodig, voeden elkaar. Journalisten die erg kritisch berichten over bepaalde politici, verliezen hun toegang tot die politici. Journalisten die de politici te vriend houden, houden toegang en worden soms ook beloond in de vorm van adviesopdrachten en uitnodigingen voor het modereren [voorzitten, red.] van seminars en debatten. Het beeld van de journalist die uit eigen initiatief op pad gaat, geheime ontmoetingen heeft en verborgen informatie aan het licht brengt, is dus misleidend, want zo werkt het maar zelden. Het zijn de elites die het nieuws maken, niet de journalisten.

**U noemt nog een reden die journalisten ervan weerhoudt eigen ideeën voor verhalen uit te werken. Dat is het in de beroepsethiek ingebakken streven naar 'objectiviteit'. Om te voorkomen dat ze ervan beschuldigd worden subjectief te zijn, kiezen ze voor de veilige weg – het citeren van officiële bronnen.**

Objectiviteit zegt dat journalisten geen activisten mogen zijn. Ze schrijven alleen op wat er 'gebeurt'. Dus als de machtige politici het ergens over eens zijn, dan zal er weinig kritiek te lezen zijn in de media, zelfs als de politici het totaal verkeerd hebben of bijvoorbeeld iets doodzwijgen omdat het niet in hun belang is het erover te hebben. In de VS bijvoorbeeld gaat het politieke debat bijna nooit over armoede, maar over de middenklasse. Dus hebben de media het ook bijna nooit over de vele armen die de VS 'rijk' is. Omdat de Democraten zich niet verzetten tegen de door de Republikeinen gewenste oorlog in Irak, deed de pers dat grotendeels ook niet, met een ramp tot gevolg.

Objectiviteit betekent in de praktijk dat machtige bronnen voorrang krijgen in het nieuws. De journalistiek weerspiegelt vooral de verschillen van meningen van de elites onderling. Als de elites niet onderling van mening verschillen dan is er geen nieuws. Wat de bevolking denkt, doet er nauwelijks toe.

Een oorzaak dat er zoveel entertainmentnieuws is, is dat dit commercieel slim is. Dat nieuws is makkelijk te krijgen en politiek veilig. Onderzoeksjournalistiek wordt wel gedaan in een commercieel systeem, maar blijft marginaal want het is duur, onzeker en politiek gevaarlijk. Het is gewoon geen aantrekkelijk product om te verkopen.

## Het vierde kenmerk van het propagandamodel is 'flak', oftewel luchtafweer. Als je als journalist ingaat tegen de gevestigde orde, word je aangevallen.

De helft van de hoofdredacteuren van landelijke kranten in Nederland zegt dat politici zich soms beklagen over bepaalde berichtgeving, blijkt uit een studie. En het gebeurt dat zij verzoeken inwilligen om bepaalde informatie uit de krant te weren. Journalisten doen daarnaast aan zelfcensuur en trekken ideeën voor artikelen in. Bijvoorbeeld omdat officiële bronnen niet mee willen werken, er druk ontstaat vanuit de adverteerders of de politiek, of als ze aanvoelen dat een idee voor een onderwerp niet past binnen de heersende ideologie. Geert Wilders heeft diverse pogingen ondernomen om flink te bezuinigen op de NPO uit ontevredenheid over de manier waarop de omroepen over hem berichten. Kritiek en dreigementen door elites hebben effect op de media.

## Het vijfde en laatste kenmerk van het propagandamodel is de heersende pro-marktideologie. Wat niet binnen die ideologie past, wordt

## weggefilterd uit het nieuws.

Tijdens de Koude Oorlog heerste er in Nederland een pro-Amerikaans, anticommunistisch klimaat. Sinds de val van de Berlijnse Muur is daar het geloof in de markt voor in de plaats gekomen als oplossing voor alle problemen. Je ziet dat in de politiek, waar met de opkomst van de PVV, en het opschuiven van de PvdA naar het midden, een ruk naar rechts is ontstaan. Journalisten zijn hierdoor in een neoliberale omgeving beland. Je ziet dat de commerciële media de politiek betichten van oneerlijke concurrentie vanwege de overheidssteun aan de publieke omroepen, die dan ook heel veel hebben moeten bezuinigen.

## Herman en Chomsky hebben met hun *paired examples*-studie aangetoond dat de Amerikaanse media selectief berichten. Zo wordt een slachtpartij aangericht door een bevriende natie, in neutrale termen beschreven of zelfs geheel verzwegen. Terwijl er schande van wordt gesproken als hetzelfde gebeurt in een land dat in conflict is met de VS. Is dit al eens onderzocht voor de Nederlandse media?

Lang geleden stuurde ik een voorstel voor een promotieonderzoek naar een gerenommeerde Nederlandse professor in de journalistiek om die studies van Herman en Chomsky ook voor de Nederlandse media te doen. De methode van *paired examples* die ze gebruiken, is sterk. Het toont duidelijk aan dat over vergelijkbare gebeurtenissen die min of meer tegelijkertijd plaats hebben heel verschillend wordt bericht, in het voordeel van de nationale elites, zoals de grote bedrijven en de gevestigde politieke partijen. Het is nogal wat als je de 'vrije pers' zo te kijk kan zetten. De professor schreef terug dat hij het geen goed voorstel vond, ten dele omdat het onderzoeksresultaat voor de hand lag. Dat klopt. Het resultaat ligt voor de hand: in de Nederlandse media zal je in grote lijnen dezelfde ongelijke behandeling van buitenlandse gebeurtenissen vinden die de belangen van de elites van het land weerspiegelt.

De enige studie die Herman en Chomsky's werk heeft toegepast op de Nederlandse media, dus inclusief de *paired examples*-methode, was een masterscriptie van Lex Rietman over de behandeling van verkiezingen in Centraal-Amerika in de jaren tachtig. De Amerikaanse pers volgde de conclusies van het Witte Huis. Verkiezingen werden 'vrij' genoemd als het Witte Huis dat deed en 'oneerlijk' als het Witte Huis dat deed. Onafhankelijke verkiezingswaarnemers en mensenrechtenorganisaties kwamen overigens tot omgekeerde conclusies, maar zulke bronnen werden blijkbaar niet betrouwbaar geacht door journalisten. De Europese pers, ook de Nederlandse, zat op dezelfde wijze fout. *Volkskrant*-correspondent Jan van der Putten vormde overigens een eerbare uitzondering.

Meer in het algemeen blijkt uit ander onderzoek over de buitenlandberichtgeving in de Nederlandse media dat ze inderdaad een versie van de werkelijkheid tonen die de belangen van de politieke en economische elites dient, en dat ze hun versies van de waarheid voorrang verlenen. De berichtgeving over de Irakoorlog is een duidelijk voorbeeld. *The New York Times* en *The Washington Post* hebben overigens na de invasie de hand in eigen boezem gestoken. De Nederlandse kranten hebben dit nooit gedaan. ◀

Dit interview verscheen eerder op de verdwenen website [Novini.nl](http://Novini.nl).



## KORT NIEUWS

## Infiltratie CIA

Journalist Carl Bernstein, onthulde in 1977 in het tijdschrift *Rolling Stone* dat meer dan vierhonderd Amerikaanse journalisten in de voorafgaande 25 jaar hadden gewerkt in opdracht van de CIA. Vrijwel alle grote Amerikaanse media waren hierbij betrokken. De opdrachten liepen uiteen van spionage tot het in de wereld helpen van desinformatie (lees: nepnieuws). In hetzelfde jaar onthulde John M. Crewdson van *The New York Times* dat ook buitenlandse mediaorganisaties door CIA-agenten waren geïnfiltrerd. Na deze onthullingen beloofde de Amerikaanse regering dat het afgelopen was met de inzet van geheim agenten in nieuwsorganisaties, althans in de VS. Buitenlandse media mochten nog wel geïnfiltrerd worden, maar de manipulatie van agenten mocht geen rechtstreekse invloed meer hebben op het Amerikaanse publiek en de Amerikaanse politiek.

## Suikeroom Bill

De op één na rijkste man van de wereld, Bill Gates, heeft inmiddels meer dan een kwart miljard dollar gedoneerd aan mediaorganisaties waaronder BBC, NBC, Al Jazeera, de *Financial Times* en *The Guardian* bleek uit een onderzoek van de Amerikaanse freelance journalist Tim Schwab, die zijn bevindingen in augustus van dit jaar publiceerde in het prestigieuze journalistieke vaktijdschrift *Columbia Journalism Review*. 'Gates' vrijgevigheid lijkt een mediaomgeving te hebben gecreëerd voor 's werelds zichtbaarste liefdadigheidsinstelling', concludeert Schwab. Hoewel Gates geen enkele medische opleiding heeft en niet namens de overheid spreekt, behandelen de media hem alsof hij deskundig is op het gebied van COVID-19. Twee factcheckplatforms, PolitiFact en USA Today, die worden gefinancierd door Gates, worden door Gates gebruikt om vermeende desinformatie en complottheorieën over hem te ontcrachten.

## Wie is die journalist?

In Duitsland kun je via de website cahoots.pw een gratis extensie op de browser installeren die bij het lezen van online nieuwsartikelen laat zien welke connecties er bestaan tussen de auteurs van de artikelen en bedrijven, overheidsinstanties en lobbyclubs. De initiatiefnemers van Cahoots zeggen deze achtergrondinformatie van belang te vinden omdat zo voor de nieuwsconsument duidelijk wordt vanuit welk perspectief journalisten het nieuws brengen. De Cahoots-extensie is nog alleen beschikbaar voor Duitstalige artikelen. De makers verklaren desgevraagd geïnteresseerd te zijn in samenwerking met een Nederlandse partij.



Einde van de Verlichting

# Propaganda vervuilt onze hersenen

Ullrich Mies

**De pr-industrie laat geen middel onbenut om de publieke opinie naar haar hand te zetten. Bijna honderd jaar geleden werd hiervoor het fundament gelegd met de publicatie van twee boeken die inmiddels wereldwijd gezien worden als klassiekers van de propagandaliteratuur.**

*Public Opinion* van Walter Lippman verscheen in 1922 en *Propaganda* van Edward Bernays in 1928. Het gedachtegoed van Bernays werd al door Hitlers propagandaminister Joseph Goebbels gebruikt als handleiding voor massamanipulatie. In onze tijd verschuilen de machtscentra van het Westen zich achter een façade van democratie. Propaganda, demagogie en manipulatietechnieken zijn inmiddels geperfectioneerd en staan volledig in dienst van de dystopie [samenleving met louter akelige kenmerken, red.] van het radicale marktkapitalisme. De heersende elites klampen zich vast aan hun macht en bestendigen deze door te liegen, te bedriegen, te vervalsen, hetzes te voeren, dingen in de doofpot te stoppen, schandalen te bagatelliseren, mensen bang te maken en ze klaar te stomen voor gewapende conflicten. De informatieoorlog tegen het publiek is in volle gang en is bedoeld om de gevestigde orde overeind te houden.

De inzet van de informatieoorlog is: burgers onwetend houden, ze van hun gezond verstand beroven, ze te misleiden en te disciplineren, zodat

ze hun eigen onderdrukking en uitbuiting accepteren. Het doel van de heersende elites is om de welvaart van onderaf te verdelen en om het publiek te overtuigen van hun kijk op de wereld en te mobiliseren voor hun geopolitieke herstructureringsplannen, inclusief nieuwe oorlogen. Om de Verlichting ten gronde te richten bedienen de heersende elites zich wereldwijd van miljoenen loonslaven en lakeien om hun wereldvisie tussen de oren te krijgen van het grote publiek. De hele bewustzijnsindustrie werkt eraan om ervoor te zorgen dat – vrij naar Karl Marx – de heersende visie de visie is van de heersende klasse.

## Consumptie-vee en kanonnenvoer

Daarom doen de machtscentra er alles aan om ervoor te zorgen dat mensen zich geen eigen mening kunnen vormen. De burger mag niet te mondig worden. Daarom torpederen de vijanden van de Verlichting elke poging van burgers om zichzelf in hun kracht te zetten; ondermijnen ze zelfstandige oordeelsvorming; zaaien ze tweedracht; houden ze alles en iedereen nauwlettend in de gaten; en bedienen ze zich van terreur om mensen bang en volgzzaam te maken.

Het is niet alleen de bedoeling van alle propaganda-inspanningen dat burgers onwetend, passief, gedesoriënteerd en laf blijven – maar ook dat zij de neoliberale ideologie internaliseren, door zich als 'consumptie-vee' te gedragen en zich aan te bieden als kanonnenvoer. Door een gebrek aan intellectueel vermogen en de teloorgang van de principes van de Ver-

**Bedoeling van alle propaganda-inspanningen: onwetende, bange, volgzame burgers laten blijven**

lichting lukt dit bij de meerderheid, al is het enthousiasme voor oorlogen zelfvernietiging 'nog' beperkt.

Jonathan Cook schreef op 27 februari 2020 in zijn artikel 'How We Stay Blind to the Story of Power' op de website *CounterPunch*: 'De belangrijkste zorg van de macht is het vermogen zichzelf aan het oog te onttrekken. Zodra macht als macht gezien wordt, verliest het zijn onaantastbaarheid. Eenmaal aan het licht gebracht, wordt de macht geconfronteerd met vragen over haar legitimiteit, haar methoden, haar doeleinden. Macht wil niet gezien worden, ze wil niet beperkt worden, ze wil niet verantwoordelijk worden gehouden. Het wil absolute vrijheid om zichzelf te reproduceren en liefst nog meer macht naar zich toetrekken. Daarom maakt de echte macht zichzelf zo onzichtbaar en zo ondoorgroendelijk mogelijk.'

## Transnationale kapitalistische klasse

Laten we eens een blik werpen op de machtscentra in de VS. De Amerikaanse heersende klasse oefent

haar macht uit via talrijke politieke en economische instellingen. Deze omvatten de National Association of Manufacturers, de Amerikaanse Kamer van Koophandel, de Business Council, de Business Roundtable, de Conference Board, het American Enterprise Institute for Public Policy Research, de Council on Foreign Relations en diverse denktanks. Het mondiale kapitalisme brengt de machtselites van de wereld samen in steeds meer onderling verbonden netwerken. Er wordt in dit verband dan ook wel gesproken over de 'transnationale kapitalistische klasse'. Afspraken die gemaakt zijn via de Wereldhandelsorganisatie en andere internationale instellingen hebben de soevereiniteit van natiestaten tot een minimum beperkt.

William Robinson schrijft in zijn boek *Global Capitalism and the Crisis of Humanity* dat vijfhonderd jaar kapitalisme wereldwijd heeft geleid tot een tijdperk waarin alle menselijke activiteiten in geld worden uitgedrukt. De wereld is een marktplaats geworden. Het internationale flitskapitaal is de levensader van de internationale bourgeoisie, die haar rijkdommen steeds verder uitbreidt door middel van fusies en overnames. De overmatige concentratie van kapitaal leidt tot onverantwoorde investeringen en uiteindelijk tot oorlog.

De transnationale kapitalistische klasse beschermt haar belangen via wereldwijde organisaties zoals de Wereldbank, het Internationaal Monetair Fonds, de G7, de G20, het Wereld Economisch Forum, de Trilaterale Commissie, de Bilderberg Groep, de Bank voor Internationale

Betalingen en andere transnationale organisaties. De militaire arm van de westerse kapitalistische klasse is de NAVO. Deze dient haar economische belangen en expansiedrift. Peter Phillips schreef in het artikel 'Selling Empire, War, and Capitalism' op de website *Project Censored*: 'De transnationale kapitalistische klasse (TCC) vertegenwoordigt de belangen van een paar honderdduizend miljonnairs en miljardairs. Zij horen tot de rijkste één procent. De overmatige accumulatie van kapitaal leidt - ironisch genoeg - tot het probleem dat er onvoldoende investeringsmogelijkheden overblijven die de TCC het gewenste rendement van zeven tot tien procent oplevert. Oorlog biedt dan een uitweg.'

#### De superklasse

Het topsegment van de transnationale kapitalistische klasse, 'de superklasse' zoals hoogleraar internationale relaties David Rothkopf deze noemt, omvat zes- tot zeventienduizend mensen. Deze maakt 0,0001 procent uit van de wereldbevolking. Deze enkelingen ontmoeten elkaar op het Wereld Economisch Forum in Davos, vliegen in privévliegtuigen, staan via megaconcerns in contact met elkaar en hebben weinig woorden nodig om elkaar te begrijpen, want ze voelen zich ideologisch met elkaar verbonden. Deze absolute top van de wereldwijde machtspiramide bepaalt de wereldpolitiek. Het is in de eerste plaats deze superklasse waar pr- en propagandabedrijven hun diensten aan verlenen. De boodschappen, ideologieën, belangen en centrale waarden die deze bedrijven uitdragen, zijn in de eerste plaats die van de superklasse.

BlackRock, Vanguard en JP Morgan Chase horen tot de zeventien kapitaalcrachtigste bedrijven. Peter Phillips rekent in zijn boek *Giants* voor dat deze drie in 2017 elk beschikten over een investeringsvermogen van meer dan één biljoen dollar. Hun

*De boodschappen, ideologieën en centrale waarden die pr-bedrijven uitdragen, zijn in de eerste plaats die van de superklasse*

opgebouwde investeringsvermogen in 2017 bedroeg 41,1 biljoen dollar. Tijdens het onderzoek dat Philips deed voor zijn boek kwamen er alleen al in 2017 nog drie reuzen bij. Als je de 'kleinere' 39 investeringsmaatschappijen erbij optelt, resulteert dit in een investeringsvermogen van meer dan 74 biljoen dollar in 2017. Het totale investerings- en dus corrumpierend vermogen van deze bedrijven is zeker meer dan 100 biljoen dollar, ofwel honderdduizend miljard dollar. Daarbij zijn dan nog niet eens in aanmerking genomen de pakweg zesduizend private equity-fondsen, hedgefondsen en de internationaal opererende juridische adviesbureaus. Hun jaarlijkse winstverwachtingen zijn gemiddeld 25 procent.

Het maakt deze bedrijven niet uit waarin ze hun geld steken. Het enige wat ze werkelijk interesseert, is de opbrengst van hun investeringen. Zo investeren ze in, tabak, fossiele energie, landbouwgrond, pesticiden, vaccins, gezondheidszorg, onderwijs, fastfood, cruiseschepen, vakantie-

oorden, bewakingssystemen, beveiligingsbedrijven, privégevangenissen, wapensystemen, kernwapens, nucleaire industrie en de geprivatiseerde oorlogseconomie van talloze huur-lingenbedrijven.

#### Hersenspoeling van de mensheid

De toenemende concentratie van kapitaal en het onverzadigbare streven naar *return on investment* [investeringsrendement, red.], groei en geografische expansie vergroot ook het scala aan activiteiten van pr- en propagandabedrijven. Het primaire doel van deze bedrijven is de hersenspoeling van de mensheid.

De pr- en propaganda-industrie is enorm machtig en het publiek weet er bijna niets van. Wereldwijd draaide deze industrie een omzet van 63,8 miljard dollar in 2018. Naast het leveren van de belangrijkste service, het verbeteren en verkopen van merken, houden zij zich ook bezig met onderzoek en crisismanagement voor bedrijven en overheden. Ze plaatsen politici in een gunstig daglicht en voeren publiekscampagnes in samenwerking met de commerciële media. Van 2007 tot 2015 heeft de Amerikaanse regering alleen al meer dan 4 miljard dollar uitgegeven aan dergelijke activiteiten. Soms met verstrekkende gevolgen, zoals het creëren van draagvlak voor een oorlog.

De markt voor de pr- en propaganda-industrie wordt bepaald door vier megaconglomeraten met een groot aantal pr-bureaus die wereldwijd actief zijn. In aflopende volgorde van grootte waren dit in 2018 het Britse WPP, de Amerikaanse Omnicom Group, de Franse Publicis Groupe en de Amerikaanse Interpublic Group of Companies. In 2015 waren deze bedrijven actief in meer dan 170 landen en hadden ze een omzet van ongeveer 44 miljard dollar. Ze beschikken over een uitgebreid netwerk van machtige internationale instellingen, bedrijfsvoorlichters, ministeries, multinationale ondernemingen en politieke besluitvormingsorganen. Ze verzorgen de pr en propaganda voor duizenden bedrijven, banken, verzekeringsmaatschappijen, investeerders, ngo's, universiteiten en ministeries, en dan vooral ministeries van oorlog. Alle bedrijfstukken worden bediend. ◀

Bovenstaande tekst is een fragment uit het dit jaar verschenen boek *Mega-Manipulation*. De auteur studeerde sociale wetenschappen en internationale politiek in Duitsland en Jamaica. Hij werkte tien jaar in Duitse overheidsdienst en vestigde zich aansluitend in Nederland als ondernemer. Ullrich Mies is actief in de Duitse vredesbeweging en schrijft voor diverse websites, waaronder Rubikon, KenFM en de *Neue Rheinische Zeitung*.



Problem solved



INGEZONDEN MEDEDELING

## ER IS EEN NIEUWE VERENIGING



### Nederlandse Vereniging van Vrije Journalisten

In Nederland zijn steeds meer journalisten actief die geen onderdeel zijn van de 'reguliere media'. Journalisten die geen binding hebben met de belangen die er bij grote organisaties en instituties altijd zijn. Met een aantal van deze journalisten hebben we de NVVJ opgericht, de Nederlandse Vereniging voor Vrije Journalisten.

Een groot deel van de huidige journalistiek wordt uitgevoerd voor en door grote commerciële bedrijven. De (financiële) belangen van deze bedrijven maakt vaak dat er van journalistieke neutraliteit geen sprake meer is. Journalistiek zonder verdienmodel wordt in de regel gefinancierd door overheden. Grote, onafhankelijk geachte organisaties, zoals de NOS, lijken dan ook steeds vaker voor politiek gewin gebruikt te worden. Volgens ons komt dat niet omdat de aldaar werkende journalisten incapabel zouden zijn om neutraal en eerlijk nieuws te brengen. Naar onze mening is de oorzaak hiervan dat een groot deel van de huidige journalistiek met handen en voeten is gebonden en dus principieel niet meer VRIJ is.

Wij beseffen dat elke journalist, net als wij, gewoon een mens is van vlees en bloed en een eigen menselijke rol in de maatschappij heeft. Dit betekent dat hij/zij mogelijk een gezin heeft plus een huis en een hypotheek en dat hij/zij inkomen moet genereren. Die noodzaak maakt het voor menig journalist bijzonder lastig om de belangen van het mediabedrijf met de inhoud van zijn journalistieke acties tegen te spreken, dwars te zitten. Dit is iets dat in enige mate aan elk 'loon naar werken' kleeft, maar dat in de journalistiek vanwege de inhoudelijkheid ervan nog extra gewicht krijgt.

De Nederlandse Vereniging voor Vrije Journalisten steunt alle journalisten die onafhankelijke journalistiek (willen) bedrijven. De aangesloten vrije journalisten stellen hun journalistieke werk boven enig financieel gewin. Juist in tijden waarin achter veel 'nieuwsberichten' belangen schuil gaan voelen wij de noodzaak van daadwerkelijk vrije journalistiek. Door deze vrijheid ontstaat vaak een volledig ander beeld dan het beeld dat via de commerciële of officiële kanalen tot ons komt.

Meer informatie over de deelnemende journalisten, hoe lid te worden van de NVVJ en wat de NVVJ voor haar leden wil betekenen staat op [www.nvvj.nl](http://www.nvvj.nl)

Namens de NVVJ,  
Sander Compagner

## KORT NIEUWS

### Wilders premier maken

Hoofdredacteur Hans Nijenhuis van het *AD* heeft in 2017 gedreigd Geert Wilders 'premier te maken'. Hij onthulde dit zelf in het tv-programma *What the Hague*. Nijenhuis zegt dat hij een boze e-mail had geschreven aan premier Mark Rutte omdat die zich uitgebreid had laten interviewen door *De Telegraaf*. 'Je staat in de verkeerde krant,' schreef Nijenhuis. 'Je staat weer in een Amsterdamse krant, in een krant van rancuneus Nederland. Wij zijn de krant van heel Nederland.' Toen Nijenhuis daarop gebeld werd, zou hij 'in een opwelling' gezegd te hebben: 'Luister, we kunnen ook Wilders premier maken, als je dat wilt. Dus je doet het via ons voortaan.' Nijenhuis beseft op dat moment waarschijnlijk dat hij zijn mond voorbij had gepraat bij zijn interviewster - en sloot daarom af met de woorden: 'Ja, misschien moet je dit niet onthullen, maar dit is wel een beetje hoe het gaat.'

### Doofpot Elsevier

De Watersnoodramp van 1953 had misschien voorkomen kunnen worden als toenmalig hoofdredacteur W.H.N. de Keyser van *Elseviers Magazine* in het jaar daarvoor het artikel had geplaatst van een van zijn redacteuren waarin gewaarschuwd werd voor die ramp. Ingenieur Johan van Veen van Rijkswaterstaat had journalist Herman Looman alle plekken in de dijken aangewezen waar snel iets aan moest gebeuren. Toen hij het trots inleverde, zei De Keyser: 'Denk jij nou dat ik dat artikel ga plaatsen? Dit volk heeft vijf jaar onder de terreur van de Duitsers geleefd. Nu zijn we een beetje toe aan het opruimen van het puin en nu kom jij vertellen dat ze ook nog gaan verzuipen. Weet je wat het is: Jij bent een paniekzaaier.' Looman heeft het zijn baas, die hij 'een malicieuze dictator' noemde, nooit vergeven.

### Nepnieuws geheime dienst

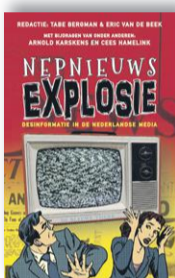
De Russische hackersgroep Cozy Bear heeft in 2014 geprobeerd de Amerikaanse presidentsverkiezingen te beïnvloeden, en de Nederlandse AIVD was hiervan getuige doordat zij op haar beurt Cozy Bear had gehackt. Dit 'nieuws', gebracht door journalist Huib Modderkolk in *de Volkskrant*, is in 2018 door alle landelijke media overgenomen, en zorgde ook in de VS voor veel beroering. Eelco Bosch van Rosenthal, die met Modderkolk had samengewerkt aan het artikel, verklaarde later in het tv-programma *Nieuwsuur* geen bewijzen te hebben gezien voor de beweringen van de inlichtingendienst die de twee journalisten had gesouffleerd. 'Het blijft inlichtingenwerk,' zei hij. 'Dat betekent dat wij het resultaat daarvan niet te zien krijgen.'

## BOEKEN



Twee-wekelijks tijdschrift, *Gezond Verstand*

Na alle gratis publiciteit van *NRC*, *NOS* en *de Volkskrant* behoeft *Gezond Verstand* nauwelijks nog introductie. Het nieuwe opinietijdschrift van professor Karel van Wolferen zou corona 'ontkennen' en bol staan van de 'complottheorieën'. Als de mainstream media zoveel aandacht besteden aan een dissident medium en dergelijke etiketten plakken, dan weet je: Dat blad moet ik lezen. Geen betere reclame denkbaar. Er zijn al twee nummers verschenen van *Gezond Verstand*. [www.gezondverstand.eu](http://www.gezondverstand.eu)



Taber Bergman & Eric van de Beek, *Nepnieuws explosie*

Overheden en de mainstream media waarschuwen keer op keer voor nepnieuws in de alternatieve media. In de bundel *Nepnieuws explosie* gaat het vooral over het nepnieuws van overheden dat via de kranten en actualiteitenrubrieken het grote publiek bereikt. Dat is dan ook de reden dat deze bundel volledig wordt doodgezwegen door mainstream Nederland. Met bijdragen van onder anderen Cees Hamelink, Stan van Houcke, Willy Van Damme, Arnold Karskens, Taber Bergman en Eric van de Beek.



Udo Ulfkotte, *Gekochte journalisten*

De Duitse journalist Udo Ulfkotte onthulde in zijn bestseller *Gekochte Journalisten* hoe hem geleerd werd 'te liegen, te verraden en niet de waarheid te vertellen aan het publiek'. Als journalist van de *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, een van Duitslands grootste dagbladen, liet hij zich souffleren door inlichtingendiensten. Volgens Ulfkotte is de Westerse media door en door corrupt. 'Sommige media zijn niets meer dan propagandadiensten van politieke partijen, geheime diensten en financiële instellingen.'



Cees Hamelink, *Regeert de leugen?*

'De leugen regeert', zo uitte toenmalig koningin Beatrix in 1999 haar ontevredenheid over het functioneren van de media. Prof. Cees Hamelink wilde dat citaat gebruiken als titel voor zijn boek, maar dat mocht niet van de VARA. Die bleek de woordencombinatie 'De leugen regeert' als merk te hebben gedeponeerd bij het Benelux-merkenbureau. Hamelink verdedigt in zijn boek de stelling: 'De machtigste leugenaars van deze tijd zijn de vertegenwoordigers van de Amerikaanse overheid en hun dienaren in de Amerikaans media.'



Jaap van Ginneken, *Verborgen verleiders*

Welke trucs worden gebruikt in reclame en propaganda? Met welke woorden en beelden kun je consumenten en burgers gemakkelijk op het verkeerde been zetten? Hoe werkt dat door in voorlichting en nieuws? Dit boek geeft een overzicht van alle oefjes die vakmensen gebruiken om ons te laten willen wat zij willen. *Verborgen verleiders* belicht de verschillende sluiproutes die in de 21ste eeuw worden bewandeld om mensen te beïnvloeden met behulp van de media.



Nick Davies, *Gebakken lucht*

Gelieve u niet af te laten schrikken door de spuuglelijke omslag van dit boek van de Britse journalist Nick Davies. Of koop desnoods het Engelstalige origineel, *Flat Earth News*, dat wel een mooie cover heeft. Er bestaat geen ander boek waarin de neergang van de journalistiek zo treffend wordt beschreven. *Gebakken lucht* concentreert zich op de Britse pers, maar in Nederland speelt precies hetzelfde: journalisten die in steeds minder tijd steeds meer moeten produceren en daardoor hun toevlucht nemen tot het afnemen van kant-en-klare nieuwsberichten van persbureaus en de pr-industrie.



Noam Chomsky & Edward Herman, *Manufacturing Consent*

Vreemd genoeg is deze legendarische mediakritiek van Noam Chomsky en Edward Herman nooit in een Nederlandse vertaling verschenen. De auteurs verklaren aan de hand van hun 'propagandamodel' hoe de massamedia als propaganda-instrument dienen van de gevestigde orde. Andere, minder bekende boeken van Chomsky zijn wel in het Nederlands verkrijgbaar, zoals *De essentiële Chomsky* en *Het einde van de Amerikaanse droom*. Op Youtube staat onder de titel *Manufacturing Consent* een prachtige documentaire over Chomsky.



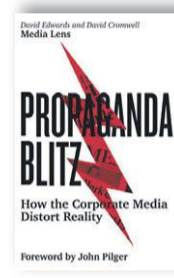
Taber Bergman, *The Dutch Media Monopoly*

Over de Nederlandse media, maar helaas niet in het Nederlands, deze studie van communicatiewetenschapper Taber Bergman, waarin hij aantoonde dat het in de Nederlandse media niet veel anders toegaat dan in de Amerikaanse media, zoals beschreven door de Amerikanen Chomsky en Herman in hun boek *Manufacturing Consent*. Bergman maakt dit aanschouwelijk aan de hand van de manier waarop de Nederlandse media verslag hebben gedaan van de oorlog in Irak en hoe ze deze hebben becommentarieerd.



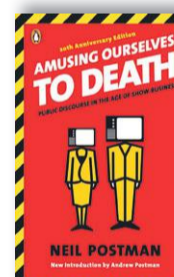
Wikileaks, *De Wikileaks documenten*

Julian Assange schreef de inleiding van deze bundel over de 251287 ambtsberichten van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken die in 2010 door Wikileaks werden gepubliceerd. Diverse auteurs laten hun licht schijnen over de geheime documenten. Deze geven een onthullend inzicht in het Amerikaanse buitenlandbeleid. Ze laten zien hoe de VS werkelijk denken over de leiders van bevriende en niet-bevriende landen en wat de VS doen om de wereld naar hun hand te zetten.



David Edwards & David Cromwell, *Propaganda Blitz*

*Propaganda Blitz* beschrijft het verschijnsel van de 'propaganda blitz', dat door de auteurs omschreven wordt als een reeks aanvallen op klokkenluiders, dwarsdenkers en anderen die door het establishment als een gevaar worden gezien, waarbij geprobeerd wordt hen in een zo kort mogelijke tijd zoveel mogelijk te beschadigen. De daders weten dat ze kunnen wegvaren met leugens, omdat, als de waarheid de leugen achterhaalt, de media daar niet uitgebreid stil bij zullen staan, omdat ze dan met hun aandacht alweer volop gericht zijn op een volgende propaganda blitz.



Neil Postman, *Amusing Ourselves to Death*

Helaas niet langer in het Nederlands verkrijgbaar, dit lekker leesbare en rake boek uit 1985. De auteur betoogt daarin dat, door de verdringing van de leescultuur door de beeldcultuur, we dommer zijn geworden. Alles is amusement geworden; de inhoud doet er niet meer toe. Niet de dystopische toekomst die George Orwell beschreef in zijn roman *1984* is ons lot, maar die van *Brave New World* van Aldous Huxley. Want, waar in *1984* de overheid de mensheid streng controleert, is dat in het universum van *Brave New World* niet nodig, omdat de mensheid daar continue wordt afgeleid met gemakzuchtig vermaak.



Anne Morelli, *Elementaire principes van oorlogspropaganda*

De Belgische historica Anne Morelli identificeert tien tactieken die overheden inzetten om via de media het publiek op te warmen voor de gewapende strijd. Ze doet dit aan de hand van voorbeelden ontleend aan onder meer de Eerste Wereldoorlog, de Eerste Golfoorlog en de Balkanoorlog. Van die laatste was ze zelf getuige. In 1999 was ze in Belgrado toen de NAVO de stad bombardeerde, waaronder het tv-station daar, waarbij 16 doden vielen. Het boek van Morelli kwam uit in 2001, en dus in het jaar van de aanslagen van 9/11 en het begin van Amerika's 'war on terror'.